

ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 (2565) : ตุลาคม – ธันวาคม 2565

Vol.4 No.4 October - December 2022

ISSN 2651-1142

วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา

Journal of Multidisciplinary Academic Research and Development

บทบรรณาธิการ

วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา โดยสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดำเนินการมาเป็นปีที่ 4 ฉบับที่ 4 (2565) : ตุลาคม – ธันวาคม 2565 สำหรับฉบับนี้ยังคงคุณภาพของบทความและเนื้อหาที่น่าสนใจเช่นเดิม โดยฉบับนี้ขอเสนอ 4 บทความวิจัย ประกอบไปด้วย

บทความวิจัยเรื่องการศึกษาสาเหตุของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษา: กรณีศึกษาคณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต เขียนโดย คุณอาทิตยา เนียมสอาด คุณอรปรียา ปิยงกร คุณจิตตราดา เอสุจินต์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย สุธีรศักดิ์ ผู้เขียนได้ศึกษาสาเหตุของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษา คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต ได้แก่ ด้านอาจารย์ ด้านหลักสูตร ด้านสถาบันการศึกษา และด้านค่าใช้จ่าย ตามลำดับ และอาจารย์ผู้สอนมีวุฒิการศึกษาตรงกับสาขาวิชาที่เปิดสอน เป็นสาเหตุข้อย่อยที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักศึกษามากที่สุด ในส่วนของความต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีความสนใจที่จะศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งให้ผลแตกต่างกับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ไม่แน่ใจว่าจะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือไม่

บทความวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์เจลวุ้นทางจระเข้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชนบ้านทะเลหอม ตำบลหาดเจ้า อำเภอมือง จังหวัดเพชรบุรี เขียนโดย อาจารย์ ดร.สุธาสินี อัมพิลาศรีย โดยผู้เขียนได้นำเสนอการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านรูปแบบ ด้านบรรจุภัณฑ์ ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์เป็นการเพิ่มมูลค่าให้มีโอกาสทางการตลาดมากขึ้น โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ ซึ่งชุมชนสามารถนำความรู้นี้ไปประยุกต์ใช้กับผลิตภัณฑ์ตัวอื่นได้ส่วนองค์ประกอบหลักของบรรจุภัณฑ์ ประกอบด้วย สรรพคุณ วิธีใช้ ส่วนประกอบ ค่าเดือน มาตรฐานที่ได้รับ ปริมาณสุทธิ วันหมดอายุ สถานที่จัดจำหน่ายและผลตัวอย่างชัดเจน ในส่วนของความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์เจลวุ้นทางจระเข้พบว่า ลักษณะส่วนบุคคลมีผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ เช่น ผลิตภัณฑ์มีเนื้อเจลมีความนุ่มลื่นละเอียดบางเบา ด้านความชุ่มชื้นต่อผิวได้ดี จัดความหอมกลิ่นและร็วรอย การซึมซาบเข้าสู่ผิว การบรรจุภัณฑ์สวยงามและน่าสนใจ มีขนาดปริมาณที่พอเหมาะ มีรายละเอียดส่วนผสมและป้ายฉลากที่ชัดเจน

บทความวิจัยเรื่องการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 เรื่อง มาตรการป้องกันการลักลอบนำสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือบางประเภทไปใช้ผลิตยาเสพติด เขียนโดย อาจารย์ ดร.จิรพรรณ นฤภัทร และ อาจารย์ ดร.วสิน พิพัฒน์ฉัตร โดยผู้เขียนมีข้อเสนอแนะจากการศึกษาคือ สมควรมีการปรับปรุงรูปแบบของคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 ให้เปลี่ยนจากรูปแบบคำสั่งฯ ให้เป็นรูปแบบของพระราชบัญญัติ เพื่อให้เกิดความมั่นคงของนิติฐานะ สมควรมีการพัฒนาการประชาสัมพันธ์ในหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายให้ทราบถึงการมีอยู่ของคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 อย่างทั่วถึง การประสานการทำงานระหว่างหน่วยงานเพื่อร่วมกันบังคับใช้กฎหมาย การปรับปรุงระบบให้เอื้อต่อการทำงานของผู้ประกอบการที่ต้องแจ้งข้อมูลในระบบของ ป.ป.ส. สมควรมีการรายงานการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การประเมินผลการบังคับใช้ในครั้งต่อไป ปรับเปลี่ยนการกำหนดโทษทางอาญาเป็นรูปแบบโทษปรับทางปกครองแทน โดยอาจพิจารณาว่า ถ้าเป็นการจงใจ หรือมีเจตนาหลีกเลี่ยงการแจ้งในระบบของ ป.ป.ส. อาจให้มีการปรับทางปกครอง และสุดท้าย พัฒนาความร่วมมือในเรื่องการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศที่อยู่ในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ

บทความวิจัยเรื่องสิทธิประโยชน์ประกันการจ้างงาน: การพัฒนา รูปแบบและความเป็นไปได้ในสังคมไทย เขียนโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อัครนัย ขวัญอยู่ อาจารย์สร้อยญา เตรีรัตน์ อาจารย์วิชาญ กิตติรัตนพันธ์ และ ศาสตราจารย์ ดร. ธีระ สิ้นเดชารักษ์ บทความนี้ได้นำเสนอข้อสรุปว่าประเทศไทยควรขยายความคุ้มครองผู้ประกันตนจากเดิมที่มุ่งเน้นเฉพาะสิทธิประโยชน์การว่างงานผ่านเงินทดแทนผู้ที่ไม่มียางงานทำและขาดรายได้ ไปสู่การพัฒนาขีดความสามารถในการหางานและการพัฒนาทักษะอาชีพ โดยแหล่งที่มาของกองทุนควรมีลักษณะของการร่วมสมทบทั้งผู้ประกันตน นายจ้าง และรัฐในสัดส่วนที่เท่ากัน การจ่ายเงินสมทบของผู้ประกันตนควรยืดหยุ่นได้และอยู่บนพื้นฐานของความสามารถในการจ่าย แต่มีการกำหนดเงินสมทบขั้นต่ำไว้ ในขณะที่นายจ้างกับรัฐจ่ายในสัดส่วนที่เท่ากันและคงที่ สำหรับสิทธิประโยชน์การจ้างงานควรครอบคลุมใน 4 ลักษณะ ได้แก่ สิทธิประโยชน์เงินทดแทนกรณีว่างงาน การพัฒนาทักษะ การจัดหางาน และสิทธิประโยชน์ทางภาษี

กองบรรณาธิการวารสารสังคมวิจัยและพัฒนา ขอขอบคุณทุกผลงานของคณาจารย์ นักวิจัย และนักวิชาการทุกท่านที่ให้ความสนใจเผยแพร่ในวารสารสังคมวิจัยและพัฒนา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่านทุกท่าน เป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการสายมนุษยศาสตร์อย่างมีคุณภาพต่อไป และวารสารสังคมวิจัยและพัฒนา ยินดีรับบทความวิจัยและบทความวิชาการสายสังคมศาสตร์ ผู้สนใจสามารถส่งบทความได้ที่ <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/JMARD> พบกันใหม่ฉบับหน้า

รองศาสตราจารย์ ดร. วรณภา ตีระสังขะ

บรรณาธิการ

การศึกษาสาเหตุของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษา:
กรณีศึกษา คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตภูเก็ต

A Study on the Reasons of Decision to Study in a Graduate Level: A case
study of Faculty of Technology and Environment, Prince of Songkla
University, Phuket Campus

อาทิตยา เนียมสอาด อรปริยา ปิยงกร จิตรลดา เอสุจินต์ และธงชัย สุธีรศักดิ์

Aatitaya Neamsaard, Onpreeya Piyangkorn, Jitlada Asujin and Thongchai Suteerasak

คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต

Faculty of Technology and Environment, Prince of Songkla University, Phuket campus

E-mail : thongchai.s@phuket.psu.ac.th

Date Received : 11 February 2022 Date Revised : 9 May 2022

Date Accepted : 19 May 2022 Date Accepted online : 22 December 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษา คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต ระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 และระดับบัณฑิตศึกษา ที่กำลังศึกษา ทุกชั้นปี และทุกสาขาวิชา จำนวนทั้งสิ้น 107 คน เครื่องมือวิจัยคือแบบสอบถามทั้งแบบปลายเปิด จำนวน 1 ตอน และปลายปิด จำนวน 4 ตอน ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามข้อมูล การประชาสัมพันธ์และการรับรู้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ตอนที่ 3 สอบถามข้อมูล เกี่ยวกับสาเหตุของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษาคณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต ตอนที่ 4 สอบถามข้อมูลความต้องการศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา และตอนที่ 5 สอบถามข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ทั้งนี้ ตอนที่ 2 จะเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุ ของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษาคณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต ใช้การวิเคราะห์โดยสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษา

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่รับรู้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีความสนใจศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษายังไม่แน่ใจที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น จากผลการวิจัยสาเหตุของการตัดสินใจมากที่สุดคือ ด้านอาจารย์ ($\bar{X} = 4.39$) สถาบันการศึกษา ($\bar{X} = 4.23$) ด้านค่าใช้จ่าย ($\bar{X} = 4.15$) และด้านหลักสูตร ($\bar{X} = 4.09$) ตามลำดับ

คำสำคัญ : การตัดสินใจ ศึกษาต่อ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ABSTRACT

This article was a survey aiming to know objectives about A Study on the Reasons of Decision to Study in a Graduate Level: A case study of Faculty of Technology and Environment, Prince of Songkla University, Phuket Campus. The population of 107 people, including students of the Faculty of Technology and Environment Prince of Songkla University Phuket Campus undergraduate who are studying in the 4th year of all disciplines and graduate students studying in every year of all disciplines. The research tool was open-ended questionnaire of 1 part and a closed-ended questionnaire of 4 parts for part 1 asks for general information of the respondent's part 2 asks for public relations information about FTE program part 3 rate the Reasons of Decision to Study at Graduate Level part 4 asks for information on the need for Study at Graduate Level and Part 5 Suggestions. For part 2 will be a questionnaire about the Reasons of Decision to Study in a Graduate Level of the Faculty of Technology and Environment. Prince of Songkla University Phuket Campus. The research using descriptive statistics analysis and the results of the research most of the respondents knew the program information and the undergraduate students interested to studies in a higher level but the graduate students were still unsure whether to pursue higher level. In conclusion the result on the Reasons of Decision to Study in a Graduate Level: A case study of Faculty of Technology and Environment, Prince of Songkla University, Phuket Campus was lecturers ($\bar{X} = 4.39$) educational institution ($\bar{X} = 4.23$) cost ($\bar{X} = 4.15$) and program ($\bar{X} = 4.09$) respectively.

Keywords: Decision, Continued to Study, Graduate Studies, Prince of Songkla University.

บทนำ

คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต จัดตั้งขึ้นเป็นหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ตามมติที่ประชุมสภามหาวิทยาลัยและประกาศจัดตั้งเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2548 เป้าหมายหลักคือ การผลิตบัณฑิตและผลงานวิชาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศด้านสิ่งแวดล้อม บูรณาการองค์ความรู้ใหม่ให้เป็นศูนย์กลางแห่งความรู้ ที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและประเทศ เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการนำไปถ่ายทอดให้เกิดการใช้จริง เริ่มแรกคณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมมีการเปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษา จำนวน 5 หลักสูตรคือ หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและการจัดการสิ่งแวดล้อม หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการสิ่งแวดล้อม (หลักสูตรนานาชาติ) หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ระบบโลก (หลักสูตรนานาชาติ) หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ระบบโลก (หลักสูตรนานาชาติ) และหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการสิ่งแวดล้อม (หลักสูตรนานาชาติ) แต่ในปีการศึกษา 2563 เป็นต้นมา มีการเปิดรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเหลือเพียง จำนวน 3 หลักสูตร เพื่อลดความซ้ำซ้อนของหลักสูตรและรองรับการปรับปรุงหลักสูตรที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

จากการเก็บข้อมูลนักศึกษาในช่วงปีการศึกษา 2557 ถึง 2564 พบว่า นักศึกษาที่สนใจศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาที่คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง จำนวนนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ในปี พ.ศ. 2557 มีจำนวน 4 คน พ.ศ. 2558 มีจำนวน 6 คน พ.ศ. 2559 มีจำนวน 12 คน พ.ศ. 2560 มีจำนวน 26 คน พ.ศ. 2561 มีจำนวน 11 คน พ.ศ. 2562 มีจำนวน 6 คน พ.ศ. 2563 มีจำนวน 10 คน และ พ.ศ. 2564 มีจำนวน 1 คน แม้ว่าจะมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรในวิธีการต่าง ๆ อีกทั้งสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในปัจจุบันที่อาจจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการศึกษา (เทือน ทองแก้ว, 2563) และอาจจะส่งผลให้การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาลดลง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจศึกษาต่อหลักสูตรระดับปริญญาโทของคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า ปัจจัยด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีการปฏิบัติงานจริง ได้ค่าคะแนนสูงสุด ตามด้วยปัจจัยด้านบุคลากร โดยเฉพาะอาจารย์ผู้สอนซึ่งมีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี และปัจจัยด้านความเชื่อถือของสถาบัน แต่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลเกี่ยวกับ เพศ อายุ ภูมิฐานะ อาชีพบิดาและมารดา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว หลักสูตรและสาขาวิชาที่กำลังศึกษา และเกรดเฉลี่ยสะสมของนักศึกษา (ศศิธร บุรณ์เจริญ, 2560) นอกจากนี้ มีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย ด้านอาจารย์ผู้สอน

ด้านหลักสูตร ด้านการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัย และด้านอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน (สมศรี เพชรโชติ, 2560)

ด้วยความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาสาเหตุของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษา คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษา คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต และรายงานผลการวิจัยแก่ผู้บริหารคณะเพื่อประกอบการตัดสินใจกำหนดแนวทางในการเพิ่มจำนวนนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของคณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษา คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาคณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต ระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 4 ทุกสาขาวิชา จำนวน 41 คน และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่กำลังศึกษา ทุกชั้นปี ทุกสาขาวิชา จำนวน 66 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 107 คน จำนวนประชากรที่ต้องทำแบบสอบถามชั้นต่ำตามหลักการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) มีทั้งสิ้น 85 คน ซึ่งจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามชั้นต่ำคำนวณจากหลักการคำนวณจำนวนประชากรของ Yamane (1973)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือวิจัยโดยศึกษาทฤษฎี หลักการ และแนวทางในการสร้างแบบสอบถามจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสาเหตุของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา และนำมาปรับปรุงให้สอดคล้องกับนิยามตัวแปรของงานวิจัย และสร้างแบบสอบถาม ทั้งแบบปลายเปิดและปลายปิด แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 9 ข้อ ได้แก่ (1) เพศ (2) อายุ (3) ระดับการศึกษา (4) สถานภาพสมรส (5) ช่วงของเกรดเฉลี่ยระดับปริญญาตรี (6) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม (7) ประสบการณ์ทำงาน (8) แหล่งเงินทุนของนักศึกษา (9) จังหวัดภูมิลำเนา

ตอนที่ 2 สอบถามข้อมูลการประชาสัมพันธ์และการรับรู้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ (1) ท่านรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม หรือไม่ (2) หากท่าน

รับทราบข้อมูล ท่านทราบข้อมูลจากช่องทางใด หรือ หากท่านไม่ทราบข้อมูล ท่านต้องการรับทราบข้อมูลจากช่องทางใด

ตอนที่ 3 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษา คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านสถาบันการศึกษา จำนวน 5 ข้อ (2) ด้านค่าใช้จ่าย จำนวน 3 ข้อ (3) ด้านหลักสูตร จำนวน 7 ข้อ และ (4) ด้านอาจารย์ จำนวน 4 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า (Ranking Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert, 1932) ที่มี 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และมีการแสดงความหมายของค่าระดับคะแนน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้กำหนดขั้นที่ต้องการเป็น 5 ขั้น โดยการนำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและมีความน่าเชื่อถือ $\alpha = 0.80$ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงความหมายค่าระดับคะแนน

ระดับคะแนน	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
1	4.21 - 5.00	สาเหตุที่มีระดับความสำคัญมากที่สุด
2	3.41 - 4.20	สาเหตุที่มีระดับความสำคัญมาก
3	2.61 - 3.40	สาเหตุที่มีระดับความสำคัญปานกลาง
4	1.81 - 2.60	สาเหตุที่มีระดับความสำคัญน้อย
5	1.00 - 1.80	สาเหตุที่มีระดับความสำคัญน้อยที่สุด

ที่มา: (สมโภชน์ อเนกสุข, 2552)

ตอนที่ 4 สอบถามข้อมูลความต้องการศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา หากผู้ตอบแบบสอบถามมีความสนใจเรียนต่อหรือไม่แน่ใจ ต้องดำเนินการตอบแบบสอบถามจำนวน 6 ข้อ ได้แก่ (1) ระดับความต้องการการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นถัดไป (2) ท่านสนใจเรียนหลักสูตรที่มีการเรียนการสอนแบบใด (3) สาเหตุที่ทำให้ท่านคิดจะเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นถัดไป (4) ท่านจะเรียนต่อในสาขาวิชาเดิมหรือเปลี่ยนสาขา (5) ท่านสนใจเรียนต่อหรือมีโอกาเรียนต่อ ท่านจะเลือกเรียนแบบใด (6) ท่านสนใจเรียนต่อหรือมีโอกาเรียนต่อ ท่านจะเลือกเรียนหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาแผนการศึกษาใด แต่หากผู้ตอบแบบสอบถามไม่สนใจเรียนต่อ ต้องดำเนินการตอบแบบสอบถามจำนวน 4 ข้อ ได้แก่ (1) ถ้าท่านมีโอกาเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ท่านมีความสนใจเรียนต่อด้านสิ่งแวดล้อมหรือไม่ (2) ถ้าท่านมีโอกาเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ท่านมีความสนใจเรียนในหลักสูตรที่มีการเรียนการสอนเป็นภาษาต่างประเทศหรือไม่ (3) ท่านสนใจเรียนต่อหรือมีโอกาเรียนต่อ ท่านจะเลือกเรียนแบบใด (4) ท่านสนใจเรียนต่อหรือมีโอกาเรียนต่อ ท่านจะเลือกเรียนหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาแผนการศึกษาใด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ดังนี้

1. คณะผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามแบบออนไลน์ จำนวน 2 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
2. คณะผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายกิจกรรมพัฒนานักศึกษา คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ประชาสัมพันธ์ให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาระดับชั้นปีที่ 4 ทุกสาขาวิชา ตอบแบบสอบถามผ่าน Facebook กลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรี เริ่มเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 12 ตุลาคม - 2 พฤศจิกายน 2564
3. คณะผู้วิจัยประชาสัมพันธ์ให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ทุกชั้นปี ทุกสาขาวิชา ตอบแบบสอบถามผ่าน Facebook กลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เริ่มเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 18 ตุลาคม - 2 พฤศจิกายน 2564
4. คณะผู้วิจัยตรวจสอบแบบสอบถามที่ตอบเรียบร้อยแล้วสมบูรณ์ ได้รับการตอบกลับจำนวนทั้งสิ้น 98 คน จาก 107 คน คิดเป็นร้อยละ 91

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และการรับทราบข้อมูลจากสื่อประชาสัมพันธ์หลักสูตร ใช้การวิเคราะห์ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และแสดงผลเป็นค่าร้อยละ (Percentage) และวิเคราะห์สาเหตุของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษา คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต ทั้ง 4 ด้านคือ ด้านสถาบันการศึกษา ด้านค่าใช้จ่าย ด้านหลักสูตร และด้านอาจารย์ ใช้การวิเคราะห์ทางสถิติโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากนั้น วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม มีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งพิจารณาเป็นรายด้าน และในภาพรวม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุด ถือว่าเป็นข้อที่เป็นสาเหตุอันดับแรก

ผลการวิจัย

การศึกษาสาเหตุของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษา: กรณีศึกษา คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต คณะผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

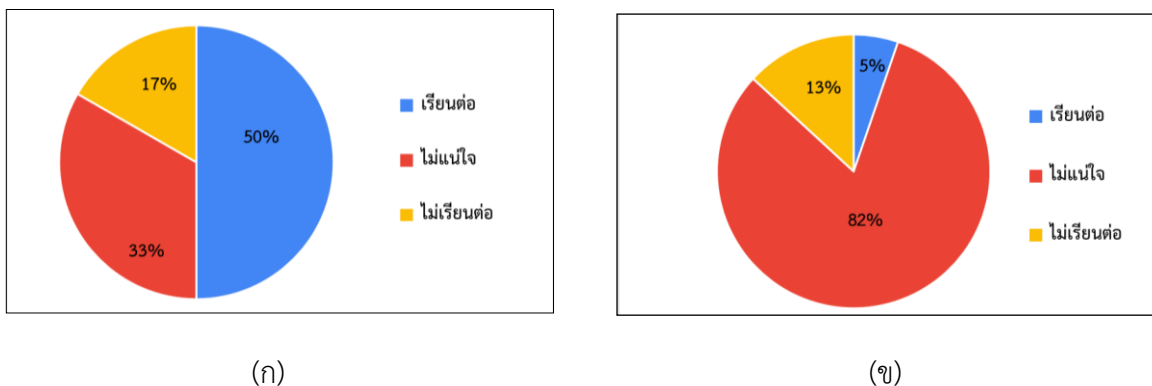
ประชากรประกอบด้วยเพศหญิง จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 64.28 และเพศชาย จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 35.72 ของประชากรทั้งหมด เป็นผู้ที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 38.78 และเป็นผู้ที่กำลังศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าปริญญาตรีและจบการศึกษาระดับดังกล่าวแล้วจำนวน 60 คน

คิดเป็นร้อยละ 61.22 ประชากรส่วนใหญ่ได้รับทุนการศึกษาจากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 64.29 และไม่ได้รับทุนการศึกษา โดยมีครอบครัวสนับสนุนและทุนส่วนตัวจากการทำงาน จำนวน 35 คน คิดเป็น 35.71

2. ข้อมูลความต้องการศึกษาต่อ

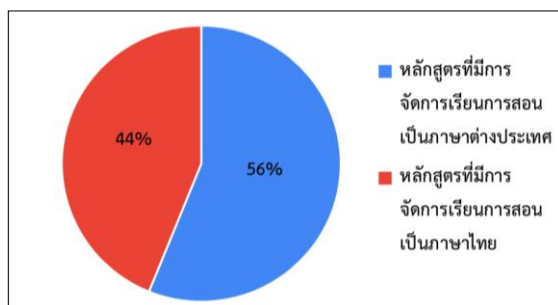
จากการสำรวจและเก็บข้อมูลความต้องการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา สามารถกำหนดประเด็นในการศึกษา ได้แก่

2.1 ประเด็นด้านความสนใจเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ประชากรประกอบด้วยนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 61.22 และนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 38.78 ของกลุ่มประชากรทั้งหมด มีข้อมูลความต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น แสดงดังภาพที่ 2

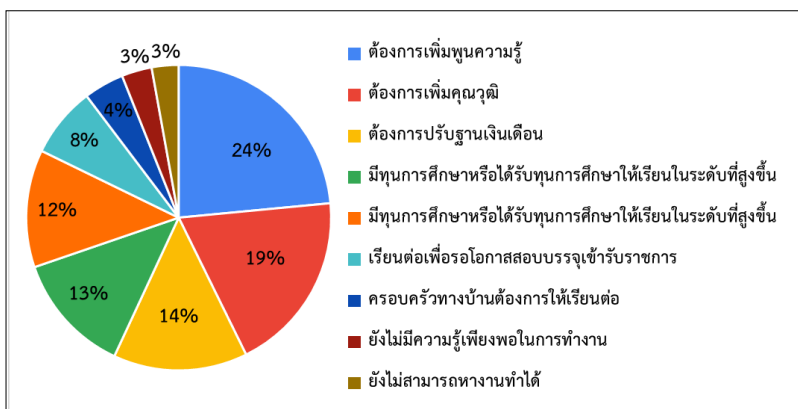
ภาพที่ 2 ข้อมูลความต้องการศึกษาต่อของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (ก) ข้อมูลความต้องการศึกษาต่อของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา (ข)

2.2 ประเด็นของรูปแบบหลักสูตรที่สนใจ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความสนใจเรียนหลักสูตรที่มีการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาต่างประเทศ จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 56 และสนใจเรียนหลักสูตรที่มีการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาไทย จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 44 มีข้อมูลความต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น แสดงดังภาพที่ 3

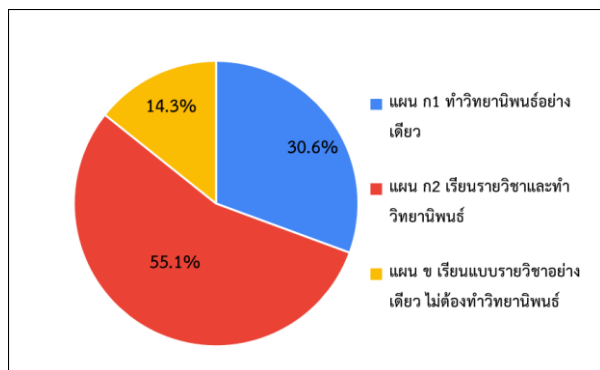
ภาพที่ 3 รูปแบบหลักสูตรที่สนใจ

2.3 ประเด็นในด้านสาเหตุสำคัญที่ทำให้คิดจะเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น มีผลการสำรวจแสดงผลดังภาพที่ 3 โดยสาเหตุสำคัญที่ถูกเลือกมากที่สุด 3 ลำดับแรกคือ 1. ต้องการเพิ่มพูนความรู้ 2. ต้องการเพิ่มคุณวุฒิ และ 3. ต้องการปรับฐานเงินเดือน มีข้อมูลสาเหตุสำคัญในด้านอื่น ๆ แสดงดังภาพที่ 4

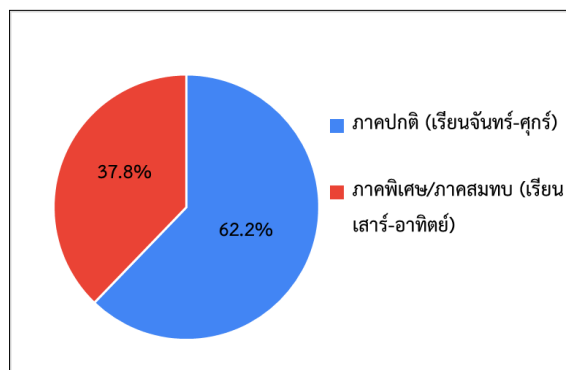

ภาพที่ 4 ผลการสำรวจสาเหตุที่กลุ่มประชากรเลือกเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น

2.4 ประเด็นในด้านของการจัดการศึกษา และแผนการศึกษาที่ผู้ตอบแบบสอบถามสนใจเลือกเรียนจากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 98 คน มีผู้สนใจเรียนภาคปกติ (เรียนจันทร์ - ศุกร์) จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 62.2 สนใจเรียนภาคพิเศษ/ภาคสมทบ (เรียนเสาร์ - อาทิตย์) จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 37.8 สนใจเรียนแผน ก1 ทำวิทยานิพนธ์อย่างเดียว จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 30.6 สนใจเรียนแผน ก2 เรียนรายวิชาและทำวิทยานิพนธ์ จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 55.1 และสนใจเรียนแผน ข เรียนแบบรายวิชาอย่างเดียว ไม่ต้องทำวิทยานิพนธ์ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 14.3 มีข้อมูลรูปแบบการจัดการศึกษาและรูปแบบแผนการศึกษาแสดงดังภาพที่ 5

(ก)

(ข)

ภาพที่ 5 (ก) รูปแบบการจัดการศึกษา (ข) รูปแบบแผนการศึกษา

3. ข้อมูลการประชาสัมพันธ์และการรับรู้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร

เพื่อประเมินว่าผู้ตอบแบบสอบถามรับรู้รับทราบและเข้าใจข้อมูลหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาก่อนการสอบถามการรับรู้รับทราบข้อมูลหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา จึงเป็นต้องนำมาพิจารณาก่อนการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษาคณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต นักศึกษาส่วนใหญ่รับรู้รับทราบข้อมูล จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 96.94 รับทราบข้อมูลจากเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ของ มหาวิทยาลัย/คณะ/หลักสูตร/สาขาวิชา ทั้งนี้ มีนักศึกษา จำนวน 3 คน ที่ไม่รับรู้รับทราบหลักสูตรและประสงค์รับข้อมูลจากเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์และผ่านพบประชาสัมพันธ์ ของมหาวิทยาลัย/คณะ/หลักสูตร/สาขาวิชา

4. สาเหตุของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษา

จากการสำรวจและเก็บข้อมูลสาเหตุของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษาคณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต ซึ่งกำหนดสาเหตุที่มีผลกับการตัดสินใจขึ้นมาจำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสถาบันการศึกษา ด้านค่าใช้จ่าย ด้านหลักสูตร และด้านอาจารย์สามารถสรุปผลการศึกษสาเหตุของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษา แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยของสาเหตุของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษา

ด้านสถาบันการศึกษา	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. สถาบันการศึกษามีภาพลักษณ์ที่ดีและเป็นที่ยอมรับในสังคม	4.38	0.60	มากที่สุด
2. สถาบันการศึกษามีสภาพแวดล้อมที่ดี ใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยว	4.29	0.77	มากที่สุด
3. สถาบันการศึกษามีการสร้างผลงานวิจัยและการให้บริการวิชาการ ออกสู่สังคมอย่างต่อเนื่อง	4.24	0.68	มากที่สุด
4. สถานที่ตั้งของสถาบันการศึกษาใกล้ภูมิลำเนา / เดินทางสะดวก	4.02	0.98	มาก
5. สิ่งอำนวยความสะดวกในสถาบันการศึกษา เช่น ระบบอินเทอร์เน็ต สนามกีฬา ห้องสมุด หอพัก โรงอาหาร	4.19	0.75	มาก
รวม	4.23	0.77	มากที่สุด
ด้านค่าใช้จ่าย	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ค่าธรรมเนียมการศึกษาตลอดหลักสูตร	3.99	0.95	มาก

2. ค่าใช้จ่ายส่วนตัว (เช่น ค่าอาหาร ค่าที่พัก ค่าเดินทาง)	4.04	0.91	มาก
3. ทุนการศึกษา	4.41	0.79	มากที่สุด
รวม	4.15	0.90	มาก
ด้านหลักสูตร	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. หลักสูตรมีให้เลือกหลากหลายสาขาวิชา	3.96	0.89	มาก
2. หลักสูตรที่เปิดสอนตรงตามความต้องการของผู้เรียน	4.19	0.75	มาก
3. หลักสูตรทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน	4.27	0.75	มากที่สุด
4. หลักสูตรมีความพร้อมของอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน	4.17	0.81	มาก
5. มีหลักสูตรที่เมื่อเรียนจบแล้วสามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้	4.25	0.73	มากที่สุด
รวม	4.09	0.85	มาก
ด้านอาจารย์	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. อาจารย์ผู้สอนมีวุฒิการศึกษาตรงกับสาขาวิชาที่เปิดสอน	4.47	0.73	มากที่สุด
2. อาจารย์ผู้สอนมีชื่อเสียงและคุณภาพ	4.35	0.77	มากที่สุด
3. อาจารย์ผู้สอนมีผลงานทางวิชาการและงานวิจัยที่เป็นประโยชน์และเป็นที่ยอมรับในระดับชาติ/นานาชาติ	4.34	0.82	มากที่สุด
4. อาจารย์ผู้สอนมีมนุษยสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ที่ดี เนื่องจากเคยทำงานร่วมกับอาจารย์ในคณะและ/หรือได้รับการชักชวนให้ศึกษาต่อในหลักสูตรที่คณะเปิดสอน	4.40	0.76	มากที่สุด
รวม	4.39	0.77	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่าด้านสถาบันการศึกษาที่นำมาวิเคราะห์ ประกอบด้วย 5 ประเด็น พบว่าสถาบันการศึกษามีภาพลักษณ์ที่ดีและเป็นที่ยอมรับในสังคมมีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุด รองลงมาคือ มีสภาพแวดล้อมที่ดี ใกล้เคียงห้องเที่ยว ลำดับถัดมาคือ มีการสร้างผลงานวิจัยและการให้บริการวิชาการ ออกสู่สังคมอย่างต่อเนื่อง มีสิ่งอำนวยความสะดวกในมหาวิทยาลัย เช่น ระบบอินเทอร์เน็ต สนามกีฬา ห้องสมุด หอพัก โรงอาหาร และมีสถานที่ตั้งของสถาบันการศึกษาใกล้ภูมิลำเนา/เดินทางสะดวก ตามลำดับ

ด้านค่าใช้จ่ายที่นำมาวิเคราะห์ ประกอบด้วย 3 ประเด็น พบว่า ทุนการศึกษามีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุด รองลงมาคือ ค่าใช้จ่ายส่วนตัว และสุดท้ายคือ ค่าธรรมเนียมการศึกษาลดหลักสูตร ตามลำดับ

ด้านหลักสูตรที่นำมาวิเคราะห์ ประกอบด้วย 5 ประเด็น พบว่า หลักสูตรทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันมีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุด รองลงมาคือ มีหลักสูตรที่เมื่อเรียนจบแล้วสามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ ลำดับถัดมาคือ หลักสูตรที่เปิดสอนตรงตามความต้องการของผู้เรียน หลักสูตรมีความพร้อมของอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน และหลักสูตรมีให้เลือกหลากหลายสาขาวิชา ตามลำดับ

ด้านอาจารย์ที่นำมาวิเคราะห์ ประกอบด้วย 4 ประเด็น พบว่า อาจารย์ผู้สอนมีวุฒิการศึกษาตรงกับสาขาวิชาที่เปิดสอนมีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุด รองลงมาคือ อาจารย์ผู้สอนมีมนุษยสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ที่ดี เนื่องจากเคยทำงานร่วมกับอาจารย์ในคณะและ/หรือได้รับการชักชวนให้ศึกษาต่อในหลักสูตรที่คณะเปิดสอน ลำดับถัดมาคือ อาจารย์ผู้สอนมีชื่อเสียงและคุณภาพ และอาจารย์ผู้สอนมีผลงานทางวิชาการและงานวิจัยที่เป็นประโยชน์และเป็นที่ยอมรับในระดับชาติ/นานาชาติ ตามลำดับ

5. ข้อเสนอแนะ

จากการรวบรวมแบบสอบถาม ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา โดยคณะผู้วิจัยได้สรุปข้อเสนอแนะจากผู้ตอบแบบสอบถามได้ดังนี้

- อยากให้เพิ่มโอกาสการทำงานให้นักศึกษาที่กำลังจะสำเร็จการศึกษา ซึ่งเป็นงานที่มีคุณภาพ
- อยากให้คณะสนับสนุนการเรียนการสอนด้านเทคนิคและการปฏิบัติเพิ่มเติม
- อยากให้สนับสนุนทุนการศึกษาด้าน GIS และ Remote Sensing
- อยากให้คณะสนับสนุนทุนการศึกษาแก่ศิษย์เก่าเพื่อศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นในหลักสูตรของ

คณะ

- อยากให้คณะสนับสนุนทุนการศึกษาเพิ่มเติมสำหรับการเรียนรู้และการค่าใช้จ่ายใน

ชีวิตประจำวัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสาเหตุของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษา: กรณีศึกษา คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต สามารถแบ่งเป็นประเด็นในการวิจัยได้สองประเด็นคือ ประเด็นในเรื่องความต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและสาเหตุของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษา

1. ความต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า ประชากรที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีมีความสนใจศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ส่วนนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาไม่แน่ใจว่าจะเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือไม่ อาจด้วยนักศึกษาไม่แน่ใจว่าตนเองมีความถนัดและสนใจในด้านใด หรือไม่แน่ใจว่าเมื่อสำเร็จการศึกษามาแล้วจะสามารถประกอบอาชีพใดได้บ้าง และเหตุใดถึงต้องศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และด้วยปัจจุบันเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 (COVID-19) ยิ่งส่งผลให้เกิดผลกระทบในวงกว้างทั้งด้านระบบการศึกษาและระบบเศรษฐกิจทั่วโลก ซึ่งทำให้ทุกอย่างหยุดชะงักลงและอาจทำให้ไม่กล้าตัดสินใจที่จะเรียนต่อ และจากผลการศึกษานักศึกษาที่มีความสนใจจะเรียนต่อนั้น สาเหตุที่สำคัญที่สุดคือ ต้องการเพิ่มพูนความรู้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความรู้จากการศึกษาระดับปริญญาตรีไม่เพียงพอต่อการนำไปประกอบอาชีพหรือพัฒนาในสายงานของตนเอง จึงต้องการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (ณัฐปรกรณ์ จันทะปิตตา และ ดุสิต อุทิศสุนทร, 2555) ศึกษาความต้องการศึกษาต่อระดับปริญญาโทในคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ : กรณีศึกษาบุคลากรการศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ประชากรมีความต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาโท อยู่ทีระดับมาก และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเพื่อต้องการเป็นข้าราชการ ปรับวุฒิการศึกษา ปรรับเงินเดือน การเพิ่มความรู้ และประสบการณ์ในการทำงาน

ทั้งนี้ จากผลการศึกษาของนักศึกษาที่สนใจศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น นักศึกษามีความสนใจหลักสูตรที่มีการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษหรือหลักสูตรนานาชาติมากกว่าหลักสูตรภาษาไทย ด้วยภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางที่ใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างประชากรในประเทศต่าง ๆ ทั้งในส่วนของการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ทำให้ปัจจุบันภาษาอังกฤษได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับ พิมพ์พรณเพชรสมบัติ (2563) ได้ศึกษาความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี พบว่าความต้องการพัฒนาทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในชีวิตประจำวันนักศึกษาได้ฟังรายการข่าวทางโทรทัศน์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นภาษาอังกฤษอยู่บ่อยครั้ง รวมไปถึงได้เข้าร่วมประชุมและสัมมนาทางวิชาการที่มีการบรรยายเป็นภาษาอังกฤษ ดังนั้นทักษะการฟัง ภาษาอังกฤษจึงมีความต้องการในการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น และนักศึกษาสนใจรูปแบบแผนการศึกษา แผน ก2 เรียนรายวิชาและวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นการเรียนทฤษฎีในห้องเรียน และนำความรู้ที่ได้มาจัดการประมวผลและนำไปสู่การวิจัยที่มีประสิทธิภาพต่อไป และรูปแบบการจัดการศึกษาที่นักศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญคือ ภาคปกติ (เรียนจันทร์ - ศุกร์) ตามที่กล่าวมาว่าปัจจุบันเกิดเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 ทำให้เกิดผลกระทบด้านระบบการศึกษาทำให้ต้องปรับรูปแบบการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์เพื่อลดการแพร่ระบาด

ของโคโรนาไวรัส 2019 และนักศึกษาสามารถเข้าห้องเรียนได้จากทุก ๆ สถานที่และทุก ๆ เวลา ดังนั้นการศึกษาภาคปฏิบัติ (เรียนจันทร์ - ศุกร์) จึงเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่นักศึกษาให้ความสนใจมากที่สุด

2. สาเหตุของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษา คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต

ผลการศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษา คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต โดยสาเหตุรายด้านที่มีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุดคือ ด้านอาจารย์ ด้านหลักสูตร ด้านสถาบันการศึกษา และด้านค่าใช้จ่าย ตามลำดับ ทั้งนี้ คณะผู้วิจัย ได้นำผลการวิจัยมาอภิปรายผลเป็นรายด้านได้ ดังนี้ ด้านอาจารย์ ถือเป็นสาเหตุสำคัญของการตัดสินใจมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (ศศิธร บุรณ์เจริญ, 2560) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจศึกษาต่อหลักสูตรระดับปริญญาโทของคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยพบว่า ปัจจัยที่อาจารย์ผู้สอนมีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี มีระดับความคิดเห็นมากที่สุดในด้านบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย ที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า อาจารย์ผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาตรงกับสาขาวิชาที่เปิดสอน มีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุด ทั้งนี้ จากผลการวิจัยกลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ สาเหตุด้านอาจารย์มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อมากที่สุด ซึ่งอาจจะวิเคราะห์ได้ว่าศักยภาพของอาจารย์ภายในคณะ มีส่วนช่วยให้นักศึกษาตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้

สาเหตุที่สำคัญรองลงมาจากด้านอาจารย์คือ ด้านหลักสูตร ซึ่งหลักสูตรทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และหลักสูตรที่เมื่อเรียนจบแล้วสามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ เป็นสาเหตุย่อยด้านหลักสูตรที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อมากที่สุด เนื่องจากการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นจะสามารถปรับวุฒิการศึกษาและเพื่อสร้างความก้าวหน้าในการทำงานให้แก่นักศึกษาได้ สอดคล้องกับ (อัมพวรรณ กระจ่างฉาย, 2556) ซึ่งปัจจุบันคณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษาทั้งหลักสูตรระดับปริญญาโทและปริญญาเอก นักศึกษาปัจจุบันที่ศึกษาในระดับปริญญาตรี สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นในระดับปริญญาโท และนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาโท สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก ซึ่งเป็นระดับการศึกษาที่สูงสุดได้ และคณะฯ มีการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัยอยู่เสมอในทุก ๆ ปี จากข้อเท็จจริงดังกล่าววิเคราะห์ได้ว่า คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมมีจุดเด่นด้านหลักสูตรที่ตรงกับความต้องการของนักศึกษา และสามารถนำจุดเด่นข้อนี้ไปประชาสัมพันธ์หลักสูตรเพื่อรับสมัครนักศึกษาต่อไป

สาเหตุของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาลำดับที่ 3 คือ ด้านสถาบันการศึกษา ด้วยสภาวะการแข่งขันด้านจำนวนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ทำให้มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ต่างแข่งขันและสร้างภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยตนเองให้โดดเด่น เป็นที่จดจำได้ของกลุ่มเป้าหมาย จากผลการวิจัยเห็นได้ชัด

ว่าภาพลักษณ์ที่ดีและเป็นที่ยอมรับในสังคมของมหาวิทยาลัยมีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาหรืออาจส่งผลต่อทุกระดับการศึกษาในมหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สมศรี เพชรโชติ, 2560) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาให้ความสำคัญด้านสถาบันการศึกษาหรือภาพลักษณ์มหาวิทยาลัย เป็นอันดับแรก เนื่องจากมหาวิทยาลัยเปิดโอกาสให้ผู้ที่ยังเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองโดยไม่จำกัดเพศ อายุ และสามารถเลือกเรียนหลักสูตรใดก็ได้ตามความถนัด และความสนใจ อีกทั้งคุณภาพของบัณฑิตที่จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นที่ยอมรับของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน จึงส่งผลให้ด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมีคะแนนสูงสุด และสอดคล้องกับ (ธนวรรณ รักอู่, 2557) ศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย อยู่ในระดับมาก และสาเหตุสุดท้ายคือ ด้านค่าใช้จ่าย เป็นสาเหตุที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาน้อยที่สุด ด้วยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงานและสามารถรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเองได้แล้ว อาจมีส่วนทำให้สาเหตุในด้านนี้มีผลต่อการตัดสินใจน้อยที่สุด ทั้งนี้ จากผลการศึกษาพบว่าทุนการศึกษามีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษามากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ สุวิทย์ เฟื่องทิพย์นาง สุวิทย์ เฟื่องทิพย์นาง, วาสนา สุวรรณวิจิตร และ อนิวัช แก้วจางค์, 2562 ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาระดับบริหารธุรกิจของประชาชนในจังหวัดสงขลา ซึ่งประชากรให้ความสำคัญกับการมีทุนสนับสนุนการศึกษา รองลงมาคือ การกำหนดค่าใช้จ่ายตลอดหลักสูตรที่เหมาะสม ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง เนื่องจากหลักสูตรบางหลักสูตรของคณะ เป็นหลักสูตรนานาชาติทำให้ค่าธรรมเนียมการศึกษาสูงกว่าหลักสูตรภาษาไทย และปัจจุบันการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษายังไม่สามารถให้นักศึกษากู้ยืมเงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ได้ ทำให้นักศึกษาที่ยังไม่ประกอบอาชีพ หรือต้องการวุฒิการศึกษาที่สูงขึ้นเพื่อเข้าทำงานนั้นกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น การที่คณะสามารถสนับสนุนทุนการศึกษาได้จะเป็นสาเหตุที่ดึงดูดให้นักศึกษามาเรียนต่อได้

ข้อเสนอแนะหลักสูตรในการนำผลการวิจัยไปใช้ปรับปรุงด้านการบริหารจัดการหลักสูตร

1. คณะควรมุ่งประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาให้นักศึกษาระดับปริญญาตรี ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยรับทราบ เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า มีนักศึกษาระดับปริญญาตรีบางส่วนไม่รับรู้รับทราบข้อมูลหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาของคณะ และควรเน้นการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ของคณะ ซึ่งปัจจุบันสามารถซื้อโฆษณาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เช่น Facebook, Instagram เป็นต้น นอกจากนี้ การโฆษณาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ กลุ่มเป้าหมายยังสามารถรับชมโฆษณาได้ตลอด 24 ชั่วโมงและสามารถรับชมได้จากทุกที่ทั่วโลก ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายให้มากยิ่งขึ้น

2. คณะควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อรองรับตลาดแรงงานเมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภาวะการมีงานทำและอาชีพของนักศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลให้แก่ผู้ที่สนใจเข้าศึกษาในหลักสูตรพิจารณาการเข้าศึกษาต่อได้

3. คณะควรจัดหาสื่อการเรียนการสอนให้ทันสมัยและเพียงพอต่อการใช้งาน เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 (COVID-19) ในปัจจุบัน ส่งผลให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้แก่ศึกษาในรูปแบบปกติได้ ต้องใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์แทน ดังนั้น การมีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและเพียงพอจึงมีความสำคัญ

4. คณะควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่ศึกษา หรือจัดหาแหล่งทุนการศึกษาจากหน่วยงานทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่ศึกษา

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาสาเหตุของการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษา คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต ได้แก่ ด้านอาจารย์ ด้านหลักสูตร ด้านสถาบันการศึกษา และด้านค่าใช้จ่าย ตามลำดับ อาจารย์ผู้สอนมีวุฒิการศึกษาตรงกับสาขาวิชาที่เปิดสอน เป็นสาเหตุข้อย่อยที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักศึกษามากที่สุด ในส่วนของความต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีความสนใจที่จะศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งให้ผลแตกต่างกับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ไม่แน่ใจว่าจะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือไม่

ข้อเสนอแนะเพื่อใช้ในการทำวิจัยครั้งต่อไป มีสองประเด็น กล่าวคือ ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับด้านสภาพเศรษฐกิจ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 (COVID-19) และผู้ให้การสนับสนุนทุนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อของนักศึกษา (เช่น ผู้ปกครอง อาจารย์ หรือสถานประกอบการ) ที่อาจมีความเชื่อมโยงกับการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา และควรมีการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ผลอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายการวิจัยมีการเปลี่ยนแปลงของช่วงวัยในทุก ๆ ปี จึงควรมีการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ ปี เพื่อสามารถนำผลของข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ให้มุมมองหรือสภาพการณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรที่ทันสมัยและตรงกับกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณคณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต ที่ได้สนับสนุนให้บุคลากรสายสนับสนุนผลิตผลงานวิจัยสถาบันที่เป็นประโยชน์ ต่อทั้งองค์กร และสามารถใช้ออกกำหนดตำแหน่งที่สูงขึ้นได้ในอนาคต ขอขอบคุณ รศ. ธงชัย สุธีรศักดิ์ ที่ให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางการดำเนินการวิจัยเป็นอย่างดีมาโดยตลอด ขอขอบคุณ รศ.ดร. อารีย์ ชูดำ ดร. จันทินี บุญชัย และ

ดร.วิลาสินี ศรีพรหม ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบแบบสอบถามและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยนี้จะ เป็นประโยชน์ต่อคณะฯ และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเพิ่มจำนวนนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของ คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ตในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง/References

- ณัฐภรณ์ จันทะปิตตา และ ดุสิต อุทิศสุนทร. (2555). *ความต้องการศึกษาต่อระดับปริญญาโทในคณะเทคโนโลยี อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ : กรณีศึกษาบุคลากรการศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์*. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- เทื่อน ทองแก้ว. (2563). การออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่: ผลกระทบจากการแพร่ระบาด COVID-19. *ครูสภาวิทยากร JOURNAL OF TEACHER PROFESSIONAL DEVELOPMENT*. 1(2), 1-10.
- ธนวรรณ รักอู่. (2557). *การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีของนักศึกษาภาคปกติ ปีการศึกษา 2556 (การค้นคว้าอิสระ)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, สาขาวิชาการจัดการ, บัณฑิตวิทยาลัย.
- พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2563). ความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. *บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*. 8(1), 123-136.
- ศศิธร บุรณ์เจริญ. (2560). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจศึกษาต่อหลักสูตรระดับปริญญาโทของคณะ สาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. *วารสาร Mahidol R2R e-Journal*. 4(2), 136-159.
- สมศรี เพชรโชติ. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. *Dusit Thani College Journal*. 11(3), 168-184.
- สมโภชน์ อเนกสุข. (2552). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3), ชลบุรี : ภาควิชาวิจัยและวัดผล การศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุวิทย์ เฟ็งทิพย์นาง, วาสนา สุวรรณวิจิตร และ อนิวัช แก้วจำนงค์. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้า ศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาสาขาบริหารธุรกิจของประชาชนในจังหวัดสงขลา. *วารสารเศรษฐศาสตร์และ บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 11(2), 53-76.
- อัมพรรณ กระจ่างฉาย. (2556). การศึกษาความต้องการการเข้าศึกษาต่อหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา เทคโนโลยีการเรียนรู้และสื่อสารมวลชน คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี พระจอมเกล้าธนบุรี*.

Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. New York: Harper & Row.

Likert, R. (1932). A technique for measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 140, 5-55.

Yamane, T. (1973). *Statistics an Introduction Analysis*. 2nd ed. New York: Harper & Row.

ความพึงพอใจของผู้บริโภคเจลว่านหางจระเข้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของวิสาหกิจ
ชุมชนบ้านทะเลหอม ตำบลหาดเจ้าสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

CUSTOMER SATISFACTION WITH ALOE VERA GEL PRODUCTS TO
INCREASE THE ECONOMIC VALUE OF BAAN TALAY HOME COMMUNITY
ENTERPRISES, HAT CHAO SAMRAN SUBDISTRICT, MUEANG PHETCHABURI
DISTRICT, PHETCHABURI

สุธาสินี อัมพิลาศรัย

Suthasinee Ampilasai

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Faculty of Management Science, Phetchaburi Rajabhat University

E-mail : suthasinee.amp@mail.pbru.ac.th

Date Received : 31 March 2022 Date Revised : 09 March 2022

Date Accepted : 17 October 2022 Date Accepted online : 22 December 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เจลว่านหางจระเข้และศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เจลว่านหางจระเข้ของวิสาหกิจชุมชนบ้านทะเลหอม ตำบลหาดเจ้าสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เนื่องจากผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนจึงใช้การคำนวณตัวอย่างโดยใช้สูตรวิธีการคำนวณของ Cochran (1997) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ขนาดกลุ่มตัวอย่างคือ 384 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ ทั้งนี้ ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจำนวน 400 คน เพื่อให้สะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านรูปแบบ ด้านบรรจุภัณฑ์ ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์เป็นการเพิ่มมูลค่าให้มีโอกาสทางการตลาดมากขึ้น โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ซึ่งชุมชนสามารถนำความรู้นี้ไปประยุกต์ใช้กับผลิตภัณฑ์ตัวอื่นได้ ส่วนองค์ประกอบหลักของบรรจุภัณฑ์ประกอบด้วย สรรพคุณ วิธีใช้ ส่วนประกอบ ค่าเตือน มาตรฐานที่ได้รับ ปริมาณสุทธิ วันหมดอายุ สถานที่จัดจำหน่ายและผลิตอย่างชัดเจน ในส่วนของความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์เจลว่านหางจระเข้ พบว่าลักษณะส่วนบุคคลมีผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ เช่น ผลิตภัณฑ์มีเนื้อเจลมีความนุ่มลื่นละเอียด

บางเบา ด้านความชุ่มชื้นต่อผิวได้ดี ขจัดความหมองคล้ำและริ้วรอย การซึมซาบเข้าสู่ผิว การบรรจุกัมภ์สวยงาม และน่าสนใจ มีขนาดปริมาณที่พอเหมาะ มีรายละเอียดส่วนผสมและป้ายฉลากที่ชัดเจน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์ใหม่ ความพึงพอใจของผู้บริโภค เจลว่านหางจระเข้ เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

Abstract

This article developed aloe vera gel products and examined consumer satisfaction with aloe vera gel products to increase economic value of Baan Talay Home community enterprises in Hat Chao Samran subdistrict, Mueang Phetchaburi District, Phetchaburi. From an unknown population size, samples were calculated by the Cochran formula at 95%. 384 samples were chosen by accidental sampling, with data collected from 400 samples to ensure accuracy.

Results were that improved product design, packaging, and product quality potentially increase market opportunities. Folk wisdom and appropriate technology were applied conceptually to develop other products. The packaging component consisted of properties, instructions, ingredients, warnings, quality standards, net weight, expiration date, distribution site, and production. In terms of customer satisfaction with aloe vera gel, demography affected customer satisfaction with soft and smooth gel texture, skin moisturizing, dullness and wrinkle elimination, absorption into skin, attractive packaging, appropriate volume, and clear label ingredient details at a significance level of 0.05, respectively.

Keywords: New product, Customer satisfaction, Aloe vera gel, Increased economic value, New product development process.

บทนำ

ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับความสนใจและความต้องการจากผู้บริโภคเพิ่มขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการชุมชนต้องยกระดับการพัฒนาศักยภาพตนเองเพื่อเป็นการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในตลาดเพิ่มมากขึ้น โดยจะมุ่งเน้นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ของแต่ละชุมชนในท้องถิ่นให้มีคุณภาพที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ของชุมชนในจังหวัด

เพชรบุรีถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและก้าวสู่มาตรฐานของผลิตภัณฑ์ที่กำหนดไว้

การปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านรูปแบบ ด้านบรรจุภัณฑ์ ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์เป็นการเพิ่มมูลค่าให้มีโอกาสทางการตลาดมากขึ้น โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ แต่ปัญหาหนึ่งที่พบส่วนใหญ่เกือบทุกชุมชนยังมีปัญหาด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ดังนั้น การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชน การสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนควรมีการออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดหรือกำลังเป็นที่นิยมอยู่ในขณะนั้น โดยใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า ดังเช่น ความงามและเอกลักษณ์ที่ก่อให้เกิดคุณค่าทางความรู้สึกและคุณค่าทางจิตใจแก่ผู้บริโภคได้ผลิตภัณฑ์นั้นจะเป็นตัวสร้างแรงกระตุ้นให้กับผู้ซื้อสินค้าได้เป็นอย่างดี ผู้บริโภคจะเลือกสินค้าที่มีความแตกต่างที่ไม่เหมือนใคร ผู้บริโภคจะมีความคิดการรับรู้ความเข้าใจและเข้าถึงผลิตภัณฑ์กันคนละแบบแต่ถ้ามองในรายบุคคลก็ยังคงมีมุมมองที่แต่ละคนก็ไม่เหมือนกัน ผู้บริโภคส่วนมากจะมองหาผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ที่ตรงตัวกับผู้ซื้อและองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์ล้วนมีอิทธิพลกับการเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภคและเป็นตัวเลือกอันดับต้นของผู้บริโภค รูปแบบผลิตภัณฑ์สามารถดึงดูดให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อได้อย่างง่ายดาย (ณรงค์ศักดิ์ วดีศิริศักดิ์, 2555) ดังนั้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่จึงเป็นแนวคิดทางการแข่งขันทางการตลาดเพื่อนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่มีการริเริ่มพัฒนาใหม่แก่ผู้บริโภคเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ (วรรณกาญจน์ วริศเศรษฐ์ชาญ, 2552)

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านทะเลหอม ตำบลหาดเจ้าสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เป็นกลุ่มที่มีการผลิตสินค้าชุมชนออกมาจำหน่ายสู่ตลาดในท้องถิ่น แต่ปัญหาที่พบจากการผลิตคือ ขาดประสบการณ์ในการออกแบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์รวมถึงความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาโดยเฉพาะการสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนที่มีความโดดเด่นทั้งด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ ด้านบรรจุภัณฑ์เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชนตลอดจนสร้างความน่าสนใจในตัวผลิตภัณฑ์เพื่อก้าวไปสู่ตลาดระดับประเทศ สมาชิกกลุ่มชุมชนให้ความสำคัญโดยการสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ด้วยรูปแบบหรือรูปลักษณะของผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความหลากหลายหรือมีความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิมก็จะเป็นกลยุทธ์การตลาดอย่างหนึ่งที่จะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มและจูงใจให้ผู้บริโภคซื้อสินค้า

บทความนี้ต้องการนำเสนอการพัฒนาผลิตภัณฑ์เจลล้างมือของวิสาหกิจชุมชนบ้านทะเลหอม ทั้งนี้จะเป็นการส่งเสริมและยกระดับผลิตภัณฑ์ใหม่ของชุมชนให้เป็นที่รู้จักและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนนั้น เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค เพื่อเป็นการสร้างรายได้ สร้างความเจริญและระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เจลว่านหางจระเข้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชนบ้านทะเลหอม ตำบลหาดเจ้าสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เจลว่านหางจระเข้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชนบ้านทะเลหอม ตำบลหาดเจ้าสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

ความหมายของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Product Development) มีผู้ให้ความหมายแตกต่างกันออกไป ซึ่ง Fuller (1994) ได้ให้ความหมายว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ไว้ว่าเป็นการสร้างสรรคสินค้าใหม่ที่แตกต่างจากผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมซึ่งอาจถูกพัฒนาจากนวัตกรรมหรืออาจเกิดจากการปรับปรุงสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ทันสมัยมากขึ้นและพร้อมที่จะปล่อยออกสู่ตลาดซึ่งสามารถสร้างกำไรให้แก่ผู้ประกอบการได้ นอกจากนี้ จูร์วรรณ จันพลา และคณะ (2554) ยังได้ให้ความหมายของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ หมายถึง การปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านรูปแบบ ด้านบรรจุภัณฑ์ ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ เพื่อการเพิ่มมูลค่าให้มีโอกาสทางการตลาดมากขึ้นโดยการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้อาจประกอบด้วย การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ การพัฒนา ลักษณะของผลิตภัณฑ์ การพัฒนาด้านภูมิปัญญาและการพัฒนาเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ รวมถึง Grunert (2014) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ หมายความว่า กิจกรรมที่มีความจำเป็นอย่างมากสำหรับผู้ประกอบการเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันกันในการการค้าและมุ่งเน้นถึงผลกำไรและการเจริญเติบโตของผลประกอบการ

วรุณกาญจน์ วริศเศรษฐ์ชาญ (2552) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ หมายถึง แนวคิดทางการแข่งขันทางการตลาดเพื่อนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่มีการริเริ่ม ปรับปรุงหรือถูกพัฒนาใหม่แก่ผู้บริโภคเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

ทิพากร สิทธิการิยะ (2562) ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ หมายถึง ความต้องการของผู้ประกอบการที่ต้องการเป็นผู้บุกเบิกในตลาดธุรกิจ ความต้องการปรับปรุงสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงไปและความต้องการมีสินค้าจำหน่ายครอบคลุมทุกชนิดเพื่อให้สามารถต่อสู้กับคู่แข่งได้

ดังนั้น จากที่นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ผู้วิจัยจึงขอสรุปความหมายของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ หมายถึง กระบวนการคิดค้น การออกแบบและพัฒนาปรับปรุงให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความแตกต่างด้านรูปแบบ คุณภาพและบรรจุภัณฑ์เพื่อตอบสนองความต้องการในตลาดผู้บริโภค

แนวคิดกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์ (2555) ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Product Development Process) ไว้ดังนี้

1) การสร้างแนวความคิดใหม่ (Idea Generation) การค้นหาวิเคราะห์ความคิดในการพัฒนาสินค้าใหม่ ทั้งปรับปรุงทั้งหมดหรือปรับปรุงเพียงเล็กน้อยเพื่อตอบสนองต่อกระบวนการสร้างคุณค่าของลูกค้าที่ลูกค้า มีบทบาทเชิงรุกมากขึ้น ดังนั้น ข้อมูลหรือความคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่สามารถหาได้จากแหล่งข้อมูล ทั้งภายในและภายนอกธุรกิจ ดังนี้

1.1) ข้อมูลภายใน (Internal Records) ข้อมูลภายในที่ธุรกิจเก็บบันทึกไว้จะเป็นเพียงแค่ กระดาษธรรมดาถ้าไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ ข้อมูลภายในนี้อาจจะเป็นข้อมูลของฝ่ายการตลาด การเงิน การผลิต สิ่งซื้อ ทรัพยากรมนุษย์ เป็นต้น ที่นักการตลาดหรือทีมพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้องนำมาใช้ เช่น ยอดขายของสินค้าเดิม ต่อวัน ต่อสัปดาห์ หรือต่อเดือน ทั้งของธุรกิจหรือของคู่แข่ง ยอดสินค้าที่ชำรุดและถูกส่งคืน ผลการวิเคราะห์ จากห้องทดลองของธุรกิจ เป็นต้น

1.2) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ (Stakeholders) นอกจากข้อมูลภายในแล้ว นักการตลาด สามารถหาความคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ได้จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ ได้แก่ ลูกค้า พนักงานของ ธุรกิจ คู่แข่ง ผู้ถือหุ้น เป็นต้น

1.3) การวิจัยตลาด (Market Research) เมื่อนักการตลาดต้องการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ใหม่ หลังจากที่ได้กำหนดตลาดเป้าหมายและต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มนี้ การวิจัยตลาดเป็นหนึ่งวิธีที่จะช่วยให้ได้ความคิดผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ตรงกับความต้องการของลูกค้า วิธีการที่นิยมใช้กัน มากคือการใช้แบบสอบถาม เป็นต้น

1.4) ผลิตภัณฑ์ของคู่แข่ง (Competitors Product) การที่ธุรกิจนำเสนอผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาด เป็นธุรกิจแรก อาจต้องพบกับความเสี่ยงในการล้มเหลวทางการตลาดหรืออาจต้องใช้ต้นทุนสูง ดังนั้นในการหา ความคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ อาจได้มาจากการนำผลิตภัณฑ์ของคู่แข่งมาศึกษา วิเคราะห์และพัฒนา เป็นความคิดผลิตภัณฑ์ใหม่ของธุรกิจ ดังตัวอย่างของบริษัทผู้ผลิต เครื่องสำอาง จะมอบหมายให้พนักงานทดลองใช้ ผลิตภัณฑ์ของคู่แข่ง หรือหาผู้มาทดลองใช้และสอบถามข้อมูลตลอดจนแนวคิดผลิตภัณฑ์ เพื่อนำมาพัฒนา ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความโดดเด่นเหนือกว่าคู่แข่ง

2) การกลั่นกรองแนวความคิด (Idea Screening) กระบวนการในขั้นตอนนี้จึงถือว่าเป็นกระบวนการหนึ่งในการกลั่นกรองความคิดที่ได้จากกระบวนการแรกให้ได้ความคิดที่เป็นไปได้มากที่สุด ในการกลั่นกรองแนวความคิด ทีมพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือผู้รับผิดชอบในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ต้องร่างหรือเขียนบรรยายลักษณะของผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นและสามารถนำไปวิเคราะห์ตัดสินใจได้อย่างชัดเจน โดยการกลั่นกรองแนวความคิดนี้มีกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ

2.1) การวิเคราะห์ภายใน (Internal Analysis) เป็นการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของผลิตภัณฑ์ว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด ทั้งในด้านความสามารถในการออกแบบผลิตภัณฑ์ จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ งบประมาณที่มีอยู่ เป็นต้น

2.2) การวิเคราะห์ภายนอก (External Analysis) เป็นการประเมินเบื้องต้น จากมุมมองของลูกค้าว่าตรงกับความต้องการของลูกค้าหรือไม่หรือพิจารณาว่าคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ใหม่เหมาะสมกับลูกค้ากลุ่มเป้าหมายหรือไม่

2.3) การประเมินด้วยคะแนน (Rating Score) ในหลักการจัดการสมัยใหม่ การตัดสินใจทางธุรกิจมีการนำเอาเทคนิควิธีการเชิงปริมาณมาประยุกต์ใช้เพื่อให้การตัดสินใจนั้นถูกต้องมากที่สุด โดยการประเมินด้วยคะแนนนั้น ทีมพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้องหาคุณสมบัติของการประเมินผลว่าจะประเมินด้วยเกณฑ์อะไรบ้าง เช่น เป็นผลิตภัณฑ์ที่เหนือและล้ำกว่าคู่แข่งขั้น ต้นทุนต่ำ รูปแบบ ทันสมัย ประโยชน์การใช้งาน เป็นต้น

2.4) การพัฒนาแนวความคิดผลิตภัณฑ์ (Concept Development) การนำความคิดผลิตภัณฑ์ใหม่มาเรียบเรียงใหม่ให้ดึงดูดใจลูกค้า และทำให้ลูกค้าเข้าใจและรับรู้ได้ถึงความแตกต่างและความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์ ตลอดจนศักยภาพของผลิตภัณฑ์ในการช่วยลูกค้าสร้างคุณค่าที่ลูกค้าต้องการ

2.5) การทดสอบแนวความคิดผลิตภัณฑ์ (Concept Testing) แนวคิดผลิตภัณฑ์ที่ธุรกิจได้พัฒนาขึ้นนั้นจะมีความเป็นไปได้หรือไม่

ดังนั้น จึงขอสรุปแนวคิดของกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Product Development Process) หมายถึง กิจกรรมที่เน้นในเรื่องของการผลิตสินค้าและปรับปรุงกระบวนการผลิตให้เป็นไปตามความต้องการของผู้บริโภคภายใต้กิจกรรมด้านการตลาดเพื่อเพิ่มมูลค่าแก่ผลิตภัณฑ์ให้สามารถขายได้ในท้องตลาด

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้บริโภค

ความหมายของความพึงพอใจของผู้บริโภค

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของความพึงพอใจ ดังเช่นของ Wolman (1978) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกมีความสุขเมื่อคนเราได้รับความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

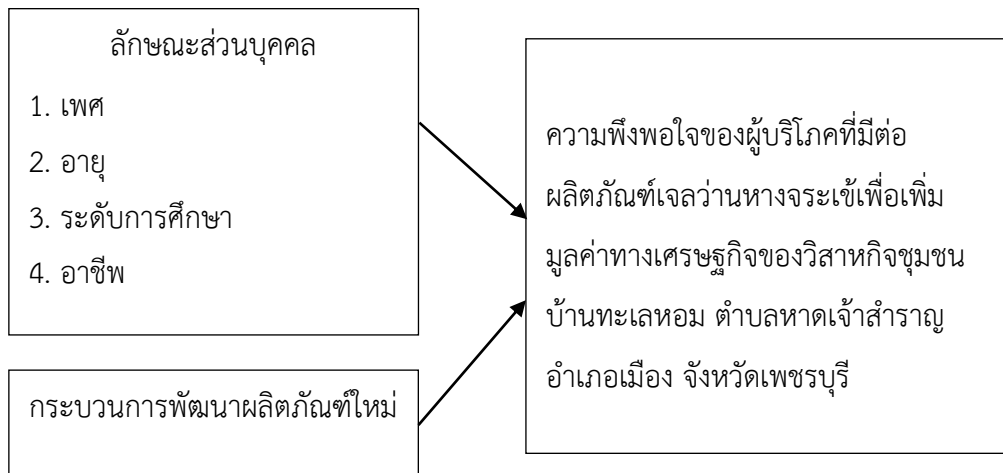
นอกจากนี้ Solomon (2009) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจของผู้บริโภค (Customer Satisfaction) คือ พฤติกรรมที่ผู้บริโภคเป็นการประเมินหลังที่ได้รับการบริการหรือสินค้าที่ได้รับมาโดยพิจารณาตัดสินคุณภาพสินค้า

และบริการที่ได้รับมานั้นสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้บริโภคหลังการประเมินสินค้าหรือบริการ ผู้บริโภคจะเกิดความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจต่อสินค้าหลังจากการประเมินผลจากประสิทธิภาพตัวสินค้าหรือการให้บริการจากความคาดหวังของผู้บริโภคซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคเป็นผู้กำหนดไว้ในใจ ทั้งนี้ อุทัยวรรณ สุดใจ (2545) ยังได้ให้ความหมายของความพึงพอใจ หมายถึงทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยอาจจะเป็นไปได้ในเชิงประเมินค่า ความรู้สึกหรือทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้นเป็นไปได้ในทางบวกหรือทางลบ

สิริญา ทุนมาก (2553) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจในการบริโภคว่า เป็นความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเมื่อได้รับการตอบสนองตามความต้องการ พฤติกรรมก็จะแสดงออกมาในทางบวกและมีความสุข โดยสังเกตได้จากสายตา คำพูดและการกระทำทัศนคติหรือระดับความพึงพอใจของบุคคลต่อกิจกรรมซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกิจกรรมนั้นโดยเกิดจากพื้นฐานของการรับรู้ ค่านิยมและประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้รับ

จากความหมายที่นักวิชาการได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปความพึงพอใจของผู้บริโภค หมายถึงความรู้สึกดีหรือทัศนคติที่ดีต่อผลิตภัณฑ์หรือบริการของลูกค้าที่เกิดจากการได้รับการตอบสนองตามที่ต้องการจึงทำให้ลูกค้าเกิดความสุขและความพึงพอใจต่อสิ่งนั้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในงานวิจัย

สมมติฐานที่ 1 กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่แตกต่างกันส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เจลว่านหางจระเข้ต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เจลว่านหางจระเข้ต่างกัน

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงผสม (Mixed Method Research) โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) จำนวนทั้งหมด 400 ชุด และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวนสมาชิกทั้งหมด 5 คน ในการเก็บข้อมูลตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เจลว่านหางจระเข้ในจังหวัดเพชรบุรี

กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เจลว่านหางจระเข้ในจังหวัดเพชรบุรี โดยวิธีการสุ่มแบบโดยบังเอิญ (Accidental Sampling) มีการกำหนดขนาดตัวอย่างจากสูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนของ Cochran (1977) ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยคือ 384 ตัวอย่าง ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกเก็บตัวอย่างจำนวนทั้งหมด 400 ตัวอย่าง เพื่อให้สะดวกต่อการวิเคราะห์ข้อมูลและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับสมาชิกทั้งหมด 5 คน ในการเก็บตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) จำนวนทั้งหมด 400 ชุด และแบบสัมภาษณ์ (Semi-Structure Interview) ก่อนเก็บแบบสอบถามผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ความชัดเจนของข้อคำถาม และความสอดคล้องของเครื่องมือวิจัย โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Object Congruence = IOC) ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาคัดเลือกเฉพาะข้อรายการ (Items) ที่มีค่า IOC = 0.50 ขึ้นไป ได้ค่าความสอดคล้องของเครื่องมือวิจัย IOC ที่ 0.89 หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลอง (Try Out) จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Cronbach) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.93 ซึ่งสามารถนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บตัวอย่างขนาดใหญ่ได้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยแสดงค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อใช้บรรยายข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภคโดยและมีระดับความพึงพอใจแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายความว่า พึงพอใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายความว่า พึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายความว่า พึงพอใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายความว่า พึงพอใจน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายความว่า พึงพอใจน้อยมาก

สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยแสดงค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลที่มีต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคเจลว่านหางจระเข้

ผลการวิจัย

จากสมมติฐานข้อที่ 1 เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เจลว่านหางจระเข้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชนบ้านทะเลหอม ตำบลหาดเจ้าสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี พบว่า *ขั้นตอนที่ 1* จากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านทะเลหอมบอกว่าว่านหางจระเข้เป็นพืชสมุนไพรที่พบได้มากในพื้นที่ของชุมชนบ้านทะเลหอม เป็นหนึ่งในพืชสมุนไพรที่เป็นประโยชน์และพบมากในพื้นที่ ซึ่งประโยชน์ของว่านหางจระเข้สามารถช่วยเติมน้ำให้ผิวทำให้ผิวหน้าและผิวกายชุ่มชื้น ช่วยป้องกันการเกิดริ้วรอย ช่วยยับยั้งการติดเชื้ออันเป็นสาเหตุของการเกิดสิว ช่วยลดรอยดำจากสิวและลดความมันบนใบหน้า จากข้อมูลพื้นฐานเหล่านี้จึงนำไปสู่กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ว่านหางจระเข้ในลักษณะของเวชสำอางที่สามารถผลิตและจำหน่ายออกสู่ตลาด ซึ่งกระบวนการนี้เริ่มต้นจากการระดมความคิดของสมาชิกกับผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมถึงการวิเคราะห์โอกาสทางการตลาดในการผลิตเจลว่านหางจระเข้ *ส่วนขั้นตอนที่ 2* พบว่า การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ เจลว่านหางจระเข้ โดยออกแบบบรรจุภัณฑ์เป็นแบบกล่องกระดาษที่บรรจุผลิตภัณฑ์เจลว่านหางจระเข้เป็นแบบหลอดครีมพลาสติกขนาดปริมาณ 300 มิลลิลิตร สามารถแกะออกได้ง่าย ส่วนเทคนิคการพิมพ์จะมีรายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์มีชื่อเจลว่านหางจระเข้ ALOE VERA Smoothing gel Skin Care 95% มีสรรพคุณในการลดริ้วรอย เพิ่มความชุ่มชื้นแก่ผิว ลดความหมองคล้ำ ส่วนประกอบจะมีว่านหางจระเข้ น้ำกรดอะมิโนที่ช่วยในการเพิ่มความชุ่มชื้นแก่ผิว สีของบรรจุภัณฑ์ประกอบด้วยสีขาว สีเขียว มีรูปวาดต้นว่านหางจระเข้สีเขียวเป็นโลโก้ ออกแบบลวดลายให้สวยงามเป็นรูปว่านหางจระเข้ มีความเป็นเอกลักษณ์เน้นการจดจำได้ง่าย มีความแตกต่างจากบรรจุภัณฑ์ประเภทเดียวกันของยี่ห้ออื่นเพื่อช่วยส่งเสริมให้เกิดความประทับใจและสามารถดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคได้

จากสมมติฐานข้อที่ 2 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ลักษณะส่วนบุคคลจากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 245.0 ด้านอายุส่วนใหญ่มีอายุ 26 – 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 257.70 ด้านระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 158.90 และด้านอาชีพส่วนใหญ่ทำงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 195.80

ส่วนที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เจลว่านหางจระเข้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชนบ้านทะเลหอม ตำบลหาดเจ้าสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี พบว่า *ตารางที่ 1* แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้บริโภคในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.17$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์มีเนื้อเจลมี

ความนุ่มละเอียดบางเบามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.38$) รองลงมาคือ มีความชุ่มชื้นต่อผิวได้ดี ($\bar{x} = 4.32$) ขจัดความหมองคล้ำและริ้วรอย ($\bar{x} = 4.29$) การซึมซาบเข้าสู่ผิว ($\bar{x} = 4.22$) การบรรจุกัมม์สวยงามและน่าสนใจ ($\bar{x} = 4.14$) มีขนาดปริมาณที่พอเหมาะ ($\bar{x} = 4.06$) มีรายละเอียดส่วนผสมและป้ายฉลากที่ชัดเจน ($\bar{x} = 4.01$) และผลิตภัณฑ์มีกลิ่นหอม ($\bar{x} = 3.97$) และตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับความพึงพอใจของผู้บริโภค ซึ่งพบว่า ลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคที่แตกต่างกัน อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ มีผลต่อความพึงพอใจในการบริโภคเจลว่านหางจระเข้ในเรื่องของเนื้อเจลนุ่มลื่นละเอียดบางเบา มีความชุ่มชื้นต่อผิวดี ขจัดสิ่งหมองคล้ำและริ้วรอย ขนาดปริมาณที่พอเหมาะ รายละเอียดส่วนผสมและป้ายฉลากชัดเจน การบรรจุกัมม์สวยงามน่าสนใจ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เจลว่านหางจระเข้ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชนบ้านทะเลหอม ตำบลหาดเจ้าสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ความพึงพอใจของผู้บริโภค	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
1. ผลิตภัณฑ์มีกลิ่นหอม	3.97	0.77	มาก
2. เนื้อเจลมีความนุ่มลื่นละเอียดบางเบา	4.38	0.72	มาก
3. มีความชุ่มชื้นต่อผิวได้ดี	4.32	0.83	มาก
4. การซึมซาบเข้าสู่ผิว	4.22	0.92	มาก
5. ขจัดความหมองคล้ำและริ้วรอย	4.29	0.87	มาก
6. มีขนาดปริมาณที่พอเหมาะ	4.06	0.85	มาก
7. มีรายละเอียดส่วนผสมและป้ายฉลากที่ชัดเจน	4.01	0.90	มาก
8. การบรรจุกัมม์สวยงามและน่าสนใจ	4.14	0.84	มาก
ภาพรวมเฉลี่ย	4.17	0.91	มาก

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับความพึงพอใจของผู้บริโภค โดยการใช้สถิติไค-สแควร์ด้วยวิธี Crosstab ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ปัจจัยส่วนบุคคล	ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เจลว่านหางจระเข้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชนบ้านทะเลหอม ตำบลหาดเจ้าสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี							
	ผลิตภัณฑ์มีกลิ่นหอม	เนื้อเจลนุ่มลื่นละเอียดบางเบา	มีความชุ่มชื้นต่อผิวดี	ซึมซาบเข้าสู่ผิวได้ดี	ขจัดสิ่งหมองคล้ำและริ้วรอย	มีขนาดปริมาณพอเหมาะ	รายละเอียดและฉลากชัดเจน	การบรรจุกัมม์สวยงามน่าสนใจ

ปัจจัยส่วนบุคคล	ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เจลว่านหางจระเข้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชนบ้านทะเลหอม ตำบลหาดเจ้าสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี							
	ผลิตภัณฑ์มีกลิ่นหอม	เนื้อเจลนุ่มลื่นละเอียดบางเบา	มีความชุ่มชื้นต่อผิวดี	ซึ่มซาบเข้าสูผิวได้ดี	ขจัดสิ่งหมองคล้ำและริ้วรอย	มีขนาดปริมาณพอเหมาะ	รายละเอียดและฉลากชัดเจน	การบรรจุภัณฑ์สวยงามน่าสนใจ
เพศ	112.543 .000*	129.155 .000*	90.589 .001**	94.638 .000*	99.638 .001**	132.740 1.28	108.040 .000*	164.594 .000*
อายุ	91.679 .001**	165.390 .000*	89.084 0.38	146.567 .000*	130.367 0.45	126.479 .000*	159.984 .000*	100.50 .001**
ระดับการศึกษา	128.509 .000*	91.593 .001**	149.83 .001**	144.748 .000*	163.547 .000*	188.048 1.09	147.484 .001**	158.985 .000*
อาชีพ	87.036 .001**	84.137 .000*	168.30 .000*	158.353 1.83	136.373 .000*	129.367 .000*	169.048 .000*	125.784 .001**

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

**ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยมีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์เจลว่านหางจระเข้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชนบ้านทะเลหอม ตำบลหาดเจ้าสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีนั้นเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์เจลว่านหางจระเข้ โดยมีลักษณะเป็นเนื้อเจลสีเขียวยืดหยุ่นไม่เหนียว เกลี่ยง่ายทาใบหน้าและผิวกายจะมีความชุ่มชื้นได้ยาวนาน โดยจะบรรจุเป็นแบบหลอดครีมพลาสติกขนาด 300 มิลลิลิตร และออกแบบบรรจุภัณฑ์เป็นแบบกล่องกระดาษที่บรรจุผลิตภัณฑ์เจลว่านหางจระเข้เป็นแบบหลอดครีมพลาสติกได้พอดี สามารถแกะออกได้ง่าย ส่วนเทคนิคการพิมพ์จะมีรายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์ มีสรรพคุณ ส่วนประกอบวิธีใช้และสถานที่จัดจำหน่ายและผลตัวอย่างชัดเจน และสีของบรรจุภัณฑ์ประกอบด้วยสีขาว สีเขียว มีรูปวาดต้นว่านหางจระเข้สีเขียวเป็นโลโก้ ออกแบบลวดลายให้สวยงามเป็นรูปว่านหางจระเข้ มีความเป็นเอกลักษณ์เน้นการจดจำได้ง่ายจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความประทับใจและสามารถดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคได้ ทั้งนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของทิพากร สิทธิการิยะ (2562) พบว่า อาสาสมัครเพศหญิง 22 ราย ในสัปดาห์ที่ 12 เจลว่านหางจระเข้ สามารถช่วยต่อต้านความลึกของริ้วรอยรอบดวงตาทั้งบริเวณใต้ตาและหางตาได้ดี ทั้งบริเวณ

ได้ตาและหางตา นอกจากนี้ยังพบว่า อาสาสมัครมีความพึงพอใจต่อการใช้เจลว่านหางจระเข้ สรุปลผลการศึกษาได้ว่า เจลว่านหางจระเข้มีผลทำให้ริ้วรอยรอบดวงตาลดลงได้

นอกจากนี้ ในส่วนของความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์เจลว่านหางจระเข้ นั้นภาพรวมผู้บริโภคพึงพอใจมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ที่มีเนื้อเจลมีความนุ่มลื่นละเอียด บางเบามาก รองลงมาคือ มีความชุ่มชื้นต่อผิวได้ดี ขจัดความหมองคล้ำและริ้วรอย การซึมซาบเข้าสู่ผิว บรรจุภัณฑ์สวยงามและน่าสนใจ มีขนาดปริมาณที่พอเหมาะ มีรายละเอียดส่วนผสมและป้ายฉลากที่ชัดเจนและผลิตภัณฑ์มีกลิ่นหอม ตามลำดับ สอดคล้องกับศิวาพัชญ์ จิโรชติเกศกุล และณุชฌณ ละทัยนิล (2562) พบว่า อาสาสมัครมีความพึงพอใจต่อการรับเจลทาผิวทั้ง 3 สูตรอยู่ในระดับมากและหลังการทดลองใช้โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจต่อด้านเนื้อเจลมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านสี ด้านการยอมรับผลิตภัณฑ์ ด้านความชุ่มชื้น ด้านความนุ่มลื่น ด้านการซึมซาบเข้าสู่ผิว ด้านกลิ่น ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผลสรุปที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปพัฒนาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพตรงกับความต้องการของผู้บริโภคและบรรจุภัณฑ์ที่มีความสวยงามทันสมัยเพิ่มขึ้น

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาองค์ประกอบส่วนประสมทางการตลาด อันได้แก่ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการตลาด ทั้งนี้ อาจมีการศึกษาผลิตภัณฑ์ตัวอื่นเพิ่ม เช่น การทำสบู่ ครีมอาบน้ำ โลชั่นทาผิว เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง/References

- จรีวรรณ จันทลา, วลี สงสูงศ์, เพ็ญสินี กิจคำ และสุริรัตน์ วงศ์สมิง. (2554). *การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทยทรงดำเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์*. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม.
- ณรงค์ศักดิ์ วดีศิริศักดิ์. (2555). *นวัตกรรมของการออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อการตลาดเชิงสุนทรีย์: กรณีศึกษาบรรจุภัณฑ์น้ำผลไม้*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการสื่อสาร, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ทิพากร สิทธิการิยะ. (2562). *ประสิทธิผลของการทาเจลว่านหางจระเข้ 90 % ในการรักษา ริ้วรอยรอบดวงตา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). สาขาวิชาจิตวิทยา สำนักวิชาเวชศาสตร์ชะลอวัยและฟื้นฟูสุขภาพ, มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

- วรรณกาญจน์ วริศเศรษฐ์ชาญ. (2552). *การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ของธุรกิจ OTOP กลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าไหมในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสาร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์. (2555). *หลักการตลาด*. กรุงเทพฯ: ท็อป.
- ศิวาพัชญ์ จิระโชติเกศกุล และ ญชมน ละทัยนิล. (2562). *การพัฒนาตัวรับผลิตภัณฑ์เจลทาผิวจากสารสกัดว่านหางจระเข้*. ใน *การประชุมวิชาการเทคโนโลยีอุตสาหกรรมระดับชาติ ครั้งที่ 5*. (น.197-202). ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- สิริญา ทุนมาก. (2553). *การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคในการดำเนินงานของร้านจำหน่ายหนังสือในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- อุทัยวรรณ สุดใจ. (2545). *ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), สาขาวิชาสังคมวิทยาประยุกต์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Cochran, W.G. (1997). *Sampling Techniques*. John Wiley Sons; Third Edition.
- Fuller, G.W. (1994). *New Product Development from Concept to Marketplace*. CRC Press, Inc. USA: Boca Raton, Florida.
- Grunert, K.G. (2014). *Consumer – Oriented New Product Development*. San Diego: Encyclopedia of Agriculture and Food Systems.
- Solomon, M. (2009). *Consumer behavior: Buying, having and being*. (8thed). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
- Wolman, B.B. (1978). *Dictionary of behavioral science*. Boston, MA.: PWS-Kent.

โครงการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบ
แห่งชาติ ที่ 32/2559 เรื่อง มาตรการป้องกันการลักลอบนำสารเคมี วัสดุ หรือ
เครื่องมือบางประเภทไปใช้ผลิตยาเสพติด¹

Project outcome evaluation of implementing the National Council for Peace
and Order Announcement No. 32/2016 on Measures to Prevent Smuggling
of Chemical Products, Substances and Drug Manufacturing Equipment

จิรพรรณ นฤภัทร และ วศิน พิพัฒน์ฉัตร

Jiraphan Naruepatr and Vasin Pipattanachat

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Faculty of Social Administration, Thammasat University

E-mail : jiraphan@staff.tu.ac.th, vasin.p@fph.tu.ac.th

Date Received : 7 July 2022 Date Revised : 13 September 2022

Date Accepted : 18 October 2022 Date Accepted online : 22 December 2022

บทคัดย่อ

การศึกษาในหัวข้อโครงการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 เรื่อง มาตรการป้องกันการลักลอบนำสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือบางประเภทไปใช้ผลิตยาเสพติด ใช้วิธีการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์และสืบค้นเอกสาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการบังคับใช้ตามพระราชบัญญัติ หลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 ซึ่งมาตรการควบคุมสารตั้งต้นและเคมีภัณฑ์จะต้องดำเนินงานอย่างเข้มงวด เพื่อป้องกันการรั่วไหลไปสู่การผลิตยาเสพติดที่ผิดกฎหมาย และจะต้องไม่มีผลกระทบ หรือมีผลกระทบน้อยที่สุดกับภาคอุตสาหกรรมที่ถูกกฎหมาย โดยมีข้อเสนอแนะจากการศึกษาคือสมควรมีการปรับปรุงรูปแบบของคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 ให้เปลี่ยนจากรูปแบบคำสั่งฯ ให้เป็นรูปแบบของพระราชบัญญัติ เพื่อให้เกิดความมั่นคงของนิติฐานะ สมควรมีการพัฒนาการ

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัยเรื่อง โครงการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 เรื่อง มาตรการป้องกันการลักลอบนำสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือบางประเภทไปใช้ผลิตยาเสพติด เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.)

ประชาสัมพันธ์ในหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายให้ทราบถึงการมีอยู่ของคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 อย่างทั่วถึง การประสานการทำงานระหว่างหน่วยงานเพื่อร่วมกันบังคับใช้กฎหมาย การปรับปรุงระบบให้เอื้อต่อการทำงานของผู้ประกอบการที่ต้องแจ้งข้อมูลในระบบของ ป.ป.ส. สมควรมีการรายงานการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การประเมินผลการบังคับใช้ในครั้งต่อไป ปรับเปลี่ยนการกำหนดโทษทางอาญาเป็นรูปแบบโทษปรับทางปกครองแทน โดยอาจพิจารณาว่า ถ้าเป็นการจงใจ หรือมีเจตนาหลีกเลี่ยงการแจ้งในระบบของ ป.ป.ส. อาจให้มีการปรับทางปกครอง และสุดท้ายพัฒนาความร่วมมือในเรื่องการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศที่อยู่ในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ

คำสำคัญ: การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 ยาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562

Abstract

This research evaluated the achievement of the National Council for Peace and Order Directive No. 32/2016 on measures to prevent smuggling of chemical products, substances, and drug manufacturing equipment. Qualitative research was done with data gathered by in-depth interviews and from published documents. The goal was to assess the enforcement of the Act on Legislative Drafting and Evaluation of Law B.E. 2562 (2019). Measures to control the use of reactants and chemicals must be strictly implemented to prevent access to illegal drug producers while causing no, or minimal, impact on legally conducted industrial business. Results were that the following improvements might be considered by the government: The legal application format should be changed from an order to an act to ensure stability of legal status. Awareness levels of such orders should be boosted to heighten state agency cooperation to enforce legal instruments. To facilitate the work of entrepreneurs who must notify the Drug Enforcement Administration (DEA) system, the reporting system should be streamlined to achieve accurate law enforcement evaluation in future. If intentional negligence occurs, penalties in the form of administrative fines may be imposed on individuals failing to inform the DEA system. Finally, international cooperation in exchanging information should be developed, especially among Golden Triangle area nations.

Keywords: Evaluation, Legal implementation, National Council for Peace and Order, Order No.32/2016, Drugs, Office of the Narcotics Control Board, Act on Legislative Drafting and Evaluation of Law B.E. 2562 (2019).

บทนำ

1. ที่มาและความสำคัญ

ความก้าวหน้าของวิทยาการเคมีภัณฑ์ของมนุษย์ก่อให้เกิดผลดีต่อมนุษยชาติ ในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านอุตสาหกรรม ด้านการแพทย์ หรือด้านอื่น ๆ อันนำไปสู่การที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในการอยู่ร่วมกัน แต่ในอีกมุมหนึ่งของการพัฒนาเทคโนโลยีทางด้านวิทยาการเคมี ก็มีการใช้ความรู้ในทางที่ไม่ถูกต้อง นำสารเคมีที่สามารถใช้งานได้ปกติในชีวิตประจำวันทั้งในระดับปัจเจกบุคคลหรือระดับอุตสาหกรรม ในการประกอบธุรกิจทั่วไป มาเป็นสารตั้งต้นหรือสารประกอบในการผลิตยาเสพติดประเภทสารสังเคราะห์ ซึ่งสารเคมีบางอย่าง ไม่ได้มีฤทธิ์หรือคุณสมบัติที่จะทำให้เกิดการเสพติด แต่สามารถนำมาเป็นสารประกอบ หรือสารละลายในการผลิตยาเสพติดได้ (ไกรเลิศ ดาวเรือง, 2552, น.9) ซึ่งสถานการณ์ในประเทศไทย แหล่งที่มีการนำสารเคมีที่ใช้ในการประกอบธุรกิจปกติไปผลิตเป็นยาเสพติดคือ สามเหลี่ยมทองคำ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2560) ซึ่งกระบวนการค้ายาเสพติดในพื้นที่นี้มีลักษณะ เป็นกระบวนการที่มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างเป็นระบบ (สมยศ ปัญญา, 2561 น.13) ซึ่งการแก้ปัญหาในพื้นที่ดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศในการร่วมกันแก้ปัญหา เช่น ประเทศไทยเข้าร่วมประชุมกับทางสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อร่วมกันสกัดกั้นและปราบปรามยาเสพติด ในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ ตามโครงการแม่น้ำโขงปลอดภัย จึงเป็นที่มาของการที่ทางสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือ ป.ป.ส. ได้มีการผลักดันให้เกิดการใช้อำนาจของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เพื่อมาแก้ปัญหาเรื่องนี้ ในสมัยที่พลเอก ไพบูลย์ คุ้มฉายา เป็นรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม ทำให้เกิดการตราคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 เรื่อง มาตรการป้องกันการลักลอบนำสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือบางประเภทไปใช้ผลิตยาเสพติดขึ้นขึ้นมาเพื่อบังคับใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งคำสั่งดังกล่าวลำดับศักดิ์ทางกฎหมายเทียบเท่ากับพระราชบัญญัติ ซึ่งถ้าอธิบายโดยนิติปรัชญา สำนักความคิด Legal Positivism ถือว่า กฎหมายเป็นผลผลิตของอำนาจรัฐ (ปรีดี เกษมทรัพย์, 2557 น. 260) เนื่องจากจากบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 953/2557 เรื่อง สถานะของประกาศและคำสั่งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติบางฉบับที่เสนอหลักในการพิจารณาว่า มาตรา 47 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 บัญญัติให้ประกาศคำสั่งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติหรือคำสั่งของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ได้ประกาศหรือสั่งในระหว่างวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 จนถึงวันที่คณะรัฐมนตรีเข้ารับหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญดังกล่าว ไม่ว่าจะประกาศหรือสั่งให้มีผลบังคับในทางรัฐธรรมนูญ ในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ และยังมีผลใช้บังคับอยู่ในวันที่รัฐธรรมนูญ มีผลใช้บังคับ มีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ มติคณะรัฐมนตรี หรือคำสั่ง แล้วแต่กรณี

แก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิก ด้วยเหตุนี้คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 จึงต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 และพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

2. วัตถุประสงค์

1. ศึกษาแนวทางการบังคับใช้ของคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559
2. ประเมินผลสัมฤทธิ์ของการบังคับใช้คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559
3. เสนอแนวทางการปรับปรุงหรือเพิ่มแนวทางการที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยในเรื่องมาตรการป้องกันการลักลอบนำสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือบางประเภทไปใช้ผลิตยาเสพติด

3. วิธีการศึกษา

การศึกษาในโครงการนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied research) เพราะเป็นการวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยโดยอาศัยการบูรณาการศาสตร์หลายแขนง ไม่ว่าจะเป็นนิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และศาสตร์อื่น ๆ เพื่อมาประเมินผลการบังคับใช้คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 กล่าวคือ นิติศาสตร์จะใช้แนวคิดทางนิติปรัชญามาอธิบายสถานะของคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 และกลไกการบังคับใช้กฎหมาย ในส่วนของเศรษฐศาสตร์จะใช้หลักต้นทุนและประโยชน์ มาเป็นส่วนหนึ่งในการวิเคราะห์ในส่วนของศาสตร์อื่น ๆ เช่น กระบวนการการทำวิจัยเชิงคุณภาพในการรวบรวม และสังเคราะห์ข้อมูล โดยการศึกษาได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์ ณ วันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2564 ตามหนังสือรับรองเลขที่ 050/2564 ซึ่งจะเน้นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์และการเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากพื้นที่ในจังหวัดเชียงราย จังหวัดชลบุรี จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดกรุงเทพมหานคร อันได้แก่ ผู้บังคับใช้กฎหมายคือ เจ้าหน้าที่ใน 2 ระดับ ระดับผู้บริหารและระดับปฏิบัติการ ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เจ้าหน้าที่กรมโรงงานอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่ตำรวจจากกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด และผู้ถูกบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งได้แก่ บริษัทเอกชนที่ทำธุรกิจที่เข้าข่ายต้องแจ้งข้อมูลและบริษัทเอกชนที่ดำเนินการแต่ไม่มีหน่วยงานราชการควบคุมเป็นการเฉพาะเพราะไม่มีหน่วยงานควบคุมยกเว้นสารเฟนิลไนโตรโพรปีน ที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมควบคุมหลังจากที่มีคำสั่ง 32/2559 แต่ไม่มีการใช้ประโยชน์ทางอุตสาหกรรม และบริษัทเอกชนที่ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือขนย้ายที่มีปริมาณตั้งแต่ 100 กิโลกรัมขึ้นไป ซึ่งจะสะท้อนจากบทนิยามของคำว่า “การประเมินผลสัมฤทธิ์” ของพระราชบัญญัติฯ ซึ่งให้หมายความว่าการประเมินผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายและกฎว่าได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ของการตรากฎหมายนั้นมากน้อยเพียงใด คำนวณกับภาระที่เกิดขึ้นแก่รัฐและประชาชนหรือไม่ เพียงใด หรือมีผลกระทบอื่นอันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชนหรือไม่ และถูกขยายความขั้นตอนแนวทางการ

ประเมินในหมวด 5 ของพระราชบัญญัติฯ ตามมาตรา 30 ซึ่งวางแนวทางการประเมินกฎหมายไว้ 5 ประการ คือ

(1) การมีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น โดยยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็น ล้าสมัย หรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพเพื่อไม่ให้ เป็นภาระแก่ประชาชน

(2) การพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสากลและพันธกรณีระหว่างประเทศ

(3) การลดความซ้ำซ้อนและขัดแย้งกันของกฎหมาย

(4) การลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม และ

(5) การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ในส่วนของกรอบในการพิจารณานั้นจะใช้ 3 หลักเกณฑ์ คือ

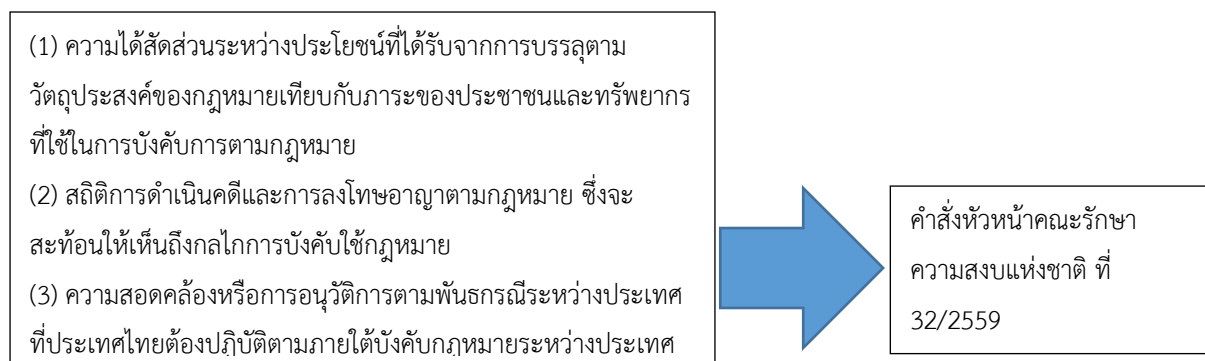
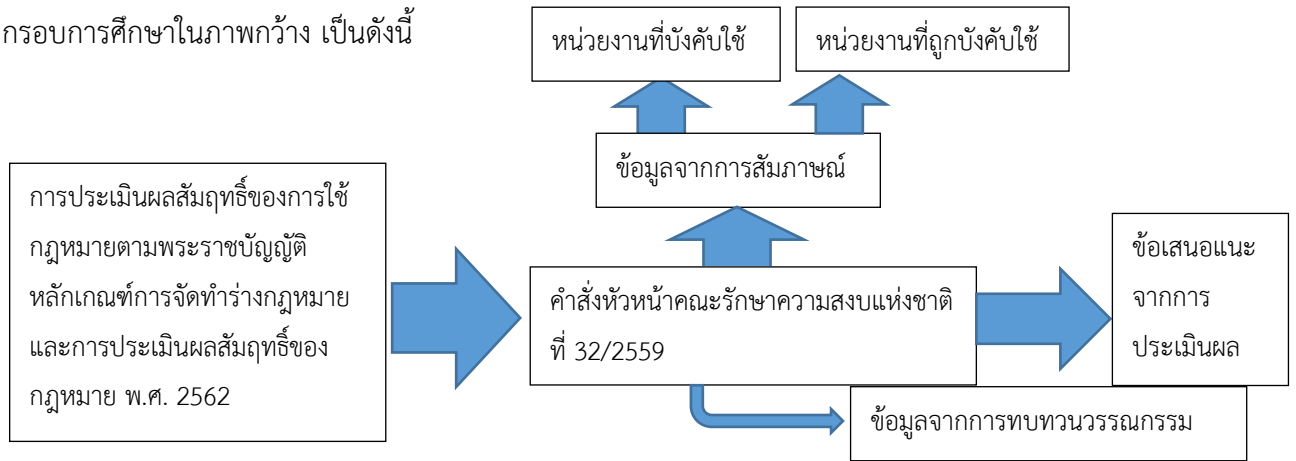
1) ความได้สัดส่วนระหว่างประโยชน์ที่ได้รับจากการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย เทียบกับภาระของประชาชนและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการตามกฎหมาย ซึ่งหลักการนี้จะเป็นหลักที่ สะท้อนจากหลักความได้สัดส่วน ซึ่งเป็นหลักการที่ถูกนำมาพิจารณาร่วมในการออกกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ที่จะ มีการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ และหลักการนี้แฝงมุมมองทางเศรษฐศาสตร์ในเรื่อง การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ (Cost & Benefit Analysis)

2) สถิติการดำเนินคดีและการลงโทษอาญาตามกฎหมาย ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงกลไก การบังคับใช้กฎหมาย เพราะโดยบทบาทของกฎหมายเองจะทำหน้าที่ในเรื่องการรับรอง คุ้มครอง ควบคุม กำกับ ส่งเสริมและบังคับ ซึ่งการพิจารณาหน้าที่ของกฎหมายนั้นก็พิจารณาจากเนื้อหาของกฎหมายฉบับ นั้น ๆ ว่าเจตนารมณ์เป็นไปเพื่อการใด และหน่วยงานใดที่มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย และสุดท้าย

3) ความสอดคล้องหรือการอนุวัติการตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยต้อง ปฏิบัติตามภายใต้บังคับกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งหลักการนี้สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง กฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในประเทศ ซึ่งประเทศไทยจะใช้ทฤษฎีทวินิยม (Dualism) ในการอธิบาย กล่าวคือ ภายหลังจากที่ประเทศไทยได้รับรองกฎหมายระหว่างประเทศฉบับใดด้วยวิธีการ อนุวัติการหรือภาคยานุวัติ ประเทศไทยจะต้องดำเนินการให้มีการออกกฎหมายภายในประเทศอีกครั้งหนึ่ง ดังจะเห็นได้จาก มาตรา 178 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

การศึกษานี้สอดคล้องไปกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีการบัญญัติ หลักการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการใช้กฎหมายไว้ในหมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ ในมาตรา 77 โดยใช้ พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 และตามแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย

กรอบการศึกษาในภาพกว้าง เป็นดังนี้

- **หน่วยงานที่บังคับใช้ ได้แก่ 4 หน่วยงานคือ** สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กรมโรงงานอุตสาหกรรม เนื่องจากเป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในเรื่องของการอนุญาตหรือไม่อนุญาต นำเข้า ส่งออก นำผ่าน สาร 17 ชนิด (บัญชี 2) ตามคำสั่ง คสช. 32/2559 ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงกับผู้ประกอบการ และกรมศุลกากร ตลอดจนตำรวจจากกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด
- **หน่วยงานที่ถูกบังคับใช้ ได้แก่** กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียคือ บริษัทเอกชนที่เข้าขายต้องแจ้งข้อมูล และบริษัทเอกชนที่ดำเนินการแต่ไม่มีหน่วยงานราชการควบคุมเป็นการเฉพาะ เพราะไม่มีหน่วยงานควบคุม ยกเว้นสารเฟนิลไนโตรโพรปีน ที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมควบคุมหลังจากที่มีคำสั่ง 32/2559 แต่ไม่มีการใช้ประโยชน์ทางอุตสาหกรรม และบริษัทเอกชนที่ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือขนย้ายที่มีปริมาณตั้งแต่ 100 กิโลกรัมขึ้นไป และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง โดยปัจจุบันประกอบด้วย กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม และกรมศุลกากร กระทรวงพาณิชย์
- **เกณฑ์การเลือกกลุ่มเป้าหมาย** ในกลุ่มหน่วยงานที่บังคับใช้จะสัมภาษณ์จากผู้บริหารหน่วยงาน ในส่วนของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการจะพิจารณาจากข้อเสนอแนะของผู้บริหารหน่วยงาน ในแต่ละหน่วยงานที่สัมภาษณ์เพื่อให้ทราบถึงอุปสรรค หรือปัญหาอันเกิดจากการบังคับใช้กฎหมาย และในส่วนของหน่วยงานที่ถูกบังคับใช้กฎหมาย พิจารณาจากการสัมภาษณ์และข้อมูลบริษัทเอกชน

ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโดยขอสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือกรรมการผู้จัดการหรือตัวแทนของบริษัทที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้มีอำนาจดำเนินกิจการ ประเด็นเรื่อง การปรับการเก็บข้อมูลให้สามารถแก้ปัญหาสถานการณ์โควิด 19 คือ การใช้ระบบการเก็บข้อมูลแบบออนไลน์ จากการสัมภาษณ์ผ่านระบบ Application ที่สะดวกแก่ผู้ให้ข้อมูล

ผลการศึกษาแยกเป็น 3 ประเด็น

ประเด็นที่ 1 แนวทางการบังคับใช้ของคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559
ให้อำนาจใน 2 ลักษณะ แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและรัฐมนตรี กล่าวคือ

ลักษณะที่ 1 ให้อำนาจเลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงาน ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มีอำนาจ ดังนี้ เข้าไปในสถานที่ผลิตหรือเก็บสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือ ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นธุรกรรมต้องสงสัย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนี้ ตรวจสอบบุคคล สถานที่ หรือยานพาหนะที่บรรทุกสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัย ว่าเป็นธุรกรรมต้องสงสัย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งฯ ทั้งนี้ อาจนำสารเคมีในปริมาณเท่าที่จำเป็นไปเป็นตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบได้ด้วยวิธีการ กัก ยึด หรืออายัดสารเคมี วัสดุ เครื่องมือ ยานพาหนะ ภาชนะบรรจุ สมุดบัญชีเอกสาร หรือสิ่งของอื่น ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นธุรกรรมต้องสงสัย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนี้ มีกำหนดระยะเวลาไม่เกินสามสิบวัน ทั้งนี้ ถ้ามีเหตุจำเป็นเลขาธิการอาจพิจารณาขยายระยะเวลาได้อีกไม่เกินสามสิบวัน แล้วให้รายงานเลขาธิการภายในสามวัน และให้เลขาธิการมีอำนาจ สั่งคืนสิ่งของที่กัก ยึด หรือแจ้งการถอนอายัด ในกรณีเห็นว่าธุรกรรมนั้นไม่เป็นธุรกรรมต้องสงสัย หรือผู้ทำธุรกรรมสามารถพิสูจน์ได้ว่าตนได้ทำธุรกรรมนั้นโดยสุจริต ให้เจ้าพนักงานแจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้ควรได้รับคืนให้มารับสิ่งของที่กัก ยึด หรือแจ้งการถอนอายัดไว้ ในกรณีที่ไม่สามารถแจ้งได้ ให้โฆษณาทางหนังสือพิมพ์หรือโดยปิดประกาศในที่เปิดเผย ณ ที่ทำการของเจ้าพนักงาน และสถานที่อายัดเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน สั่งทำลาย หรือจัดการตามที่เห็นสมควร ในกรณี ดังนี้ (ก) เห็นว่าธุรกรรมนั้นเป็นธุรกรรมต้องสงสัย และผู้ทำธุรกรรมไม่มาพิสูจน์ว่าตนได้ทำธุรกรรมนั้นโดยสุจริต (ข) ปรากฏว่าผู้ควรได้รับคืนไม่มาขอรับสิ่งของที่กัก ยึด หรืออายัดไว้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่แจ้งเป็นหนังสือ หรือวันที่โฆษณาทางหนังสือพิมพ์ หรือวันที่ปิดประกาศในที่เปิดเผย หรือ (ค) ไม่ปรากฏว่ามีผู้ทำธุรกรรมมาแสดงตนภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้อำนาจกักยึดหรืออายัด

เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงาน ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มีอำนาจทำหนังสือเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ ส่งเอกสาร หรือวัตถุใด ๆ มาเพื่อให้บุคคลนั้นพิสูจน์ว่าธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งของที่กัก ยึด หรืออายัดสารเคมี วัสดุ เครื่องมือ ยานพาหนะ ภาชนะบรรจุ สมุดบัญชีเอกสาร หรือสิ่งของอื่นนั้น ได้กระทำโดยสุจริตหรือไม่เป็นธุรกรรมต้องสงสัย โดยคำว่า ธุรกรรมต้องสงสัยคือ ธุรกรรมซึ่งปรากฏข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้ ผู้ทำธุรกรรมฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ กล่าวคือ ไม่ทำหน้าที่ในฐานะผู้ทำธุรกรรมตามคำสั่งฉบับนี้ซึ่งมีการระบุวิธีดำเนินการอื่นใดเพื่อควบคุมสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือ ชื่อ ปริมาณของสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือควบคุม กำหนดพื้นที่ควบคุมสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมืออื่น โดยอาจกำหนดช่วงเวลาหรือ

ระยะเวลา ตามที่เห็นสมควรก็ได้ ผู้ทำธุรกรรมจงใจแสดงข้อความเท็จหรือปกปิดข้อความจริงอันเป็นสาระสำคัญ ผู้ทำธุรกรรมซึ่งมีหนังสือเรียกตามคำสั่งนี้ ไม่มาให้ถ้อยคำ ไม่ส่งเอกสารหรือวัตถุตามกำหนดเวลา โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือมาให้ถ้อยคำแล้วแต่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าธุรกรรมนั้น ได้กระทำโดยสุจริตหรือไม่เป็นธุรกรรมต้องสงสัย ไม่ปรากฏผู้ทำธุรกรรมมีตัวตนแน่นอน หรือปรากฏว่ามีการใช้ชื่อปลอมหรือเท็จหรือผู้ทำธุรกรรมได้หลบหนี หรือต้องหาคดียาเสพติด

ลักษณะที่ 2 ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม มีอำนาจประกาศกำหนดป้องกันการลักลอบนำสารเคมี วัสดุหรือเครื่องมือบางประเภทไปใช้ผลิตยาเสพติด ใน 3 เรื่องได้แก่

เรื่องที่ 1 ชื่อ ปริมาณของสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือควบคุม ด้วยการกำหนดชื่อสารเคมี 20 ชนิด อันเป็นสารเดี่ยว มีความหมายคือ ธาตุหรือสารประกอบที่อยู่ในสถานะธรรมชาติหรือเกิดจากกระบวนการผลิตต่าง ๆ ทั้งนี้ รวมถึงสารเติมแต่งที่จำเป็นในการรักษาความเสถียรของสารเดี่ยวหรือสารเจือปนที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิต แต่ไม่รวมถึงตัวทำละลายที่สามารถแยกออกมาจากสารเดี่ยวได้โดยไม่มีผลต่อความเสถียรของสารเดี่ยวหรือไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของสารเดี่ยว

เรื่องที่ 2 กำหนดพื้นที่ควบคุมสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือ นั้น โดยอาจกำหนดช่วงเวลาหรือระยะเวลา ตามที่เห็นสมควรก็ได้ โดยการกำหนดพื้นที่ควบคุมสารเคมีคือ ทุกพื้นที่ที่ทั่วราชอาณาจักร

เรื่องที่ 3 กำหนดหน้าที่ของผู้ทำธุรกรรมและวิธีการดำเนินการอื่นใดเพื่อควบคุมสารเคมี วัสดุ หรือ เครื่องมือควบคุมตาม ประกาศกระทรวงยุติธรรมเรื่อง กำหนดชื่อสารเคมี พื้นที่ควบคุม และหน้าที่ของผู้ทำธุรกรรมภายใต้มาตรการป้องกันการลักลอบนำสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือบางประเภทไปใช้ผลิตยาเสพติด พ.ศ. 2559 กำหนดหน้าที่แก่ ผู้ทำธุรกรรม อันได้แก่

1. ผู้นำเข้า ส่งออก นำผ่าน หรือขนย้ายในพื้นที่ควบคุม
2. ผู้ผลิต ขาย หรือมีไว้ในครอบครองไม่ว่าเพื่อตนเองหรือผู้อื่นและไม่ว่าจะเพื่อประการอื่นใด และรวมถึงการทิ้งอยู่ หรือปรากฏอยู่ในบริเวณที่อยู่ในความครอบครองด้วย ทั้งนี้ ภายในพื้นที่ควบคุม
3. ตัวแทน นายหน้า หรือคนกลางเจรจาติดต่อระหว่างผู้ซื้อ ผู้ขาย หรือผู้ส่ง

โดยผู้ทำธุรกรรม ที่ทำธุรกรรมเกี่ยวกับสาร 3 ชนิด ในบัญชี 1 คือ โซเดียมคาร์บอเนต (sodium carbonate) เฟนิลไนโตรโพรปีน (phenylnitropropene) และแอมโมเนียมคลอไรด์ (ammonium chloride) ตามบัญชี 1 มี 3 ชนิด เป็นสารเคมีที่ขณะนี้ยังไม่มีหน่วยงานใดควบคุมในการผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครอง แนบท้ายประกาศกระทรวงยุติธรรมเรื่อง กำหนดชื่อสารเคมี พื้นที่ควบคุม และหน้าที่ของผู้ทำธุรกรรมภายใต้มาตรการป้องกันการลักลอบนำสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือบางประเภทไปใช้ผลิตยาเสพติด พ.ศ. 2559 โดยกำหนดให้ผู้ทำธุรกรรม ต้องดำเนินการแจ้งข้อมูลผ่านเว็บไซต์ของป้องกันและปราบปรามยาเสพติดคือ <https://nccdor.nccd.go.th/chemical/> ดังนี้

1. กรณีผลิต ผู้แจ้งจะได้แก่ ผู้ผลิต ตัวแทน นายหน้า คนกลางที่ติดต่อระหว่างผู้ซื้อหรือผู้ขาย

2. การแจ้ง ต้องแจ้งก่อนผลิต แจ้ง 1 ครั้ง โดยต้องแจ้งทุกปริมาณ ข้อมูลที่ทำการแจ้ง คือ ชื่อสารเคมี ชื่อทางการค้า (ถ้ามี) ปริมาณที่ผลิต วันที่ผลิต สถานที่ผลิตและสถานที่เก็บรักษา
3. กรณีนำเข้า ผู้แจ้งจะได้แก่ ผู้นำเข้า ตัวแทน นายหน้า คนกลางที่ติดต่อระหว่างผู้ซื้อหรือผู้ขาย
4. การแจ้ง ต้องแจ้งก่อนผลิต แจ้ง 1 ครั้ง โดยต้องแจ้งทุกปริมาณ ข้อมูลที่ทำการแจ้ง คือ ชื่อสารเคมี ชื่อทางการค้า (ถ้ามี) ปริมาณที่นำเข้า วันที่นำเข้า ด่านศุลกากรที่นำเข้าและสถานที่เก็บรักษาสารเคมี
5. กรณีส่งออก แจ้งจะได้แก่ ผู้ส่งออก ตัวแทน นายหน้า คนกลางที่ติดต่อระหว่างผู้ซื้อหรือผู้ขาย
6. การแจ้ง ต้องแจ้งก่อนส่งออก แจ้ง 1 ครั้ง โดยต้องแจ้งทุกปริมาณ ข้อมูลที่ทำการแจ้ง คือ ชื่อสารเคมี ชื่อทางการค้า (ถ้ามี) ปริมาณที่ส่งออก ชื่อผู้รับปลายทาง ประเทศปลายทาง ด่านศุลกากรที่ส่งออก
7. กรณีขนย้าย แจ้งจะได้แก่ ผู้ขนย้าย ผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก ขนย้ายเอง ตัวแทน นายหน้า คนกลางที่ติดต่อระหว่างผู้ซื้อหรือผู้ขาย

การแจ้ง ต้องแจ้งก่อนขนย้าย แจ้ง 1 ครั้ง (เฉพาะขนย้าย) ต้องแจ้งตั้งแต่ 100 กิโลกรัมขึ้นไป ข้อมูลที่ทำการแจ้งคือ ชื่อสารเคมี ชื่อทางการค้า (ถ้ามี) ปริมาณขนย้าย (ตั้งแต่ 100 กิโลกรัมขึ้นไป) วัตถุประสงค์ในการขนย้าย เช่น เพื่อเก็บรักษา เพื่อขาย ฯลฯ และสถานที่เก็บรักษาสารเคมีตั้งต้นและปลายทาง การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือขนย้าย แล้วแต่กรณี ซึ่งสารเคมีเพื่อใช้ในกิจการของตนเองของหน่วยงาน ดังต่อไปนี้ ได้รับการยกเว้นไม่ต้องดำเนินการตาม 4 กรณีข้างต้น ได้แก่ (1) กระทรวง ทบวง กรม ราชการ ส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์กรของรัฐ หน่วยงานของรัฐ สภากาชาดไทย (2) คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ (3) องค์กรระหว่างประเทศตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองการดำเนินงานของสหประชาชาติและทบวงการชำนัญพิเศษในประเทศไทย

ในส่วนของบัญชี 2 ซึ่งเป็นสารเคมีที่มีหน่วยงานของรัฐควบคุมดูแลรับผิดชอบทั้ง 17 ชนิดคือ กรมโรงงานอุตสาหกรรม ในการผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครอง เนื่องจากเป็นสารเคมีที่จัดเป็นวัตถุอันตราย ชนิดที่ 1, 3, และ 4 (ไม่มีสารเคมีควบคุมฯ ที่จัดเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 2) ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ได้แก่ 1) กรดซัลฟูริก (2) กรดออร์โท-ฟอสฟอริก (3) กรดอะซีติก (4) กรดไฮโดรคลอริก (5) คลอโรฟอร์มหรือไตรคลอโรมีเทน (6) โซเดียมไซยาไนด์ (7) ไดเอทิลอีเทอร์ (8) โทลูอิน (9) ไทโอนิลคลอไรด์หรือซัลเฟอร์ไดออกไซด์คลอไรด์ (10) เบนซิลไซยาไนด์ (11) ไพเพอริดีน (12) ฟอสฟอรัสแดง (13) ฟอสฟอรัสไตรคลอไรด์(14) ฟอสฟอรัสเพนตะคลอไรด์ (15) เมทิลเอทิลคีโตน (16) เมทิลีนคลอไรด์ (17) อะซีโตน ไม่ต้องแจ้งข้อมูลต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด แต่หากมีกฎหมาย กฎ ระเบียบ กำหนดหน้าที่ไว้ก็ให้ปฏิบัติตามนั้น ทั้งนี้กำหนดให้สำนักงานป้องกันและปราบปราม

ยาเสพติด สามารถเข้าถึงข้อมูลการทำธุรกรรมของสารเคมีในความควบคุมของหน่วยงานของรัฐอื่นได้ และให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมดังกล่าวแก่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดทราบด้วย โดยคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 จะเกี่ยวข้องกับประกาศกระทรวงยุติธรรมเรื่องกำหนดชื่อสารเคมีพื้นที่ควบคุมและหน้าที่ของผู้ทำธุรกรรมภายใต้มาตรการป้องกันการลักลอบนำสารเคมีวัสดุหรือเครื่องมือบางประเภทไปใช้ผลิตยาเสพติด พ.ศ. 2559 โดยที่เป็นการสมควรกำหนดชื่อสารเคมีกำหนดพื้นที่ควบคุมและกำหนดหน้าที่ของผู้ทำธุรกรรมภายใต้มาตรการป้องกันการลักลอบนำสารเคมีวัสดุหรือเครื่องมือบางประเภทไปใช้ผลิตยาเสพติด

ประเด็นที่ 2 ผลประเมินผลสัมฤทธิ์ของการบังคับใช้คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559

กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหา การป้องกันลักลอบนำสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือบางประเภทไปใช้ผลิตยาเสพติดให้โทษหรือวัตถุออกฤทธิ์เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยสารเคมีหรือเคมีภัณฑ์ที่ตกอยู่ภายใต้คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 ฉบับนี้จะเป็นสารเคมี 2 กลุ่มคือ กลุ่มบัญชี 1 ซึ่งยังไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาควบคุมการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสารเคมีโดยตรง และกลุ่มบัญชี 2 ซึ่งเป็นกลุ่มสารเคมีที่อยู่ภายใต้การควบคุมของพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ภายใต้การบังคับใช้จากกรมโรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งสารเคมีทั้ง 2 กลุ่มนี้ มีได้อยู่ในฐานะเป็นสารตั้งต้นในการผลิตยาเสพติดโดยตรง เป็นเพียงสารเคมีที่ใช้ในการประกอบธุรกิจหรืออุตสาหกรรมทั่วไป แต่ถูกนำไปเป็นสารประกอบหรือตัวทำละลายในการผลิตยาเสพติด จึงจำเป็นต้องกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันการนำเข้า ส่งออก นำผ่าน ขนย้าย ผลิต ขาย มีไว้ในครอบครองในพื้นที่ควบคุมเพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ระวัง หรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของชาติ กล่าวโดยสรุป คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 มี 2 วัตถุประสงค์คือ เพื่อแก้ไขปัญหาการลักลอบนำสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือบางประเภทไปใช้ผลิตยาเสพติดหรือวัตถุออกฤทธิ์ และเพิ่มประสิทธิภาพ และการป้องกัน ระวัง หรือปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในพื้นที่ควบคุม โดยมุ่งเน้นการแก้ปัญหากระบวนการลักลอบลำเลียงสารประกอบรายใหญ่เป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากการกำหนดให้หน่วยงานที่ถูกบังคับใช้ตามคำสั่ง คสช.ที่ 32/2559 เป็นบริษัทเอกชนที่ผลิต นำเข้า ส่งออกหรือขนย้ายสารที่มีปริมาณตั้งแต่ 100 กิโลกรัม ขึ้นไป

มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้คือ การแจ้งในระบบของผู้ทำธุรกรรมอันได้แก่ ผู้นำเข้า ส่งออก นำผ่าน หรือขนย้ายในพื้นที่ควบคุม ผู้ผลิต ขาย หรือมีไว้ในครอบครองไม่ว่าเพื่อตนเองหรือผู้อื่นและไม่ว่าจะเพื่อประการอื่นใด และรวมถึงการทิ้งอยู่ หรือปรากฏอยู่ในบริเวณที่อยู่ในความครอบครองด้วย ทั้งนี้ภายในพื้นที่ควบคุม และตัวแทนนายหน้า หรือคนกลางเจรจาติดต่อระหว่างผู้ซื้อผู้ขาย หรือผู้ส่งต่อสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) กระทรวงยุติธรรม เพื่อเป็นการเฝ้าระวังการใช้สารเหล่านี้ไปในการผลิตยาเสพติด โดยผู้ทำธุรกรรมที่ทำธุรกรรมเกี่ยวกับ

ในบัญชี 1 คือ โซเดียมคาร์บอเนต (sodium carbonate) เบนซิลไนโตรโพรปีน (phenylnitropropene) และ แอมโมเนียมคลอไรด์ (ammonium chloride) ตามบัญชี 1 มี 3 ชนิด แนบท้ายประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง กำหนดข้อสารเคมี พื้นที่ควบคุม และหน้าที่ของผู้ทำธุรกรรมภายใต้มาตรการป้องกันการลักลอบนำสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือบางประเภทไปใช้ผลิตยาเสพติด พ.ศ. 2559

กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชนต้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ อย่างไร ประชาชนทั่วไปที่ไม่ใช่ผู้ทำธุรกรรม ซึ่งมักเป็นผู้ประกอบการหรือผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับเคมีภัณฑ์ต้องกระทำการแจ้งข้อมูลธุรกรรมไปยังระบบของ ป.ป.ส. กรณีถ้าไม่มีการแจ้งเข้าไปในระบบ และมีการสุ่มตรวจพบจะถือว่าเป็นธุรกรรมต้องสงสัย กล่าวคือ ธุรกรรมซึ่งปรากฏข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

(1) ผู้ทำธุรกรรมฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่กล่าวคือ ไม่ทำหน้าที่ในฐานะผู้ทำธุรกรรมตามคำสั่งฉบับนี้ซึ่งมีการระบุวิธีดำเนินการอื่นใดเพื่อควบคุมสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือ ชื่อ ปริมาณของสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือควบคุม กำหนดพื้นที่ควบคุมสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือ นั้น โดยอาจกำหนดช่วงเวลาหรือระยะเวลา ตามที่เห็นสมควรก็ได้

(2) ผู้ทำธุรกรรมจงใจแสดงข้อความเท็จหรือปกปิดข้อความจริงอันเป็นสาระสำคัญ

(3) ผู้ทำธุรกรรมซึ่งมีหนังสือเรียกตามคำสั่งนี้ ไม่มาให้ถ้อยคำ ไม่ส่งเอกสารหรือวัตถุตามกำหนดเวลา โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือมาให้ถ้อยคำแล้วแต่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าธุรกรรมนั้น ได้กระทำโดยสุจริตหรือไม่เป็นธุรกรรมต้องสงสัย

(4) ไม่ปรากฏผู้ทำธุรกรรมมีตัวตนแน่นอน หรือปรากฏว่ามีการใช้ชื่อปลอมหรือเท็จหรือผู้ทำธุรกรรมได้หลบหนี หรือต้องหาคดียาเสพติด

กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชนหรือไม่ เพียงใด ยังคงมีความจำเป็นเพื่อควบคุมการใช้สารเคมีที่สามารถนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการผลิตยาเสพติดได้ ผู้ประกอบการที่ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าส่งออก หรือครอบครอง ไม่มีปัญหาในการกรอกข้อมูลในระบบเนื่องจากข้อมูลการกรอกมีความคล้ายกับระบบการแจ้งของ กรมโรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม แต่ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ ผู้ประกอบการที่ถูกบังคับใช้ วันที่ 21 มกราคม 2565 เป็นผู้ประกอบการในธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการขนส่ง นำผ่าน ได้สะท้อนให้เห็นปัญหาถึงระบบการแจ้งข้อมูลของ ป.ป.ส. ดังนี้ “ผู้ประกอบการมีความสามารถขายสารเคมีได้ ราว 7 พันตัน คิดเป็นจำนวนการขนส่งราว 200 ครั้ง เนื่องจากรถที่ใช้ในการขนส่งสามารถบรรจุสารเคมีดังกล่าวได้ประมาณ 25 – 30 ตันต่อคัน ประกอบกับ เจ็อนไซในคำสั่งของ คสช. ต้องกรอกเอกสารเพื่อขนส่งภายในวันที่ขนส่งจริง จะกรอกเอกสารก่อนไม่ได้ ส่งผลให้ผู้ประกอบการจะต้องเสียเวลาในการกรอกเอกสารราว 200 ครั้ง ราว 2,000 นาที หรือคิดเฉลี่ยเป็น 2 ชั่วโมงต่อวัน ก่อนการขนส่ง ซึ่งระยะเวลาในการขนส่งมีอยู่อย่างจำกัด จึงทำให้การดำเนินงานของผู้ประกอบการ อาจมีต้นทุนที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสิ้นเปลืองเวลา และทรัพยากร (กระดาษ) ที่ต้องปรีนนำไปติดตัวกับคนขับรถ ซึ่งหากระหว่างทางรถที่ใช้ในการขนส่งชำรุด

ทางผู้ประกอบการจะต้องกรอกเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ใหม่ (โดยไม่มีกรอกเอกสารเดิม) แล้วปรีนเอกสารนำมาติดไปที่รถยนต์โดยสารเคมีดังกล่าวต่อไป”

ดังนั้น เพื่อให้ไม่ให้เป็นภาระของผู้ประกอบการทาง สำนักงาน ป.ป.ส. ต้องมีการปรับปรุงระบบให้เอื้อต่อผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับระบบการขนส่งสารเคมีในบัญชี 1

ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการมีกฎหมายนี้คือ ประชาชนอันได้แก่ ผู้ทำธุรกรรมสามารถใช้สารเคมีเหล่านี้ในการประกอบอุตสาหกรรมได้ตามปกติ และไม่ได้ถูกควบคุมในการใช้แต่ประการใด เพียงแต่ต้องมีการแจ้งในระบบของสำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) กระทรวงยุติธรรม เท่านั้น และที่สำคัญสังคมได้รับการคุ้มครองจากปัญหาอาชญากรที่เป็นผลมาจากปัญหา ยาเสพติด

กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลอย่างไร สารในคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 เป็นสาร Essential คือ เป็นตัวทำละลาย หรือสารปรุงรส ยาเสพติด ซึ่งปกตินอกจากใช้ในการทำยาเสพติด ยังใช้ในงานอุตสาหกรรมปกติด้วย ดังนั้นถ้าเคร่งครัดในการควบคุมสารอาจส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรม ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพของประชาชน เนื่องจากไม่ได้ควบคุมการใช้งานสารเคมีแต่อย่างใด อาจกล่าวได้ว่า คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 ช่วยลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็นธรรมในสังคมในลักษณะทางอ้อม กล่าวคือ เป็นการตรวจสอบผู้ทำธุรกรรมไม่ให้มีการนำสารเคมีไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ในการผลิตเป็นยาเสพติด ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันหรือการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศแต่อย่างใด เนื่องจากนานาประเทศก็มีการควบคุมสารเคมีดังกล่าวต่อไปเช่นเดียวกัน และไม่ได้บังคับให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้ทำธุรกรรมต้องแจ้งเสมอไป เป็นการแจ้งในรูปแบบสมัครใจ ซึ่งมีเพียงความเสี่ยงจากการถูกสุ่มตรวจว่าเป็นธุรกรรมต้องสงสัย เท่านั้น การควบคุมสารเคมีตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 มีความสอดคล้องไปกับอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2533 (ค.ศ. 1990) ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกด้วยการภาคยานุวัติในวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2545 (ค.ศ. 2002) และสุดท้ายไม่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพ หรือผลกระทบอื่น ๆ ที่สำคัญ เนื่องจากเป็นกฎหมายในเชิงป้องปรามไม่ให้เกิดการลักลอบกระทำความผิด

สถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร จากการค้นข้อมูลในระบบ Google พบเพียงข้อมูลการตรวจจับสารเคมีที่เกี่ยวข้องกับ คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 และจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลไม่พบการดำเนินคดีถึงชั้นศาล แต่มีการดำเนินการตรวจค้น ยึดอายัด ซึ่งถ้าเป็นสารเคมีในบัญชี 2 ที่ไม่ต้องแจ้งข้อมูลต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดซึ่งถ้าหากมีกฎหมาย กฎ ระเบียบ กำหนดหน้าที่ไว้ให้ปฏิบัติตามนั้น

มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายนี้ หรือไม่ อย่างไร ปัญหาของคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 เรื่อง มาตรการป้องกันการลักลอบนำสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือบางประเภท

ไปใช้ผลิตยาเสพติดคือ ในบัญชี 1 สาร โซเดียมคาร์บอเนต (sodium carbonate) และ แอมโมเนียมคลอไรด์ (ammonium chloride) ยังไม่ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของกฎหมายฉบับใดเลย จึงมีปัญหาในเรื่องของกรณีถ้ามีการจับกุม ซึ่งไม่มีสภาพบังคับทางอาญา (ไม่มีโทษ) ถ้าจะต้องขึ้นศาลในคดียาเสพติด อาจปรับได้กับกรณีการสนับสนุนการกระทำความผิด หรือ สมคบ ซึ่งปัจจุบันนี้ยังไม่มีคดีที่ขึ้นถึงชั้นศาลเกี่ยวกับสารตั้งต้นกรณีถ้าไม่แจ้ง ป.ป.ส.ก็ไม่อาจทราบได้ และการแจ้งก็ไม่สามารถไปตรวจได้ในทางปฏิบัติ เรื่องแจ้งไม่ใช่สาระสำคัญในการบังคับใช้คำสั่งฯ นี้ สาระสำคัญคือ อำนาจในการ ค้น จับกุม เพราะการแจ้งหรือไม่แจ้งแทบจะไม่มีผลในทางปฏิบัติตามความเป็นจริง ป.ป.ส. มีอำนาจเพียงการสืบสวน/จับกุม แต่ไม่มีอำนาจสอบสวน การสอบสวนเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนในพื้นที่ และถ้าเกี่ยวข้องกับกรมโรงงานจะมีเชิญเจ้าหน้าที่กรมโรงงานมาร่วมบังคับใช้กฎหมายด้วย แต่ทั้งนี้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า เมื่อมีการตรวจพบสารต้องสงสัย และต้องมีการยึดอายัด พบว่า มีอุปสรรคในการทำงานคือ ไม่มีสถานที่ ในการเก็บสารต้องสงสัยเพื่อยึดอายัด และไม่มีวิธีการหรือคู่มือการปฏิบัติงานในการยึดอายัดสารต้องสงสัย ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน (กรณีชี้แจงได้) ประกอบกับไม่มีงบประมาณในการดำเนินการ และกรณีปัญหาการดำเนินการตรวจสอบสารเคมีต้องสงสัย เนื่องจากพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ได้มีความเชี่ยวชาญทางด้านสารเคมี จึงอาจเกิดความเข้าใจผิดในสารเคมีนั้น และอาจส่งผลกระทบต่อประชาชนได้รับความเสียหาย

ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

กฎหมายนี้มีการบังคับใช้หรือไม่ อย่างไร คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 เรื่อง มาตรการป้องกันการลักลอบนำสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือบางประเภทไปใช้ผลิตยาเสพติดในข้อ 7 คำสั่งนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ซึ่งได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาวันที่ 21 มิถุนายน 2559 และไม่มีผู้รักษาการตามคำสั่งฯ ฉบับนี้ แต่ในทางปฏิบัติ ทางสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจะเป็นองค์กรหลักในการบังคับใช้ โดยให้ผู้ประกอบการแจ้งข้อมูลเข้ามาภายในระบบ WEBSITE ของ ป.ป.ส.

หากมีการบังคับใช้ เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 เรื่อง มาตรการป้องกันการลักลอบนำสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือบางประเภทไปใช้ผลิตยาเสพติด มีเจตนารมณ์เพื่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการลักลอบนำสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือบางประเภทไปใช้ผลิตยาเสพติด ให้โทษหรือวัตถุออกฤทธิ์เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จำเป็นต้องกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันการนำเข้า ส่งออก นำผ่าน ขนย้าย ผลิต ขาย มีไว้ในครอบครองในพื้นที่ควบคุมเพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ระงับ หรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของชาติ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ได้มีการจัดทำ WEBSITE ขึ้นมาเพื่อรับแจ้ง ซึ่งสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ โดยเฉพาะการจับกุมสารเคมีสำคัญ เช่น โซเดียมไนต์ ดังปรากฏข้อมูลเคมีภัณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ในการผลิตยาเสพติดได้ ดังนี้ อาซีโตน 14,140 ลิตร โทลูอีน 18,080 ลิตร และโซเดียมไฮยาไนต์ 45,680 กิโลกรัม ซึ่งสามารถนำไปสกัดเป็น

สารตั้งต้นผลิตยาเสพติดได้ โดยเฉพาะเมื่อประมาณการจากปริมาณอาซีโตนจะสามารถนำไปผลิตยาบ้าได้ไม่น้อยกว่า 707 ล้านเม็ด หรือผลิตไอซีได้ไม่น้อยกว่า 14 ตัน ซึ่งนับว่าเป็นปริมาณที่สูงมาก ทั้งนี้การบังคับใช้ของคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 จะมีข้อจำกัดในกลุ่มผู้ผลิตยาเสพติดรายเล็ก ๆ หรือ ที่เรียกว่า KITCHEN เนื่องจากตรวจสอบยากและไม่พบแหล่งผลิตเหล่านี้ในประเทศไทย

ประเด็นที่ 3 เสนอแนวทางการปรับปรุงหรือเพิ่มแนวทางการที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยในเรื่องมาตรการป้องกันการลักลอบนำสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือบางประเภทไปใช้ผลิตยาเสพติด

ประชาชนมีภาระหรือรัฐมีต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 เรื่อง มาตรการป้องกันการลักลอบนำสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือบางประเภทไปใช้ผลิตยาเสพติด ไม่ได้สร้างภาระหรือรัฐมีต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายแต่อย่างใด เนื่องมาจากการลงทะเบียนเพื่อแจ้งแก่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ไม่ได้มีการเสียค่าธรรมเนียมแต่อย่างใด ผู้ประกอบการนำเข้า ครอบครอง ไม่ได้มีภาระจากการกรอกข้อมูลแต่อย่างใด เพราะข้อมูลที่ให้กรอกไม่ต่างจากข้อมูลที่ต้องกรอกในระบบของกรมโรงงานมาก แต่จากการสัมภาษณ์มีเสียงสะท้อนจากผู้ประกอบการที่ต้องมีการขนย้ายสินค้าเคมีภัณฑ์ เห็นว่าการแจ้งการขนย้ายรถ 1 คันต้องแจ้ง 1 ครั้งสร้างต้นทุนเรื่องเวลาให้กับผู้ประกอบการ และมักมีปัญหากรณีถ้ารถที่ขนส่งเคมีภัณฑ์เสียระหว่างทางก็ต้องมีการเปลี่ยนรถที่ขนก็ต้องมีการแจ้งในระบบใหม่

เกิดผลที่ไม่ได้คาดคิดหรือไม่พึงประสงค์หรือไม่ อย่างไร จากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ เมื่อมีการตรวจพบสารต้องสงสัย และต้องมีการยึดอายัด พบว่า มีอุปสรรคในการทำงานคือ ไม่มีสถานที่ในการเก็บสารต้องสงสัยเพื่อยึดอายัด และไม่มีวิธีการหรือคู่มือการปฏิบัติงานในการยึดอายัดสารต้องสงสัย ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน (กรณีชี้แจงได้) ประกอบกับไม่มีงบประมาณในการดำเนินการ และกรณีปัญหาการดำเนินการตรวจสอบสารเคมีต้องสงสัย เนื่องจากพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ได้มีความเชี่ยวชาญทางด้านสารเคมี จึงอาจเกิดความเข้าใจผิดในสารเคมีนั้น และอาจส่งผลให้ประชาชนได้รับความเสียหาย จากกรณีดังกล่าวได้

กฎหมายนี้คุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเปรียบเทียบประโยชน์ที่ได้รับกับภาระของประชาชนและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือไม่อย่างไร จากวิเคราะห์ คณะผู้วิจัยเห็นว่ากฎหมายนี้คุ้มค่า เพราะการกรอกข้อมูลไม่มีภาระค่าใช้จ่ายที่เป็นต้นทุนด้านการเงิน มีเพียงแต่ต้นทุนเรื่องเวลาที่ไม่ได้ใช้มากนักในการกรอกข้อมูล ซึ่งถ้าพิจารณาจากข้อมูลที่กรอกก็ไม่ได้มีเนื้อหามากจนเป็นภาระซึ่งกรณีที่ไม่มีการแจ้งข้อมูลเข้า ก็จะอยู่ในฐานะธุรกรรมต้องสงสัย ที่อาจถูกยึด อายัดและนำสินค้าเคมีภัณฑ์ไปทำลายได้ ดังจะเห็นได้จากการประเมินปริมาณสารเคมีจากการตรวจจับกุมที่ระบุว่า อาซีโตน 14,140 ลิตร โทลูอีน 18,080 ลิตร และโซเดียมไฮยาไนด์ 45,680 กิโลกรัม ซึ่งสามารถนำไปสกัดเป็นสารตั้งต้น

ผลิตยาเสพติดได้ โดยเฉพาะเมื่อประมาณการจากปริมาณอาซิโตนจะสามารถนำไปผลิตยาบ้าได้ ไม่น้อยกว่า 707 ล้านเม็ด หรือผลิตไอซีได้ไม่น้อยกว่า 14 ตัน ซึ่งนับว่าเป็นปริมาณที่สูงมาก และถ้าเทียบกับประโยชน์ที่เอกชนสูญเสีย จะมีเพียงกลุ่มเดียวคือ ผู้ประกอบการที่มีการขนส่งเคมีภัณฑ์เท่านั้นที่เสียค่าใช้จ่ายในการต้องให้รถจักรยานยนต์ ต้องนำเอกสารไปส่งที่รถขนส่งอีกครั้ง ซึ่งก็เกิดขึ้นไม่บ่อยนัก จึงนับว่าคุ้มค่าและเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ ซึ่งการแจ้งข้อมูลของผู้ประกอบการสามารถใช้เป็นส่วนหนึ่งในการประกอบเป็นพยานหลักฐานในเบื้องต้นกรณีที่ผู้ประกอบการแจ้งข้อมูลเข้ามาในระบบแล้ว ให้ถือว่า ไม่ได้มีเจตนานำไปใช้ในการผลิตยาเสพติด ทั้งนี้ข้อจำกัดของการศึกษาคือ คำสั่งหัวหน้าคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 ไม่มีการประเมินก่อนที่จะมีการตราเพื่อบังคับใช้ ดังนั้นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการบังคับใช้ จึงอาจมีข้อจำกัดในการประเมินหลังการบังคับใช้เนื่องจากไม่มีผลการประเมินก่อนการตรากฎหมายให้สามารถเป็นตัวเปรียบเทียบได้

สมควร ยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมาย หรือกฎหมายหรือไม่ อย่างไร จากการศึกษาที่เสนอว่า สมควรปรับปรุงคำสั่งหัวหน้าคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 ให้อยู่ในรูปแบบ พระราชบัญญัติ เพื่อให้เกิดความมั่นคงในนิติฐานะ และสอดคล้องไปกับวิถีของรัฐสมัยใหม่ที่อำนาจอธิปไตยทางนิติบัญญัติควรผ่านความเห็นชอบของรัฐสภา แต่ทั้งนี้ในระหว่างการประกาศเป็นกฎหมายฉบับใหม่ ก็ให้มีการบังคับคำสั่งหัวหน้าคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 ไว้เช่นเดิม โดยในเชิงเนื้อหา ถ้ามีการตราเป็นพระราชบัญญัติให้มีเนื้อหาที่สามารถประกาศ สารเคมีใหม่ ๆ ที่อาจสามารถนำมาใช้ในการผลิตยาเสพติดได้ ตามหลักการเดิมที่มีการบัญญัติไว้ในคำสั่งฯ

สมควรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร

การสร้างการรับรู้ถึงเนื้อหาคำสั่งหัวหน้าคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 ให้กับสาธารณะ เนื่องจากประชาชนมักเข้าใจผิดว่า คำสั่งหัวหน้าคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 เกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยตรง ซึ่งจากเนื้อหาแท้จริงแล้ว คำสั่งฉบับนี้จะเน้นในเชิงป้องกันมากกว่า และไม่ได้ควบคุมสารตั้งต้นยาเสพติดโดยตรง ในรูปแบบของระบบออนไลน์ ควรมีการปรับปรุง ให้ระบบมีความเสถียร ไม่ล่มง่าย เวลาที่ต้องมีการกรอกข้อมูลจำนวนมากของผู้ประกอบการ และออกแบบการแจ้งข้อมูลในระบบในกลุ่มผู้ประกอบการขนส่งสารเคมีให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น เพื่อลดภาระให้กับผู้ประกอบการที่มีธุรกรรมในการขนส่งสารเคมี การบูรณาการระหว่างหน่วยงาน โดยเฉพาะการทำงานร่วมกับ กรมโรงงาน เพราะเป็นสารเคมีที่อยู่ในบัญชี 2 ของคำสั่งหัวหน้าคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 กรณีถ้ากรมโรงงานมีการปรับปรุงระบบการรายงาน สมควรต้องมีการประสานงานเพื่อให้มีการเชื่อมต่อของข้อมูลและสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการบังคับใช้กฎหมายได้ทันที่ อย่างไรก็ตามประสิทธิภาพ การรายงานการดำเนินงานตามคำสั่งหัวหน้าคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 ที่สมควรมีการรายงานการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การประเมินผลการบังคับใช้ในครั้งต่อไป โดยข้อมูลการดำเนินงานไม่จำเป็นต้องมีผลคดีขึ้นสู่ศาลเสมอไป เพียงแค่ตรวจสอบ หรือตรวจค้นก็ให้พิจารณาว่าได้มีการบังคับใช้คำสั่งฯ แล้ว การพัฒนา

ความร่วมมือในเรื่องการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศที่อยู่ในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ โดยอาจารย์ร่วมกันสร้างความตกลงระหว่างประเทศที่เป็นกติกายชัดเจน ให้มีการเชื่อมโยงในเรื่องข้อมูลการรายงานสารเคมีที่เหมือนกันเพื่อความสะดวกในการประสานงานเพื่อสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย

บทสรุป

ปัญหาการลักลอบนำสารเคมี วัสดุ หรือเครื่องมือบางประเภทไปใช้ผลิตยาเสพติดให้โทษหรือวัตถุออกฤทธิ์เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยสารเคมีหรือเคมีภัณฑ์ที่ตกอยู่ภายใต้คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 ฉบับนี้จะเป็นสารเคมี 2 กลุ่มคือ กลุ่มบัญชี 1 ซึ่งยังไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาควบคุมการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับสารเคมีโดยตรง และกลุ่มบัญชี 2 ซึ่งเป็นกลุ่มสารเคมีที่อยู่ภายใต้การควบคุมของพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ภายใต้การบังคับใช้จากกรมโรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งสารเคมีทั้ง 2 กลุ่มนี้ มีได้อยู่ในฐานะเป็นสารตั้งต้นในการผลิตยาเสพติดโดยตรง เป็นเพียงสารเคมีที่ใช้ในการประกอบธุรกิจหรืออุตสาหกรรมทั่วไป แต่ถูกนำไปเป็นสารประกอบหรือตัวทำละลายในการผลิตยาเสพติด จึงจำเป็นต้องกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันการนำเข้า ส่งออก นำผ่าน ขนย้าย ผลิต ขาย มีไว้ในครอบครองในพื้นที่ควบคุมเพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ระวัง หรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของชาติ โดยจากการประเมินผลสัมฤทธิ์การบังคับใช้กฎหมายพบว่า คำสั่งฯ ยังคงมีความจำเป็นเพื่อควบคุมการใช้สารเคมีที่สามารถนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการผลิตยาเสพติดได้ ผู้ประกอบการที่ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า ส่งออก หรือครอบครอง ไม่มีปัญหาในการกรอกข้อมูลในระบบเนื่องจาก ข้อมูลการกรอกมีความคล้ายกับระบบการแจ้งของกรมโรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม และไม่ได้สร้างภาระจนเกินสมควรแก่ประชาชนในฐานะผู้ประกอบการ

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อพิจารณาทางนิติศาสตร์ สมควรมีการปรับปรุงรูปแบบของคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 ให้เปลี่ยนจากรูปแบบคำสั่งฯ ให้เป็นรูปแบบของพระราชบัญญัติ เพื่อให้เกิดความมั่นคงของนิติฐานะ แม้โดยสภาพในเชิงรูปแบบคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 จะมีลักษณะเป็นนามธรรมทั่วไป อันมีศักดิ์เทียบเท่าพระราชบัญญัติ เพราะคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 อาศัยอำนาจจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 แต่โดยสภาพของบ่อเกิดกฎหมายยังไม่ได้ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาในฐานะองค์กรผู้ใช้อำนาจในการนิติบัญญัติ และเพื่อให้เกิดการยอมรับในระดับนานาชาติถึงความร่วมมือในด้านการควบคุมสารเคมีหรือเคมีภัณฑ์ที่จะถูกนำมาใช้เป็นสารประกอบหรือตัวทำละลายเพื่อการผลิตยาเสพติด จึงสมควรมีการปรับปรุงรูปแบบของคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 ให้อยู่ในรูปแบบ

พระราชบัญญัติเพื่อให้เกิดความมั่นคงและนิติฐานะของกฎหมายฉบับนี้ แต่ทั้งนี้ ระหว่างที่มีการพัฒนาเป็นพระราชบัญญัติก็ให้คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 ยังคงมีผลใช้บังคับไปก่อนเช่นเดิม

2) ข้อพิจารณาในการบังคับใช้คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 สมควรมีการพัฒนาการประชาสัมพันธ์ในหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายให้ทราบถึงการมีอยู่ของคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 อย่างทั่วถึง การประสานการทำงานระหว่างหน่วยงานเพื่อร่วมกันบังคับใช้กฎหมาย การปรับปรุงระบบให้เอื้อต่อการทำงานของผู้ประกอบการที่ต้องแจ้งข้อมูลในระบบของป.ป.ส.

3) การรายงานการดำเนินงานตาม คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 ที่สมควรมีการรายงานการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การประเมินผลการบังคับใช้ในครั้งต่อไป โดยข้อมูลการดำเนินงานไม่จำเป็นต้องมีผลคดีขึ้นสู่ศาลเสมอไป เพียงแค่ตรวจสอบหรือตรวจค้นก็ให้พิจารณาว่าได้มีการบังคับใช้คำสั่งฯ แล้ว และสุดท้ายคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 ใช้บังคับในเชิงป้องกันเป็นหลัก และมีเจตนารมณ์มุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการส่งออกเคมีภัณฑ์ที่อาจใช้เป็นส่วนหนึ่งของการผลิตยาเสพติด จึงอาจแก้ปัญหาในเรื่องการป้องกันลักลอบนำสารเคมีออกนอกประเทศได้ แต่อาจจะมีข้อจำกัดในกรณีที่เป็นผู้ลักลอบผลิตยาเสพติดรายเล็ก (Kitchen Lab) ซึ่งการแก้ปัญหาเรื่องผู้ลักลอบผลิตยาเสพติดรายเล็ก จะใช้การดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายยาเสพติดไป เนื่องจาก การลักลอบผลิตของผู้ลักลอบผลิตยาเสพติดรายเล็กนั้น อย่างไรก็ตามต้องมีการใช้สารตั้งต้น ซึ่งสารตั้งต้นยาเสพติดทั้งหลายนั้น ถูกควบคุมโดยกฎหมายภายใต้ประมวลกฎหมายยาเสพติดอยู่แล้ว ทั้งนี้คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 ก็สมควรปรับปรุง โดยการเข้ามาร่วมแก้ปัญหาลักลอบผลิตยาเสพติดรายเล็กด้วย โดยอาจใช้วิธีการที่สามารถติดตามการใช้สารในปริมาณที่น้อยกว่า 100 กิโลกรัมลงไปได้ เพื่อแก้ปัญหาการใช้กองทัพบกในการลำเลียงสาร และความถี่ของการขนส่งสารเคมี รูปแบบการติดตามอาจใช้ระบบเดียวกับการติดตามพัสดุหรือสิ่งของของระบบการขนส่งไปรษณีย์ไทย เป็นต้น

4) แม้คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559 จะไม่มีโทษทางอาญา แต่เพื่อให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. ซึ่งเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายเกิดประสิทธิผล อาจการกำหนดโทษในรูปแบบโทษปรับทางปกครองแทน โดยอาจพิจารณาว่า ถ้าเป็นการจงใจ หรือมีเจตนาหลีกเลี่ยงการแจ้งในระบบของป.ป.ส. อาจให้มีการปรับทางปกครองไป เป็นการผลักภาระไปยังผู้ประกอบการ ให้รัดกุมมากขึ้นในการแจ้งเข้าระบบ ป.ป.ส. อันเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559

5) การพัฒนาความร่วมมือในเรื่องการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศที่อยู่ในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ โดยอาจร่วมกันสร้างความตกลงระหว่างประเทศที่เป็นกติกาชัดเจนให้มีการเชื่อมโยงในเรื่องข้อมูลการรายงานสารเคมีที่เหมือนกันเพื่อความสะดวกในการประสานงานเพื่อสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย และการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน

รายการอ้างอิง

- ไกรเลิศ ดาวเรือง. (2552). *ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสารตั้งต้นและเคมีภัณฑ์จำเป็นที่ใช้ในการผลิตยาเสพติด* (ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.
- คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 32/2559. (21 มิถุนายน 2559). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 133 ตอนพิเศษ 139ง. หน้า 15-17.
- แนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย. (27 พฤศจิกายน 2562). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 132ก. หน้า 9-11.
- พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562. (31 พฤษภาคม 2562). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 72ก. หน้า 1-17.
- พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535. (6 เมษายน 2535). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 109 ตอนที่ 39. หน้า 1-35.
- ประกาศกระทรวงยุติธรรมเรื่องกำหนดชื่อสารเคมีพื้นที่ควบคุมและหน้าที่ของผู้ทำธุรกรรมภายใต้มาตรการป้องกันการลักลอบนำสารเคมีวัตถุหรือเครื่องมือบางประเภทไปใช้ผลิตยาเสพติด พ.ศ. 2559. (24 พฤศจิกายน 2559). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 133 ตอนพิเศษ 271ง. หน้า 7-8.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. (2557). *นิติปรัชญา*. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (6 เมษายน 2560). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 40ก. หน้า 1-90.
- สมยศ ปัญญา, ปิยะลักษณ์ โพธิ์วรรณ และ พัชรกร ศาสนะสุพันธ์. (2561). กระบวนการค้ายาเสพติดในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. *วารสารวิชาการธรรมทรรคน*. 18(3), 13-22.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2557). *เรื่อง สถานะของประกาศและคำสั่งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติบางฉบับ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2565, จาก <http://law.onep.go.th/wp-content/uploads/2021/07/law11.23.pdf>.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2560). *ป.ป.ส. สรุปผลการปฏิบัติการสามเหลี่ยมทองคำ ช่วงเดือนมกราคม - มิถุนายน 2560*. สืบค้นเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2565, จาก <https://www.oncb.go.th/Lists/board1/DispForm.aspx?ID=1600&ContentTypeld=0x0104009F153C75D8CC554D988759EF46B501AF>.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2555). *อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988*. สืบค้นเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2565, จาก <https://www.oncb.go.th/Home/DocLib19/ /อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท%20ค.ศ.1988.pdf>.

สิทธิประโยชน์ประกันการจ้างงาน: การพัฒนา รูปแบบ และความเป็นไปได้ในสังคมไทย¹

Employment Insurance Benefits: Development, Contributions, and Possibilities in the Thailand Social Context

อัคนัย ขวัญอยู่² สรัญญา เทรตตัน³ วิชาน กิตติรัตนพันธ์⁴ และ ธีระ ลินเดชารักษ์⁵

Akkaranai Kwanyou, Saranya Terat, Wichan Kittiratanapan and Teera Sindecharak

คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Faculty of Sociology and Anthropology, Thammasat University

E-mail : saran.tarat@gmail.com

Date Received : 29 September 2022 Date Revised : 16 December 2022

Date Accepted : 16 December 2022 Date Accepted online : 22 December 2022

บทคัดย่อ

ตลาดการจ้างงานในประเทศไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทำให้แรงงานมีความเสี่ยงด้านความมั่นคงทางอาชีพและเสี่ยงต่อการว่างงาน โดยงานศึกษาชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสิทธิประโยชน์ประกันการจ้างงานเพื่อพัฒนาแรงงานอย่างยั่งยืน ผ่านการพัฒนาสิทธิประโยชน์การว่างงานที่มีอยู่แต่เดิมให้ครอบคลุมการประกันการจ้างงาน และให้ข้อเสนอแนะเรื่องกำหนดแหล่งที่มา รูปแบบการจ่ายเงินสมทบ และสิทธิประโยชน์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีวิทยาในการศึกษาทั้งการวิจัยเอกสาร การสำรวจข้อมูลจากตัวอย่างทั้งกลุ่มผู้ประกันตน 2,032 ตัวอย่าง และผู้ประกอบการ 232 ตัวอย่าง การสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน 10 หน่วยงาน การจัดประชุมกลุ่มย่อยซึ่งมีตัวแทนฝั่งผู้ประกันตนและนายจ้างเข้าร่วม 115 คน

จากผลการศึกษานำไปสู่ข้อสรุปว่าประเทศไทยควรขยายความคุ้มครองผู้ประกันตนจากเดิมที่มุ่งเน้นเฉพาะสิทธิประโยชน์การว่างงานผ่านเงินทดแทนผู้ที่ไม่มียานทำและขาดรายได้ ไปสู่การพัฒนาขีดความสามารถในการหางานและการพัฒนาทักษะอาชีพ โดยแหล่งที่มาของกองทุนควรมีลักษณะของ

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยใน “โครงการวิจัยการพัฒนาสิทธิประโยชน์ประกันการจ้างงานเพื่อพัฒนากำลังแรงงานอย่างยั่งยืน”

ปีงบประมาณ 2564 สนับสนุนทุนการศึกษารายปีโดยสำนักงานประกันสังคม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

³ ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (corresponding author) และผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

⁴ อาจารย์พิเศษคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

⁵ ศาสตราจารย์ประจำคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การร่วมสมทบทั้งผู้ประกันตน นายจ้าง และรัฐในสัดส่วนที่เท่ากัน การจ่ายเงินสมทบของผู้ประกันตนควรยืดหยุ่นได้และอยู่บนพื้นฐานของความสามารถในการจ่าย แต่มีการกำหนดเงินสมทบขั้นต่ำไว้ ในขณะที่นายจ้างกับรัฐจ่ายในสัดส่วนที่เท่ากันและคงที่ สำหรับสิทธิประโยชน์การจ้างงานควรครอบคลุมใน 4 ลักษณะ ได้แก่ สิทธิประโยชน์เงินทดแทนกรณีว่างงาน การพัฒนาทักษะ การจัดการงาน และสิทธิประโยชน์ทางภาษี

คำสำคัญ : กองทุนประกันสังคม ประกันการจ้างงาน สิทธิประโยชน์การพัฒนาทักษะ เงินชดเชยการว่างงาน

Abstract

The labour market in Thailand is being challenged, culminating in risks for laborers, including employment insecurity and unemployment. This research studied means of developing employment insurance benefits for sustainable employment development to expand extant unemployment benefits to cover employment insurance and provide recommendations for stipulating sources, contribution payment formats, and other relevant details. Methodologies included documentary research; a survey of 2,032 insured and 232 operating samples; in-depth interviews with representatives from 10 public and private sector organizations; and a focus group of 115 participants comprising insured and employer representatives.

Results were that Thailand should extend coverage for insured workers, instead of focusing solely on employment benefits through contributory payments for the unemployed and incomeless to developing capacity limits for finding employment and developing related skills. Sources of funding should include equally proportioned contributions from the insured, employers, and the government. Contributions from insured workers should be flexible and based on affordability, with a set minimum contribution; by contrast, proportionate input from employers and the government should be equivalent. Employment benefits should cover four areas: compensation benefits for unemployment, skill development, recruitment, and tax benefits.

Keywords: Employment insurance, Social Security fund, Skill development benefit, Unemployment compensation.

บทนำ

สภาพการจ้างงานในตลาดแรงงานของประเทศไทยในปัจจุบันนี้มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จากการพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจภายในประเทศผ่านมาตรการหรือนโยบายต่าง ๆ เช่น Thailand 4.0 ในขณะที่เดียวกันประเทศไทยยังเผชิญกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อตลาดแรงงานทั้งในทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ ปรากฏการณ์ดังกล่าวถือเป็นวิกฤตด้านสาธารณสุขที่อุบัติขึ้นทั่วโลก และก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกที่ส่งผลกระทบต่อภาวะการมีงานทำและภาวะการว่างงานของแรงงานไทยอย่างเป็นวงกว้าง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563; อภาพร ผลมี และคณะ, 2561; องค์การยูนิเซฟ, 2563) อย่างไรก็ตาม สาเหตุหลักของการว่างงานอาจเกิดขึ้นมาจากปัจจัยอื่น ๆ ได้อีกด้วย เช่น การที่สังคมถูกขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลหรือความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การเลือกประกอบอาชีพในระบบเศรษฐกิจนอกระบบ (Informal Economy) ของคนรุ่นใหม่ หรือการเกิดอาชีพในยุคใหม่ เป็นต้น ซึ่งการตกอยู่ในสภาวะการว่างงานนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อแรงงานไทยจำนวนหนึ่งขาดแคลนรายได้หรือทุนทรัพย์ในการดำรงชีพอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ปาจริย์ วายโสภา, 2553) ด้วยเหตุนี้ การสร้างหลักประกันทางสังคมให้กับแรงงานไทยจึงถือเป็นเรื่องที่สำคัญ และได้กำหนดให้สำนักงานประกันสังคมเป็นองค์กรหลักในการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ในรูปแบบของเงินทดแทนในกรณีที่ผู้ประกันตนว่างงานหรือถูกเลิกจ้าง (กรมการจัดหางาน, 2563) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ผู้ประกันตนทุกคน รวมถึงเป็นการช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ประกันตนอีกด้วย

อย่างไรก็ดี การรับสิทธิประโยชน์ทดแทนกรณีว่างงานของผู้ประกันตนในประเทศไทยนั้น มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกปี และส่งผลให้สำนักงานประกันสังคมมีรายจ่ายในเรื่องของสิทธิประโยชน์ทดแทนกรณีว่างงานเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลักประกันทางสังคมในลักษณะดังกล่าวยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาการว่างงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่กลุ่มประเทศพัฒนาแล้วได้มีการพัฒนาระบบประกันการจ้างงานเพื่อส่งเสริมสวัสดิการแรงงานที่นอกเหนือจากการประกันการว่างงานแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งระบบดังกล่าวนี้เป็นการประกันการจ้างงานในเชิงองค์รวม กล่าวคือ เป็นการแก้ไขปัญหาทั้งระบบของการจ้างงาน ด้วยการให้สิทธิประโยชน์อย่างเป็นกระบวนการ ตั้งแต่การจัดหางานหรือช่องทางการจ้างงาน การพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน รวมถึงกรณีว่างงาน และยังครอบคลุมถึงการให้สิทธิประโยชน์แก่บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแรงงานและการจ้างงานทั้งหมดอีกด้วย ฉะนั้น หากแรงงานไทยมีหลักประกันทางสังคมที่มั่นคงและเพิ่มรูปแบบการให้สิทธิประโยชน์ประกันการจ้างงานอย่างเหมาะสมต่อบริบทการจ้างงานของสังคมไทย ตลอดจนการตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตได้อย่างครอบคลุมย่อมนำมาซึ่งการพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจแรงงานให้เกิดความยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) ศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของนโยบายหรือมาตรการของประเทศที่มีระบบประกันการจ้างงานโดยเฉพาะประเทศในกลุ่ม OECD ใน 3 ด้าน ได้แก่ แหล่งที่มาของเงินที่ใช้ในการประกันการจ้างงาน รูปแบบประกันการจ้างงาน และการให้สิทธิประโยชน์และความช่วยเหลือ
- 2) ศึกษาความซ้ำซ้อนของสิทธิประโยชน์ที่แรงงานได้รับในกรณีว่างงานจากกองทุนต่าง ๆ ของทั้งภาครัฐและเอกชน
- 3) ศึกษาทัศนคติที่มีต่อระบบประกันการจ้างงานของผู้ประกันตนและนายจ้าง ในด้านแหล่งที่มาของเงินที่ใช้ในการประกันการจ้างงาน และรูปแบบประกันการจ้างงาน
- 4) ศึกษารูปแบบประกันการว่างงานที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย
- 5) ศึกษาแนวทางการปรับปรุงข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบประกันการว่างงานและสิทธิประโยชน์ประกันการจ้างงาน
- 6) ศึกษาบทบาทหน้าที่หรือส่วนเกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือในกรณีว่างงานของหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมการจัดหางาน ฯลฯ เพื่อนำไปสู่การพัฒนา การกำหนดรูปแบบ และพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการมีสิทธิประโยชน์การจ้างงานที่ครอบคลุมการทำงานของแรงงานในสังคมไทย

ภาพรวมการประกันการจ้างงาน/ว่างงาน กรณีศึกษาต่างประเทศและประเทศไทย

ในปัจจุบันมีประเทศกว่า 72 ประเทศทั่วโลกที่มีการประกันการว่างงานโดยมีรูปแบบและลักษณะการจัดสรรสิทธิประโยชน์แตกต่างกันออกไป จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับนโยบายหรือมาตรการของประเทศในกลุ่ม Organization for Economic Co-operation and Development (OECD)⁶ และประเทศที่ไม่อยู่ในกลุ่ม OECD พบว่า มีอย่างน้อย 13 ประเทศ เช่น ประเทศแคนาดา เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น ฯลฯ ที่มีการจัดสรรสิทธิประโยชน์ด้านการจ้างงานเพิ่มเติมไปจากสิทธิประโยชน์ด้านการว่างงานที่มีอยู่แต่เดิม เพื่อตอบสนองความต้องการแบบองค์รวมของแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และใช้ชื่อเรียกสิทธิประโยชน์ดังกล่าวว่า “การประกันการจ้างงาน” หรือ “Employment Insurance” (ILO, 2017; Dek Soon Hwang, 2013) โดยในส่วนนี้จะยกกรณีศึกษาของประเทศที่มีการจัดสรรสิทธิประโยชน์ด้านการประกันการจ้างงานมาเปรียบเทียบกับประเทศไทยใน 2 ด้านคือ ด้านเงินสมทบ และด้านสิทธิประโยชน์ประกันการว่างงานหรือประกันการจ้างงาน

⁶ เป็นองค์กรเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหรือยกระดับระบบเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกให้มีเสถียรภาพ รวมถึงการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมั่นคง โดยเฉพาะการที่แรงงานมีงานทำและหลักประกันทางสังคมอย่างเป็นมาตรฐานร่วมกัน

1) ด้านเงินสมทบประกันการว่างงานหรือประกันการจ้างงาน

แผนการเงินของระบบประกันการว่างงานหรือประกันการจ้างงาน เป็นความยินยอมร่วมกันระหว่าง นายจ้าง ลูกจ้าง และรัฐบาล โดยทั่วไปแล้วประเทศที่ดำเนินการประกันการว่างงานมาเป็นระยะเวลานานจะมี ต้นทุนและการเรียกเก็บเงินสมทบทุนประกันการว่างงานในอัตราที่สูง การจัดการการเงินของกองทุนประกัน การว่างงาน (Carter et al., 2013, pp. 18-21) ในตารางที่ 1 เป็นการเปรียบเทียบอัตราเงินสมทบประกัน การว่างงานหรือการจ้างงานจำแนกตามผู้จ่ายเงินสมทบพอสังเขประหว่างประเทศแคนาดา เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และไทย ซึ่งจะสังเกตเห็นได้ว่าประเทศไทยมีอัตราเงินสมทบจากลูกจ้างและนายจ้างในอัตราที่ค่อนข้างต่ำ โดยเปรียบเทียบ และมีเพียงประเทศญี่ปุ่นและไทยที่มีการกำหนดอัตราเงินสมทบจากรัฐบาล

ตารางที่ 1 อัตราเงินสมทบประกันการว่างงานหรือการจ้างงาน

หน่วย : ร้อยละของอัตราค่าจ้างของแรงงาน

ลำดับ	ประเทศ	อัตราเงินสมทบจาก ลูกจ้าง	อัตราเงินสมทบจาก นายจ้าง	อัตราเงินสมทบจาก รัฐบาล
1	แคนาดา	1.83	2.56	-
2	เกาหลีใต้	0.80	0.80*	-
3	ญี่ปุ่น	0.60	0.95	**
4	ไทย	0.50	0.50	0.25

* อัตราเงินสมทบแตกต่างกันตามแต่ประเภทธุรกิจ

** รัฐบาลสมทบในอัตราที่คงที่ ไม่ได้อิงตามเกณฑ์ค่าจ้างของแรงงาน

2) ด้านสิทธิประโยชน์ประกันการว่างงานหรือประกันการจ้างงาน

อัตราการจ่ายสิทธิประโยชน์ประกันการว่างงานหรือประกันการจ้างงานขึ้นอยู่กับนโยบายการบริหาร การจัดการของแต่ละประเทศ โดยการจ่ายเงินทดแทนนั้นประกอบได้ด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ระยะเวลาการจ่าย สิทธิประโยชน์และระดับของสิทธิประโยชน์ (Carter et al., 2013, pp. 25-30) ในตารางที่ 2 แสดงรูปแบบ การจ่ายสิทธิประโยชน์กรณีประกันการว่างงานใน 4 ประเทศพอสังเขป จะเห็นได้ว่าระยะเวลาในการรับสิทธิ ประโยชน์ของประเทศไทยจะยาวนานกว่าประเทศอื่น ๆ โดยเปรียบเทียบในขณะที่อัตราเงินชดเชยอยู่ในระดับ ที่ใกล้เคียงกันทุกประเทศ

ตารางที่ 2 รูปแบบการจ่ายสิทธิประโยชน์กรณีประกันการว่างงาน

ลำดับ	ประเทศ	ระยะเวลาทำงานขั้นต่ำ	อัตราเงินชดเชย (ร้อยละของ เงินเดือน)*	ระยะเวลาในการรับสิทธิ ประโยชน์ (สัปดาห์)*
1	แคนาดา	420-700 ชั่วโมงต่อปี	55.00	14-45

ลำดับ	ประเทศ	ระยะเวลาทำงานขั้นต่ำ	อัตราเงินชดเชย (ร้อยละของ เงินเดือน)*	ระยะเวลาในการรับสิทธิ ประโยชน์ (สัปดาห์)*
2	เกาหลีใต้	720 ชั่วโมงต่อปี	50.00	12 – 34
3	ญี่ปุ่น	6 เดือน (ไม่กำหนดชั่วโมง ต่อปี)	50.00 – 80.00	12 – 21
4	ไทย	6 เดือน (ไม่กำหนดชั่วโมง ต่อปี)	50.00	13 – 26

* อัตราเงินชดเชย และระยะเวลาในการรับสิทธิประโยชน์ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่างๆ ตามที่แต่ละประเทศกำหนด เช่น สาเหตุการว่างงาน และระดับค่าจ้าง ฯลฯ

นอกจากนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมยังพบว่า การจ่ายสิทธิประโยชน์การว่างงานด้วยเงินสดควบคู่ไปกับนโยบายสนับสนุนการกลับเข้าสู่การจ้างงาน เป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการคุ้มครองคนว่างงานและครอบครัวของแรงงานจากความยากจน อีกทั้งยังช่วยให้ได้รับการจ้างงานที่รวดเร็วมากยิ่งขึ้น ประเทศส่วนใหญ่จึงมักเชื่อมโยงการจ่ายสิทธิประโยชน์ในรูปแบบเงินและให้บริการจัดหางานประจำให้แก่คนว่างงาน การบริการจัดหางาน หมายถึง การค้นหาที่มีประสิทธิภาพผ่านการให้คำปรึกษา การจัด Job Fair การให้ความช่วยเหลือในการเขียนประวัติส่วนตัว (CV) การให้ข้อมูลเกี่ยวกับตลาดแรงงาน แหล่งรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับงานที่เปิดรับสมัคร เป็นต้น นอกจากนี้รูปแบบการประกันการว่างงานในแต่ละประเทศอาจมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป เพื่อสนับสนุนคนว่างงานให้พัฒนาทักษะของตน เช่น การให้เบี่ยงหรือส่วนลดในการอบรมพัฒนาทักษะ หรือขยายสิทธิประโยชน์หากเข้าร่วมและสำเร็จการฝึกอบรมทักษะ เป็นต้น (ILO, 2017)

ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้รวบรวมแนวทางการจัดสรรสิทธิประโยชน์การจ้างงาน ตลอดจนเกณฑ์การจ่ายเงินสมทบในแต่ละประเทศข้างต้นไปบรรยายสรุปและอภิปรายร่วมกับกลุ่มผู้มีส่วนเสียในเวทีประชุมกลุ่มย่อยต่าง ๆ ที่จัดขึ้นทั่วประเทศ เพื่อร่วมกันกำหนดรูปแบบสวัสดิการและเกณฑ์การจ่ายเงินสมทบที่มีความเหมาะสมกับประเทศไทย และจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายต่อสำนักงานประกันสังคมต่อไป

วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้อาศัยกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล 4 วิธี ได้แก่ 1) การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ และพัฒนาสิทธิประโยชน์ประกันการจ้างงานเพื่อพัฒนากำลังแรงงานอย่างยั่งยืน 2) การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการทั้งภาครัฐและเอกชน 4) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ต่อโครงการวิจัยการพัฒนาสิทธิประโยชน์ประกันการจ้างงานเพื่อพัฒนากำลังแรงงานอย่างยั่งยืน

1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research)

เป็นการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษา พร้อมทั้งนำข้อมูลดังกล่าวมาเปรียบเทียบสิทธิประโยชน์จากกองทุนต่าง ๆ ของรัฐบาลและหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างหรือเหมือนกันของสิทธิประโยชน์ ซึ่งนำมาสู่การวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอในการจัดตั้งโครงการประกันการจ้างงาน (Employment Insurance) ที่เหมาะสมกับบริบทการจ้างงานของประเทศไทย ตลอดจนจัดทำแนวทางการให้สิทธิประโยชน์ในการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานและสิทธิประโยชน์ในการจัดหางานที่เหมาะสมกับรูปแบบการจ้างงานตรงกับสภาพตลาดแรงงานในปัจจุบันรวมถึงจัดทำกรอบการจัดการ การกำกับ ควบคุม การตรวจสอบ และการบริหารความเสี่ยงที่เกิดขึ้น

2) การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของงานศึกษานี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ประกันมาตรา 33 สัญชาติไทย และนายจ้างในสถานประกอบการของธุรกิจประเภทต่าง ๆ โดยคณะผู้วิจัยมีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) อ้างอิงจากสถิติของสำนักงานประกันสังคม ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลจำนวนสถานประกอบการและสาขา/นายจ้างและผู้ประกันตน/ลูกจ้าง ปีพ.ศ. 2563 พบว่ามีลูกจ้างที่เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 จำนวน 11,124,209 ราย และผู้ประกอบการที่เป็นนายจ้าง 485,053 ราย จากนั้นใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างกรณีทราบจำนวนประชากรในการคำนวณจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา (ตามสมการด้านล่าง)

$$n = \frac{NZ^2}{(N-1)e^2 + Z^2}$$

โดยกำหนดให้ n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรทั้งหมดของผู้ประกันตน ม.33 / ผู้ประกอบการที่เป็นนายจ้าง

Z = 1.96

σ^2 = ค่าความแปรปรวน (กำหนดค่า Pretest ของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 56 เนื่องจากเป็นเลขประมาณการขั้นต่ำที่ทำให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวมเป็นจำนวนขั้นต่ำที่สามารถเก็บข้อมูลได้ ซึ่งตามที่กำหนดไว้นั้นจะต้องมีกลุ่มตัวอย่างรวมกันอย่างน้อย 1,600 คน)

$e \approx 2.72$

จากสูตรการคำนวณขนาดตัวอย่าง คณะผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างผู้ประกันตนตามมาตรา 33 จำนวน 2,032 ตัวอย่าง และผู้ประกอบการที่เป็นนายจ้าง 232 ตัวอย่าง ซึ่งจะใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) ตามเขตพื้นที่ครอบคลุม 5 ภูมิภาคทั่วประเทศ รวม 20 จังหวัด และอาศัยฐานข้อมูลผู้ประกันตนและนายจ้างของสำนักงานประกันสังคมในแต่ละพื้นที่ในการสุ่มเลือกตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) และติดต่อเพื่อขอเข้าสัมภาษณ์ โดยมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 2 ชุด แยกตามผู้ประกอบการและนายจ้าง โดยการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แนวความคิดจากการรวบรวมเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 5 ส่วนสำคัญ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม ข้อมูลด้านการรับรู้เกี่ยวกับประกันสังคมและสิทธิประโยชน์กรณีว่างงาน ข้อมูลด้านสิทธิประโยชน์ประกัน “การจ้างงาน” และการจ่ายเงินสมทบ (เพิ่มเติม) และข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยแบบสอบถามดังกล่าวนี้ผ่านการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยมีค่า Index of Item – Objective Congruence หรือ IOC เกิน 0.5 และความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยมีค่า cronbach's alpha เกิน 0.7 ในทุกมิติ

3) วิธีการทางสถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมแบบสอบถามและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทั้งหมดแล้ว ได้นำแบบสอบถามมาลงรหัส บันทึกข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ด้วยการรายงานผลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าสถิติอื่น ๆ ที่ใช้ในการนำเสนอและวิเคราะห์ข้อมูล

4) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากตัวแทนหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐและเอกชน จำนวน 10 หน่วยงาน ประกอบด้วย 1) กรมการจัดหางาน 2) กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน 3) กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน 4) สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) 5) สถานพยาบาล 6) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7) ภาควิชาการ 8) บริษัทประกันภัยที่รับประกันการว่างงานของผู้ประกันตน 9) สหภาพแรงงาน และ 10) สมาคมนายจ้าง หน่วยงานละ 5 คนเป็นอย่างต่ำ โดยต้องเป็นผู้บริหารระดับฝ่าย/สำนัก/ส่วนงาน ที่สามารถให้ข้อมูลเชิงนโยบายได้อย่างชัดเจน โดยมีประเด็นและแนวคำถามหลักดังต่อไปนี้

- การออกแบบสิทธิประโยชน์ประกันการจ้างงานอย่างไรที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย
- การเก็บเงินสมทบจากลูกจ้างและนายจ้างในปัจจุบันมีความเหมาะสมหรือไม่ และหากมีการเพิ่มสิทธิประโยชน์การว่างงาน รูปแบบการจัดเก็บเงินสมทบควรเป็นอย่างไร
- ความร่วมมือกันระหว่างกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมการจัดหางาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน และสำนักงานประกันสังคม ในการดำเนินโครงการสิทธิประโยชน์การจ้างงาน ควรเป็นอย่างไร

5) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)

การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐบาล ภาคเอกชน ภาคการศึกษา นักวิชาการอิสระ และประชาชนทั่วไปที่สนใจ จำนวน 5 ครั้ง ใน 5 ภูมิภาค โดยมีผู้เข้าร่วมรวม 535 คน จากทุกภูมิภาคทั่วประเทศ โดยผู้ที่ลงทะเบียนส่วนหนึ่งเป็นกลุ่ม

ผู้ที่เคยผ่านการถูกสัมภาษณ์ในรอบแบบสำรวจและมีประเด็นแลกเปลี่ยนที่มีความน่าสนใจ หรือเป็นกลุ่มที่เคยมีความเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมในเชิงนโยบายของสำนักงานประกันสังคม ซึ่งทางสำนักงานฯ มีรายชื่ออยู่ในฐานข้อมูลผู้ติดต่อ

ผลการศึกษา

สำหรับผลการศึกษางานวิจัยชิ้นนี้จะแบ่งออกเป็น 6 ประเด็นหลัก ตามวัตถุประสงค์ของงานศึกษา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผลการเปรียบเทียบข้อแตกต่างของนโยบายหรือมาตรการของประเทศที่มีระบบประกันการจ้างงาน โดยเฉพาะประเทศในกลุ่ม OECD ในด้านแหล่งที่มาของเงินที่ใช้ในการประกันการจ้างงาน รูปแบบประกันการจ้างงาน และการให้สิทธิประโยชน์และความช่วยเหลือ

แหล่งที่มาของเงินที่ใช้ในการประกันการจ้างงาน จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าแหล่งที่มาของเงินที่ใช้ในการประกันการจ้างงานสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ (สัมฤทธิ์ ศรีธำรงค์สวัสดิ์, 2543; Jasos, 2001; Makarenko, 2009; Carter et al., 2013) ได้แก่

1) การจ่ายเงินสมทบร่วมกัน 2 ฝ่ายคือ การจ่ายเงินสมทบร่วมกันระหว่างลูกจ้างและนายจ้าง ตัวอย่างเช่น ประเทศเกาหลีใต้ เป็นการจ่ายเงินสมทบร่วมกัน 2 ฝ่ายระหว่างลูกจ้าง ร้อยละ 0.55 นายจ้าง ร้อยละ 0.55 และเพิ่มเติมสำหรับการฝึกทักษะอาชีพ ร้อยละ 0.25-0.65 ขึ้นอยู่กับจำนวนของพนักงาน

2) การจ่ายเงินสมทบร่วมกันระหว่าง 3 ฝ่ายคือ การจ่ายเงินสมทบร่วมกันระหว่างลูกจ้าง นายจ้าง และรัฐ เพื่อนำมาใช้สำหรับการจ่ายสิทธิประโยชน์รูปแบบต่าง ๆ ให้แก่ผู้ประกันตน ทั้งนี้ อัตราการจ่ายเงินสมทบนั้นมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละบริบทของประเทศ ตัวอย่างเช่น ประเทศญี่ปุ่น มีรูปแบบการจ่ายเงินสมทบร่วมกันระหว่าง 3 ฝ่าย ได้แก่ ลูกจ้าง นายจ้าง และรัฐ โดยลูกจ้างจ่ายเงินสมทบในอัตราร้อยละ 0.6 นายจ้างจ่ายเงินสมทบ ร้อยละ 0.6 และบางภาคธุรกิจจะต้องจ่ายเงินสมทบเพิ่มเติมในอัตราที่แตกต่างกัน

การจ่ายเงินสมทบของระบบประกันการจ้างงานในประเทศกลุ่ม OECD นั้นมีลักษณะที่แตกต่างกัน ความรับผิดชอบในการจ่ายเงินสมทบขึ้นอยู่กับนายจ้างและลูกจ้างเท่านั้น ในขณะที่บางประเทศ ความรับผิดชอบในการจ่ายเงินสมทบถูกจัดสรรออกเป็น 3 ฝ่าย ได้แก่ นายจ้าง ลูกจ้าง และรัฐ ซึ่งลักษณะของแหล่งที่มาของเงินการประกันการจ้างงานนั้นเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่ส่งผลต่อการกำหนดช่วงอัตราการจ่ายเงินสมทบที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ อีกทั้งจำนวนเงินที่หมุนเวียนในระบบประกันการจ้างงานส่งผลต่อสิทธิประโยชน์ที่นายจ้างและลูกจ้างได้รับซึ่งจะกล่าวถึงในส่วนถัดไป

รูปแบบประกันการจ้างงาน จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถแบ่งรูปแบบประกันการจ้างงานออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

- 1) *ประกันการจ้างงาน* (เช่น ประเทศญี่ปุ่น แคนาดา และเกาหลีใต้ ฯลฯ)
- 2) *ประกันการว่างงาน* (เช่น ประเทศนอร์เวย์ สวีเดน และไทย ฯลฯ)

การใช้ระบบประกันการจ้างงานในรูปแบบที่แตกต่างกันนั้นส่งผลต่อขอบเขตของสิทธิประโยชน์ที่ลูกจ้างจะได้รับอย่างชัดเจน กล่าวคือ รูปแบบประกันการจ้างงานจะครอบคลุมและมุ่งเน้นสิทธิประโยชน์ให้แก่ลูกจ้างทั้งในขณะที่อยู่ภายใต้การจ้างงานและเมื่อว่างงาน ด้วยเหตุนี้ ทำให้สิทธิประโยชน์ของประกันการจ้างงานจะมุ่งเน้นไปที่การกระตุ้นและจูงใจให้ผู้ประกันตนดำรงสถานะการจ้างงานเอาไว้ รวมถึงการเพิ่มพูนทักษะเพื่อให้สามารถรักษาสถานการณืจ้างงานไว้ หรือหากกลายเป็นผู้ว่างงานก็สามารถกลับสู่การจ้างงานได้อย่างรวดเร็ว ในขณะที่ รูปแบบประกันการว่างงานจะมุ่งเน้นไปที่การให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้ประกันตนพ้นสถานะการจ้างงานแล้วหรือกลายเป็นผู้ว่างงาน ส่งผลให้สิทธิประโยชน์ของประกันการว่างงานจะเน้นไปที่การจ่ายเงินชดเชยกรณีว่างงาน

การให้สิทธิประโยชน์และความช่วยเหลือ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าการจ่ายสิทธิประโยชน์นั้นสัมพันธ์กับรูปแบบของระบบประกันการจ้างงาน กล่าวคือ สิทธิประโยชน์ของประกันการจ้างงานจะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทักษะ ผ่านการจ่ายเงินชดเชย เงินสนับสนุนการเข้าร่วมการพัฒนาทักษะ และการกระตุ้นให้ผู้ประกันตนกลับเข้าสู่การจ้างงานอย่างรวดเร็ว เช่น การจัดงานนัดพบระหว่างนายจ้างและผู้ว่างงาน การค้นหางาน หรือทักษะการสัมภาษณ์งาน เป็นต้น ในขณะที่สิทธิประโยชน์ของประกันการว่างงานจะมุ่งเน้นไปที่การเงินทดแทนกรณีว่างงานให้แก่ผู้ประกันตน เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตในระหว่างที่กำลังหาตำแหน่งงานใหม่ (Masayoshi, 2010; สุรินทร์า เสียงไทย, 2557; เสาวลักษณ์ ทิบบแก้ว, 2560; Carter et al., 2013)

ทั้งนี้ ในการดำเนินการภายใต้ระบบประกันการจ้างงานและว่างงานของแต่ละประเทศนั้น สะท้อนให้เห็นถึงการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงาน เช่น การจัดหางาน การพัฒนาทักษะ และการจ่ายสิทธิประโยชน์การจ้างงาน ที่นำมาสู่การเยียวยาและกระตุ้นการกลับเข้าสู่การจ้างงานของผู้ประกันตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความซ้ำซ้อนของสิทธิประโยชน์ที่แรงงานจะได้รับในกรณีว่างงานจากกองทุนต่าง ๆ ของภาครัฐและเอกชน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบกับการศึกษาเอกสารพบว่า กองทุนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนเมื่อว่างงาน ประกอบด้วย (1) กองทุนประกันสังคม (2) กองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง และ (3) การประกันภัยคุ้มครองการว่างงาน โดยทั้งนี้ อาจแบ่งออกเป็นกองทุนของภาครัฐและกองทุนของภาคเอกชน โดยกองทุนของภาครัฐ ได้แก่ กองทุนประกันสังคม เป็นกองทุนที่รวบรวมเงินสมทบที่ลูกจ้างนายจ้าง และรัฐร่วมกันจ่ายเงินสมทบเพื่อนำมาใช้ในการจ่ายประโยชน์ทดแทนกรณีว่างงานแก่ผู้ประกันตนที่ว่างงานทั้งในกรณีถูกเลิกจ้าง ลาออกหรือสิ้นสุดสัญญาจ้าง และกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง เป็นกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างในกรณีออกจากงานหรือตาย โดยลูกจ้างสามารถยื่นขอรับเงินสงเคราะห์ได้ในกรณีที่ลูกจ้าง

ถูกเลิกจ้างแต่นายจ้างไม่จ่ายค่าชดเชย กองทุนของภาคเอกชนคือ การประกันภัยคุ้มครองการว่างงาน ที่ดำเนินการโดยบริษัทประกันภัย เป็นความสมัครใจของผู้ประกันตนในการซื้อประกันเพิ่มเติม เพื่อคุ้มครองการว่างงานของตน

จากการพิจารณาความซ้ำซ้อนของสิทธิประโยชน์ที่แรงงานจะได้รับในกรณีว่างงานจากกองทุนต่าง ๆ ของทั้งภาครัฐและเอกชนพบว่า เมื่อแรงงานที่เป็นผู้ประกันตนว่างงานจะได้รับสิทธิประโยชน์ ได้แก่ เงินทดแทนในระหว่างการว่างงาน จากกองทุนประกันสังคม เงินสงเคราะห์เมื่อถูกเลิกจ้างและนายจ้างไม่จ่ายค่าชดเชย จากกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง และเงินประกันจากการประกันภัยคุ้มครองการว่างงานจากบริษัทประกันภัย (กรณีลูกจ้างทำประกันดังกล่าวไว้) อย่างไรก็ตาม สิทธิประโยชน์กรณีว่างงานที่แรงงานได้รับนั้นไม่มีความซ้ำซ้อนกัน โดยเมื่อผู้ประกันตนว่างงานจะได้รับเงินทดแทนระหว่างว่างงานจากสำนักงานประกันสังคม จะสามารถดำเนินการขอรับเงินสงเคราะห์ลูกจ้างได้ หากเข้าเงื่อนไขที่กำหนด ทั้งนี้ หากผู้ประกันตนได้ทำประกันภัยคุ้มครองการว่างงานกับภาคเอกชนจะได้รับเงินทดแทนการว่างงานเพิ่มเติม

3. ทักษะคดีที่มีต่อระบบประกันการจ้างงานของผู้ประกันตนและนายจ้าง ในด้านแหล่งที่มาของเงินที่ใช้ในการประกันการจ้างงาน และรูปแบบประกันการจ้างงาน

จากการวิจัยเชิงสำรวจและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติพบว่า ผู้ประกันตนและนายจ้างส่วนใหญ่ต้องการให้มีการเพิ่มสิทธิประโยชน์ด้านการจ้างงาน นอกเหนือจากสิทธิประโยชน์การว่างงานที่มีอยู่แล้วในปัจจุบัน โดยผู้ประกันตนเกือบกึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดพร้อมจะจ่ายเงินสมทบเพิ่มขึ้นหากได้รับสิทธิประโยชน์ด้านการจ้างงานเพิ่มจากเดิม โดยอัตราการจ่ายเงินสมทบเพิ่มเติม ในระดับที่เหมาะสมกับความเต็มใจจะจ่ายของทั้งฝั่งนายจ้าง และฝั่งผู้ประกันตนส่วนใหญ่ อยู่ที่ร้อยละ 0.50 – 0.99 ตามรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงร้อยละของอัตราเงินสมทบที่นายจ้าง และผู้ประกันตนเต็มใจจะจ่ายเพิ่ม

อัตราเงินสมทบที่เต็มใจจะจ่ายเพิ่ม	นายจ้าง	ผู้ประกันตน
0.01% - 0.49%	8.89%	17.20%
0.50% - 0.99%	31.11%	29.94%
1.00% - 1.49%	13.33%	14.65%
1.50% - 1.99%	11.11%	10.83%
2.00% - 2.49%	6.67%	7.01%
2.50% - 2.99%	4.44%	6.37%
3.00% - 3.49%	4.44%	3.18%
3.50% - 3.99%	0.00%	4.46%
4.00% - 4.49%	6.67%	2.55%
5.00% - 5.49%	2.22%	1.27%
5.50% - 5.99%	2.22%	1.27%
6.00% ขึ้นไป	8.89%	1.27%
รวม	100.0%	100.0%

ที่มา: ข้อมูลจากการสำรวจโดยคณะผู้วิจัย

นอกจากนี้ ทั้งสองกลุ่มยังเห็นพ้องกันว่า การจ่ายเงินสมทบควรเป็นการจ่ายร่วมระหว่างลูกจ้าง นายจ้าง และรัฐในสัดส่วนที่เท่ากัน ซึ่งข้อมูลจากการสำรวจนี้สอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึกจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งมองว่า ภาครัฐควรต้องเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนในเรื่องเงินสมทบ และหากต้องการเพิ่มอัตราการจ่ายเงินสมทบเพื่อเพิ่มสิทธิประโยชน์การจ้างงานเข้ามาในประกันการว่างงาน กองทุนประกันสังคมจำเป็นต้องคำนวณเงินสะสมของกองทุนและต้นทุนของการเพิ่มสิทธิประโยชน์เพื่อคำนวณความเสี่ยงและความมั่นคงของกองทุนประกันสังคม รวมถึงจำเป็นต้องคำนึงถึงความสามารถทางการเงินของลูกจ้างและค่าครองชีพ เพื่อไม่ให้เกิดการจ่ายเงินสมทบการเป็นภาระของลูกจ้าง ทั้งนี้ หากเป็นไปได้กองทุนประกันสังคมควรนำเงินสมทบที่จัดเก็บสะสมนั้นไปลงทุนรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของกองทุนประกันสังคม

ในด้านสิทธิประโยชน์ที่ผู้ประกันตนต้องการเพิ่มเติม จากการสำรวจพบว่า ผู้ประกันตนต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับการจัดหางานเพื่อกลับเข้าสู่การจ้างงานอย่างรวดเร็วเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ต้องการเงินทดแทนระหว่างว่างงานที่ครอบคลุมไปถึงเงินช่วยเหลือระหว่างหางานและพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน และความช่วยเหลือเกี่ยวกับการพักชำระหนี้ ในส่วนของนายจ้างต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับการลดหย่อนภาษีเมื่อจ้างงานผู้ว่างงาน รวมถึงการส่งเสริมให้เกิดการจ้างงานและการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานไม่ควรต้องเสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการจ้างงานนี้ จากการสัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า สิทธิประโยชน์การจ้างงานเป็นสิ่งที่สำนักงานจัดหางานในแต่ละพื้นที่ใช้ในการผลักดันแรงงานเข้าสู่กระบวนการจ้างงาน แต่จำเป็นต้องเพิ่มช่องทางหรือแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่ออำนวยความสะดวกในการพบกันระหว่างนายจ้างและลูกจ้างมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก ยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า การพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานควรมีการออกแบบหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้ว่างงานในหลากหลายระดับทั้งหลักสูตรสำหรับผู้เริ่มต้นพัฒนาทักษะ หลักสูตรการยกระดับทักษะ และหลักสูตรสำหรับประกอบอาชีพเสริม เพื่อให้ผู้ประกันตนมีทักษะที่สามารถกลับเข้าสู่การจ้างงานได้ตามความต้องการ และสอดคล้องกับอุปสงค์ของตลาดแรงงาน

4. รูปแบบประกันการว่างงานที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย

จากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจทัศนคติและมุมมองของผู้ประกันตน นายจ้าง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นำมาสู่การออกแบบรูปแบบประกันการว่างงานที่เหมาะสมกับประเทศไทยภายใต้การบริหารความเสี่ยง ซึ่งเป็นรูปแบบประกันการว่างงานที่ครอบคลุมสิทธิประโยชน์การจ้างงาน ซึ่งประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ แหล่งที่มาของเงินที่ใช้ในการประกันการจ้างงาน การให้สิทธิประโยชน์และความช่วยเหลือ และระยะเวลาการจ่ายสิทธิประโยชน์และความช่วยเหลือ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แหล่งที่มาของเงินเป็นการจ่ายเงินสมทบร่วมกัน 3 ฝ่ายในอัตราที่เพิ่มสูงขึ้นคือ ผู้ประกันตนจ่ายขั้นต่ำ ร้อยละ 0.5 นายจ้าง ร้อยละ 1 และรัฐบาล ร้อยละ 1 หรือจ่ายเงินสมทบในอัตราที่เท่ากันทั้ง 3 ฝ่าย เพื่อให้สอดคล้องกับสิทธิประโยชน์ที่เพิ่มเติมมากยิ่งขึ้น การปรับอัตราการจ่ายเงินสมทบเพื่อความมั่นคงและ

การบริหารจัดการความเสี่ยงของกองทุนประกันสังคม เพื่อให้สามารถจ่ายสิทธิประโยชน์การจ้างงาน ทั้งสิทธิประโยชน์ การจัดหางาน สิทธิประโยชน์การพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน และสิทธิประโยชน์กรณีว่างงาน ได้อย่างยั่งยืน

สำหรับสิทธิประโยชน์และระยะเวลาการจ่ายเงินสมทบที่ผู้ประกันตนจะได้รับเมื่อว่างงาน ผู้ประกันตนจะต้องขึ้นทะเบียนว่างงานเพื่อรับเงินทดแทนกรณีว่างงาน โดยอัตราเงินทดแทนดังกล่าวขึ้นอยู่กับสาเหตุของการสิ้นสุดความเป็นผู้ประกันตน

กรณีลาออกหรือสิ้นสุดสัญญาจ้าง ได้รับเงินทดแทน ร้อยละ 30 ของค่าจ้างเฉลี่ย เป็นระยะเวลา 90 วัน และกรณีถูกเลิกจ้าง ได้รับเงินทดแทน ร้อยละ 50 ของค่าจ้างเฉลี่ย เป็นระยะเวลา 180 วัน นอกจากนี้เงินทดแทนกรณีว่างงานแล้ว ผู้ประกันตนจะได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมตามอัตราเงินสมทบที่จ่ายเพิ่มไปจาก ร้อยละ 0.5 อย่างไรก็ตาม การได้รับเงินทดแทนทั้ง 2 กรณีนี้ ผันแปรตามเงื่อนไขของรายได้ อายุ และระยะเวลาการจ่ายเงินสมทบ นอกจากนี้ผู้ว่างงานที่เข้าร่วมการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานและเข้าร่วมการจัดหางานกับกรมการจัดหางานจะได้รับเงินเบี่ยเลี้ยงเพิ่มเติมไปจากเงินทดแทนกรณีว่างงาน

ยิ่งไปกว่านั้น กรณีที่ผู้ว่างงานสามารถกลับเข้าสู่การจ้างงานได้ก่อน ระยะเวลาของการได้รับเงินทดแทน ผู้ประกันตนจะยังคงได้รับเงินทดแทนดังกล่าวร้อยละ 50 ของเงินทดแทน เพื่อกระตุ้นการกลับเข้าสู่การจ้างงาน นอกจากนี้การดำเนินการจำเป็นจะต้องอาศัยการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานในการจ่ายสิทธิประโยชน์รูปแบบต่าง ๆ ให้แก่ผู้ประกันตน โดยที่ผู้ประกันตนเองสามารถที่จะเข้าสู่ระบบเพื่อตรวจสอบสิทธิประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับเมื่อว่างงาน การดำเนินการผ่านระบบกลางเช่นนี้ทำให้เกิดความโปร่งใส เนื่องจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบการดำเนินการได้ด้วยตนเอง

5. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบประกันการว่างงานและสิทธิประโยชน์ประกันการจ้างงาน

จากการทบทวนวรรณกรรมและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางในสาขานิติศาสตร์พบว่า ในปัจจุบันมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบประกันการว่างงานและสิทธิประโยชน์ประกันการจ้างงานที่จำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไข หากต้องการเปลี่ยนแปลงระบบประกันการว่างงานและสิทธิประโยชน์ประกันการจ้างงานให้มีความครอบคลุมสิทธิประโยชน์ที่หลากหลาย และมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งประกอบด้วย

1) การแก้ไขอัตราเงินสมทบรวมถึงสิทธิประโยชน์ทดแทนกรณีว่างงาน โดยออกเป็นกฎกระทรวงตามความในพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 เพื่อกำหนดอัตราเงินสมทบและค่าจ้างขั้นต่ำและขั้นสูงที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณเงินสมทบ รวมถึงปรับหลักเกณฑ์และอัตราการจ่ายประโยชน์ทดแทนกรณีว่างงาน

2) ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการลดหย่อนภาษีเมื่อเข้าร่วมการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน จำเป็นจะต้องมีการปรับแก้การยกเว้นเงินได้พึงประเมินที่ไม่ต้องนำไปรวมคำนวณภาษีเงินได้ ส่วนการกำหนดมาตรการทางภาษีแก่นิติบุคคลอาจออกเป็นพระราชกฤษฎีกาโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 3 (1) แห่งประมวลรัษฎากร

และเพื่อให้การบังคับใช้บทกำหนดโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ให้มีความเหมาะสม จึงเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

- 1) แก้ไขเพิ่มเติมบทกำหนดโทษ เกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนนายจ้างและทะเบียนผู้ประกอบการ โดยเห็นควรแก้ไขอัตราโทษปรับให้สูงขึ้นเพื่อให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกเกรงกลัวต่อโทษที่ระวาง ซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่เป็นการสร้างภาระให้รัฐโดยแก้ไขให้สอดคล้องกับอัตราเงินเฟ้อในปัจจุบัน
- 2) แก้ไขเพิ่มเติมบทกำหนดโทษส่วนของการแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ โดยเห็นควรแก้ไขอัตราโทษปรับให้สูงขึ้น เช่น ควรที่จะแก้ไขเพิ่มเติมให้กรณียื่นแบบรายการแสดงการนำส่งเงินสมทบโดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จ เป็นความผิดตามกฎหมายประกันสังคมด้วย รวมทั้งแก้ไขบทกำหนดโทษ การไม่ยื่นแบบรายการแสดงการส่งเงินสมทบภายในกำหนดเวลา
- 3) แก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของการยื่นแบบรายการส่งเงินสมทบโดยเห็นควรแก้ไข ให้ชัดเจนว่าหากยังไม่นำส่งเงินสมทบ นายจ้างมีหน้าที่ต้องส่งแบบรายการก่อน และควรที่จะมีการกำหนดบทบัญญัติสันนิษฐานไว้ว่าเงินสมทบที่นายจ้างหักจากลูกจ้างให้ถือเป็นทรัพย์สินและกรรมสิทธิ์ของสำนักงานประกันสังคม และกองทุนเพื่อประโยชน์ในการนำประมวลกฎหมายอาญามาปรับใช้ได้ในกรณีปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามกฎหมาย
- 4) แก้ไขเพิ่มเติมบทกำหนดโทษ โดยให้มีบทกำหนดโทษในกรณีที่นายจ้างไม่นำส่งเงินสมทบภายในกำหนดเวลา หรือหักเงินสมทบแล้วแต่ไม่นำส่ง หรือพยายามหักค่าจ้างของลูกจ้าง ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนเพื่อวัตถุประสงค์จ่ายเป็นเงินสมทบทั้งหมดหรือบางส่วนของเงินสมทบส่วนชดเชยของนายจ้างให้เป็นความผิดตามกฎหมายตามพระราชบัญญัตินี้
- 5) ควรบัญญัติบทกำหนดโทษทางอาญาไว้เป็นการเฉพาะในกรณีที่มิผู้ทำลาย ย้ายไปเสีย ซ่อนเร้น หรือโอนไปให้แก่บุคคลอื่นซึ่งทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องที่ถูกยึดหรืออายัด ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533
- 6) การลงโทษนิติบุคคลไม่สามารถนำโทษจำคุกมาบังคับใช้ได้ เนื่องจากนิติบุคคลเป็นเพียงบุคคลสมมติตามกฎหมายเท่านั้น จึงบังคับได้แต่เพียงโทษปรับเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเมื่อนิติบุคคลไม่สามารถนำโทษจำคุกมาบังคับใช้ได้ จึงเห็นว่าควรที่จะกำหนดอัตราค่าปรับเฉพาะกรณีการลงโทษนิติบุคคลให้สูงกว่าโทษที่ลงกับบุคคลธรรมดา และพิจารณานำหลักการปรับโดยกำหนดตามวันและรายได้ (Day Fine) มาปรับใช้ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายในกรณีของนิติบุคคลมีประสิทธิภาพ ทั้งนิติบุคคลขนาดเล็กและขนาดใหญ่
- 7) ปรับปรุงแก้ไขระเบียบสำนักงานประกันสังคมว่าด้วยการดำเนินคดีและเปรียบเทียบปรับ พ.ศ. 2537 โดยการกำหนดกรอบอัตราเปรียบเทียบปรับ โดยการกำหนดเป็นชั้นโทษตามข้อเท็จจริง ความเสียหาย และพฤติการณ์ของผู้กระทำความผิด และยกเลิกกรณีการกระทำความผิดครั้งต่อไป ให้เพิ่มอัตราเปรียบเทียบปรับครั้งละไม่น้อยกว่าร้อยละสิบของจำนวนค่าปรับที่เคยเปรียบเทียบปรับครั้งก่อน รวมทั้งกำหนดในกรณีที่นายจ้างกระทำความผิดซ้ำหลาย ๆ ครั้ง โดยไม่เช็ดหลาบ ไม่เกรงกลัวต่อบทลงโทษ ให้ดำเนินคดีอาญาโดยร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในทันทีโดยไม่ต้องดำเนินการเปรียบเทียบคดี รวมทั้งสำนักงานประกันสังคมควรมีการเพิ่มบุคลากรด้านกฎหมายหรือนิติกร เพื่อให้การดำเนินงานด้านบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพ

6. หน่วยงานที่ควรมีบทบาทหรือส่วนเกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือในกรณีว่างงาน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มพบว่า รูปแบบประกันการว่างงานที่เหมาะสมกับประเทศไทยควรมุ่งเน้นไปที่การเพิ่มสิทธิประโยชน์การจัดหางานและการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน โดยจำเป็นต้องมีหน่วยงานของภาครัฐเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน ได้แก่ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ซึ่งมีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาฝีมือแรงงานและศักยภาพของกำลังแรงงานและผู้ประกอบกิจการ เพื่อให้กำลังแรงงานฝีมือได้มาตรฐานในระดับสากล มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ จากพันธกิจของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน มีความสอดคล้องอย่างมากต่อการจัดทำสิทธิประโยชน์การพัฒนาฝีมือแรงงานเพิ่มเติม ซึ่งการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญต่อการจ้างงาน เนื่องจากนายจ้างส่วนใหญ่ต้องการแรงงานที่มีทักษะและความสามารถที่สถานประกอบการต้องการหรือขาดแคลน การพัฒนาทักษะให้แรงงานมีความสามารถที่สอดคล้องและทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม การจัดทำสิทธิประโยชน์การพัฒนาฝีมือแรงงานจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลากหลายภาคส่วนเพื่อกระตุ้นให้ผู้ว่างงานเข้ามารับการพัฒนาฝีมือแรงงาน เช่น การสำรวจและวิเคราะห์ทักษะที่เป็นที่ต้องการของสถานประกอบการ การแนะนำผู้ลงทะเบียนว่างงานต่อกรมการจัดหางานมาเข้าร่วมการพัฒนาทักษะแรงงาน การให้เงินสนับสนุนการเดินทางและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน นอกจากนี้บทบาทที่สำคัญอย่างมากของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์การจ้างงานคือ การออกแบบหลักสูตรการอบรมพัฒนาทักษะที่ทันสมัยและตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการ รวมถึงการนำหลักสูตรที่มีถ่ายทอดแก่สถานประกอบการเพื่อให้ นายจ้างสามารถปรับหลักสูตรไปใช้ในการดำเนินการพัฒนาทักษะในสถานประกอบการของตน

นอกจากนี้ กรมการจัดหางานควรส่งเสริมและอำนวยความสะดวกให้ประชาชนมีงานทำ คຸ້ມครองคนหางาน ศึกษาและวิเคราะห์ตลาดแรงงาน รวมถึงพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับการมีงานทำ เพื่อให้เกิดการจ้างงานที่เหมาะสมต่อทั้งนายจ้างและลูกจ้างจากพันธกิจของกรมการจัดหางาน ทำให้หน่วยงานมีการทำงานที่เกี่ยวข้องกับหลากหลายหน่วยงานเพื่อพัฒนาสิทธิประโยชน์การจ้างงานให้เกิดขึ้นในประเทศไทยได้ เนื่องจากกรมการจัดหางานเป็นหน่วยงานแรกของผู้ประกันตนที่ว่างงานจะต้องมาขึ้นทะเบียน เพื่อให้ได้รับสิทธิประโยชน์เงินทดแทนกรณีว่างงานของกองทุนประกันสังคม ข้อมูลการลงทะเบียนว่างงานนี้จะถูกดำเนินการจับคู่ตำแหน่งงานว่างของแต่ละสถานประกอบการเพื่อให้ผู้ประกันตนสามารถกลับเข้าสู่การจ้างงานได้ ยิ่งไปกว่านั้น ข้อมูลคนว่างงานนี้ยังสามารถส่งต่อหรือสนับสนุนผู้ที่กำลังว่างงานไปยังกรมพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อเข้าสู่กระบวนการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานได้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากรมพัฒนาฝีมือแรงงานและกรมการจัดหางานจะเป็นหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงต่อสิทธิประโยชน์การจ้างงานที่เพิ่มเติมขึ้นมา แต่การทำให้สิทธิประโยชน์นี้เกิดขึ้นและดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลากหลายหน่วยงาน ทั้งสำนักงานประกันสังคม กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมการจัดหางาน นายจ้าง และลูกจ้าง ที่จำเป็นต้องเชื่อมโยงข้อมูลเกี่ยวกับ

การจ้างงานร่วมกัน เพื่อให้ข้อมูลของผู้ว่างงานขึ้นทะเบียนเพื่อรับเงินทดแทนกรณีว่างงานตามพระราชบัญญัติประกันสังคมแล้วและขึ้นทะเบียนผู้ว่างงาน จะต้องรายงานตัวในระบบจัดหางานตามพระราชบัญญัติจัดหางาน และเข้าสู่การฝึกอบรมพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ. 2545 โดยข้อมูลการว่างงานและการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานนี้จะส่งต่อไปยังนายจ้าง เพื่อจับคู่ผู้ที่ว่างงานและนายจ้างที่ต้องการแรงงาน และก่อให้เกิดการกลับเข้าสู่การจ้างงานอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ ในระหว่างการเข้าร่วมการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน ผู้ว่างงานจะได้รับเงินช่วยเหลือค่าเบี้ยเลี้ยง และค่าเดินทางระหว่างการฝึกอบรม ในส่วนของนายจ้างที่รับผู้ว่างงานทำงาน จะได้รับสิทธิประโยชน์การลดหย่อนภาษี เพื่อจูงใจให้นายจ้างจ้างงานผู้ว่างงาน (ดูภาพที่ 1 ประกอบ)

สรุปผลการศึกษา

ผู้ประกันตน และนายจ้างต่างเห็นพ้องต้องกันในการเพิ่มเติมสิทธิประโยชน์การจ้างงานเข้าสู่ระบบประกันสังคม จากเดิมที่มีเพียงสิทธิประโยชน์การว่างงานเท่านั้น โดยสิทธิประโยชน์การจ้างงานที่ผู้ประกันตนส่วนใหญ่ต้องการได้รับคือ การพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน และการมีระบบการจัดหางานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้ประกันตนสามารถกลับเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม ทั้งนี้ จากผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจ่ายสมทบที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือ ผู้ประกันตน นายจ้าง และรัฐบาลควรร่วมกันจ่ายเงินสมทบเพื่อให้เกิดสิทธิประโยชน์ดังกล่าวขึ้น โดยผู้ประกันตน และนายจ้างส่วนใหญ่มีความเต็มใจจะจ่ายสมทบเพิ่มเติมเพื่อให้ได้สิทธิประโยชน์การจ้างงานอยู่ในช่วงร้อยละ 0.5 – 0.99 ซึ่งคณะผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาดังกล่าวนี้ไปจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในลำดับต่อไป นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทหน้าที่หลักในการพัฒนาฝีมือแรงงานและการจัดหางาน จำเป็นที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการขับเคลื่อนสิทธิประโยชน์นี้ ตลอดจนการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ ทั้งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 พระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2528 พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เพื่อให้กลไกของสิทธิประโยชน์การจ้างงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ผลการศึกษาการพัฒนาประกันการจ้างงานได้ถูกพัฒนาสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งมอบให้กับสำนักงานประกันสังคมในการใช้ประโยชน์เชิงนโยบายในลำดับต่อไป โดยในการนี้คณะผู้วิจัยได้จัดทำทางเลือกให้สำนักงานประกันสังคมใช้ในการพัฒนาสิทธิประโยชน์ประกันการว่างงาน 2 ทางเลือก

ทางเลือกที่ 1 การคงสิทธิประโยชน์การว่างงานตามเดิม และปรับเพิ่มอัตราการจ่ายเงินสมทบ เพื่อให้ลูกจ้างที่ยินดีและมีกำลังในการจ่ายเงินสมทบสามารถปรับอัตราการจ่ายเงินสมทบได้ (ดูภาพที่ 2 ประกอบ)

การดำเนินการระยะสั้น

1) การศึกษาความเป็นไปได้ในการปรับการจัดเก็บเงินสมทบเพิ่มเติม

การปรับอัตราการจ่ายเงินสมทบของลูกจ้าง เพื่อให้ลูกจ้างที่ยินดีและมีกำลังในการจ่ายเงินสมทบสามารถปรับอัตราการจ่ายเงินสมทบได้โดยที่จะต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 0.5 ในส่วนของนายจ้างและรัฐจ่ายเงินสมทบในอัตราคงที่ที่ร้อยละ 0.5 การปรับเปลี่ยนนี้ จำเป็นต้องอาศัยการศึกษานำร่องเพื่อใช้ในบางธุรกิจ เพื่อให้สำนักงานประกันสังคมพิจารณาถึงความซับซ้อนในการบริหารจัดการและการเก็บบันทึกข้อมูลของผู้ประกันตนรายบุคคลที่มีอัตราการจ่ายเงินสมทบที่ต่างกัน รวมถึงการปรับเปลี่ยนอัตราการจ่ายเงินสมทบของผู้ประกันตนในแต่ละช่วงเวลา

2) การจำลองระบบการเก็บบันทึกข้อมูลและจัดเก็บข้อมูล

การปรับให้ผู้ประกันตนมีความยืดหยุ่นในการจ่ายเงินสมทบได้ตามความสามารถของแต่ละบุคคล โดยไม่มีเพดาน ทางสำนักงานประกันสังคมจำเป็นต้องออกแบบระบบที่รองรับการจัดเก็บข้อมูลเงินสมทบของลูกจ้าง รวมถึงระบบที่ผู้ประกันตนสามารถเข้ามาแก้ไขและดำเนินการปรับเปลี่ยนอัตราการจ่ายเงินสมทบดังกล่าว ทั้งนี้ สำนักงานประกันสังคมอาจจำเป็นต้องกำหนดขอบเขตของการปรับเปลี่ยนอัตราการจ่ายเงินสมทบ เช่น จำนวนครั้งในการเปลี่ยนอัตราการจ่ายเงินสมทบ กำหนดอัตราการจ่ายเงินสมทบที่อ้างอิงจากรายได้ เป็นต้น

การดำเนินการระยะยาว

การปรับแก้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอัตราเงินสมทบกรณีว่างงาน ภายใต้พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 46 (วรรคสอง วรรคสี่ และวรรคห้า) โดยมีการกำหนดอัตราเงินสมทบและค่าจ้างขั้นต่ำและขั้นสูงที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณเงินสมทบ เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง การแก้ไขอัตราเงินสมทบจึงอาจกระทำได้โดยออกเป็นกฎกระทรวงตามความในพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533

**ทางเลือกที่ 2 การปรับเปลี่ยนสิทธิประโยชน์กรณีว่างงานเป็นประกันการจ้างงาน และปรับเพิ่มอัตรา
การจ่ายเงินสมทบ (ดูภาพที่ 3 ประกอบ)**

การดำเนินการระยะสั้น

1) การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการสิทธิประโยชน์การจ้างงาน

สิทธิประโยชน์การจ้างงานเป็นสิทธิประโยชน์ที่เพิ่มเติมเข้าไปในประกันการว่างงานที่มีอยู่เดิม ทำให้สิทธิประโยชน์ที่ผู้ประกันตนจะได้รับกรณีว่างงาน ประกอบด้วย

(1) สิทธิประโยชน์เงินทดแทนกรณีว่างงาน (ได้แก่ เงินทดแทนพื้นฐาน เงินทดแทนส่วนเพิ่ม เงินทดแทนผันแปร และเงินทดแทนจูงใจ)

(2) สิทธิประโยชน์การพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน (การฝึกอบรม การลดหย่อนภาษี ทั้งในฝั่งของนายจ้างและลูกจ้าง การให้เงินอุดหนุนในระหว่างการพัฒนาทักษะ)

(3) สิทธิประโยชน์การจัดหางาน (การให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดหางาน การลดหย่อนภาษีในส่วนของนายจ้าง การให้เงินอุดหนุนเพื่อจูงใจให้ผู้ประกันตนกลับเข้าสู่การจ้างงาน อย่างรวดเร็ว)

การเพิ่มเติมสิทธิประโยชน์การจ้างงานนี้ ส่งผลให้จำเป็นต้องปรับอัตราการจ่ายเงินสมทบ เพื่อให้ครอบคลุมการจ่ายสิทธิประโยชน์ของกองทุนและเพื่อความมั่นคงและยั่งยืนของกองทุน การปรับอัตราการจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนนั้น ส่งผลต่อรายจ่ายของลูกจ้าง นายจ้าง และรัฐบาลเป็นอย่างมาก ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาความเป็นไปได้และทดลองดำเนินการประกันการว่างงานที่ครอบคลุม สิทธิประโยชน์ประกันการจ้างงานในช่วงเวลาหนึ่งเสียก่อนเพื่อประเมินถึงความเป็นไปได้ของโครงการก่อนที่จะนำไปใช้จริงต่อไป โดยเริ่มต้นจากการนำร่องใช้ในบางประเภทธุรกิจ เช่น อุตสาหกรรมการผลิต ธุรกิจโรงแรม เป็นต้น

2) สร้างการรับรู้ให้กับทั้งลูกจ้าง นายจ้าง และรัฐบาล

อัตราการจ่ายเงินสมทบที่เพิ่มมากยิ่งขึ้นส่งผลกระทบต่อรายจ่ายของลูกจ้าง นายจ้าง และรัฐบาล ดังนั้น จำเป็นจะต้องทำให้ทุกฝ่ายเข้าใจถึงความจำเป็นและผลประโยชน์ที่แต่ละฝ่ายพึงจะได้รับจากสิทธิประโยชน์ประกันการจ้างงาน ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องสร้างการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ประกันการจ้างงานให้แก่ทั้งลูกจ้าง นายจ้าง และรัฐบาล เพื่อให้เข้าใจถึงประโยชน์ส่วนที่เพิ่มขึ้นแก่แรงงานและตลาดแรงงานนั้นมีมากกว่า ต้นทุนส่วนที่เพิ่มขึ้นจากอัตราเงินสมทบ การสร้างการตระหนักรู้นี้อาจจำเป็นต้องเริ่มจากแนวทางดังต่อไปนี้

(1) จัดอบรมความรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์การจ้างงานที่ต่างจากสิทธิประโยชน์การว่างงานเดิม

(2) จัดทำสื่อเผยแพร่เปรียบเทียบข้อดีของสิทธิประโยชน์การจ้างงานที่ลูกจ้างและนายจ้างพึงจะได้รับ เพื่อให้เห็นถึงความจำเป็นและความคุ้มค่าในการจ่ายเงินสมทบที่เพิ่มมากขึ้น รวมถึงความยั่งยืนของกองทุน เพื่อเรียกความเชื่อมั่นของลูกจ้างและนายจ้าง

(3) การสร้างการตระหนักรู้ที่ส่งผลกระทบต่อความคิดของผู้คน ทั้งประเด็นเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ผู้ประกันตนและนายจ้างได้รับ รวมถึงการสร้างเชื่อมั่นว่ากองทุนสามารถจ่ายสิทธิประโยชน์ให้ผู้ประกันตนได้อย่างครอบคลุมและยั่งยืน

การดำเนินการระยะยาว

1) ปรับเปลี่ยนรูปแบบ “การประกันการว่างงาน” เป็น “การประกันการจ้างงาน” โดยเพิ่มเติมสิทธิประโยชน์ ดังนี้

1.1) เพิ่มเติมสิทธิประโยชน์เงินทดแทนให้กับผู้ประกันตน ดังนี้

(1) เงินทดแทนพื้นฐาน

กรณีลาออกหรือสิ้นสุดสัญญาจ้าง ผู้ประกันตนได้รับเงินทดแทนระหว่างการว่างงาน เท่ากับร้อยละ 30 ของอัตราค่าจ้างของผู้ประกันตน (ตามจริง) ไม่เกิน 90 วัน

กรณีถูกเลิกจ้าง ผู้ประกันตนได้รับเงินทดแทนระหว่างการว่างงาน เท่ากับร้อยละ 50 ของอัตราค่าจ้างของผู้ประกันตน (ตามจริง) ไม่เกิน 180 วัน

(2) เงินทดแทนส่วนเพิ่ม โดยผู้ประกันตนจะได้รับเงินทดแทนส่วนเพิ่มจากอัตราเงินสมทบส่วนเพิ่มเต็มตามความสมัครใจ

(3) เงินทดแทนผันแปร โดยผู้ประกันตนได้รับเงินทดแทนเพิ่มเติมตามปัจจัย ดังนี้

(3.1) รายได้ ผู้ประกันตนที่มีรายได้น้อย จะได้รับเงินทดแทนเพิ่มขึ้น

(3.2) อายุ ผู้ประกันตนที่มีอายุมาก จะได้รับเงินทดแทนเพิ่มขึ้น

(3.3) ระยะเวลาการนำส่งเงินสมทบ ผู้ประกันตนที่มีระยะเวลาการจ่ายเงินสมทบมากจะได้รับเงินทดแทนเพิ่มขึ้น

(4) เงินทดแทนจูงใจ เพื่อจูงใจให้ผู้ประกันตนกลับเข้าสู่ระบบการจ้างงานเร็วขึ้น ผู้ประกันตนจะได้รับเงินทดแทนเท่ากับร้อยละ 50 ของสิทธิที่จะได้รับเงินทดแทนพื้นฐานที่คงค้างอยู่

1.2) เพิ่มเติมสิทธิประโยชน์ด้านการจ้างงานให้แก่ผู้ประกันตน

(1) สิทธิประโยชน์ด้านการฝึกอบรม โดยผู้ประกันตนที่ขึ้นทะเบียนกับกรมการจัดหางาน จะได้รับเงินช่วยเหลือในการเข้าฝึกอบรมตามที่กรมพัฒนาฝีมือแรงงานกำหนดหรือจัดให้มีขึ้น

(2) สิทธิประโยชน์ทางภาษี โดยผู้ประกันตนมีสิทธินำค่าฝึกอบรมในส่วนที่ตนจ่ายเงินส่วนตัวไปจริงนั้น ไปหักเป็นค่าลดหย่อนทางภาษีได้ (หรือหักเป็นค่าลดหย่อนได้มากกว่าที่จ่ายจริง)

1.3) เพิ่มเติมสิทธิประโยชน์ด้านการจ้างงานให้แก่นายจ้างรายใหม่ (กรณีรับผู้ว่างงานเข้าทำงาน) เพื่อกระตุ้นให้มีการรับผู้ว่างงานเข้าทำงาน

หากนายจ้างที่ขึ้นทะเบียนตัดสินใจรับผู้ว่างงานที่ขึ้นทะเบียนกับกรมการจัดหางานเข้าทำงานภายในระยะเวลาที่กำหนด จะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีโดยนำค่าจ้างนั้นไปหักเป็นค่าใช้จ่ายในทางบัญชีของนายจ้างได้มากกว่าจำนวนค่าจ้างที่ได้จ่ายไปจริง (เช่น 1 เท่าครึ่ง หรือ 2 เท่า) ในรอบระยะเวลาหนึ่ง (เช่น 1 ปี หรือ 2 ปี) โดยมีเงื่อนไขว่านายจ้างรายใหม่จะต้องจ้างแรงงานผู้นั้นติดต่อกันไม่น้อยกว่า 12 เดือน

2) ปรับเพิ่มอัตราเงินสมทบเข้ากองทุน เพื่อนำมาใช้ในการเพิ่มเติมสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ

ผู้ประกันตน ปรับอัตราเงินสมทบจากเดิมอัตราคงที่ร้อยละ 0.5 ของอัตราค่าจ้าง (ค่าจ้างขั้นสูงที่เป็นฐานในการคำนวณคือ 15,000 บาท) เป็นการจ่ายเงินสมทบที่มีความยืดหยุ่น โดยสามารถเพิ่มเติมอัตราการจ่ายเงินสมทบได้ตามความสมัครใจ (ค่าจ้างตามจริง)

นายจ้าง ปรับอัตราเงินสมทบจากอัตราเดิมคงที่ร้อยละ 0.5 ของอัตราค่าจ้าง (ค่าจ้างขั้นสูงที่เป็นฐานในการคำนวณคือ 15,000 บาท) เป็นอัตราคงที่ร้อยละ 1.00 ของอัตราค่าจ้าง (ค่าจ้างตามจริง)

รัฐบาล ปรับอัตราเงินสมทบจากอัตราเดิมคงที่ร้อยละ 0.25 ของอัตราค่าจ้าง (ค่าจ้างขั้นสูงที่เป็นฐานในการคำนวณคือ 15,000 บาท) เป็นอัตราคงที่ร้อยละ 1.00 ของอัตราค่าจ้าง (ค่าจ้างตามจริง)

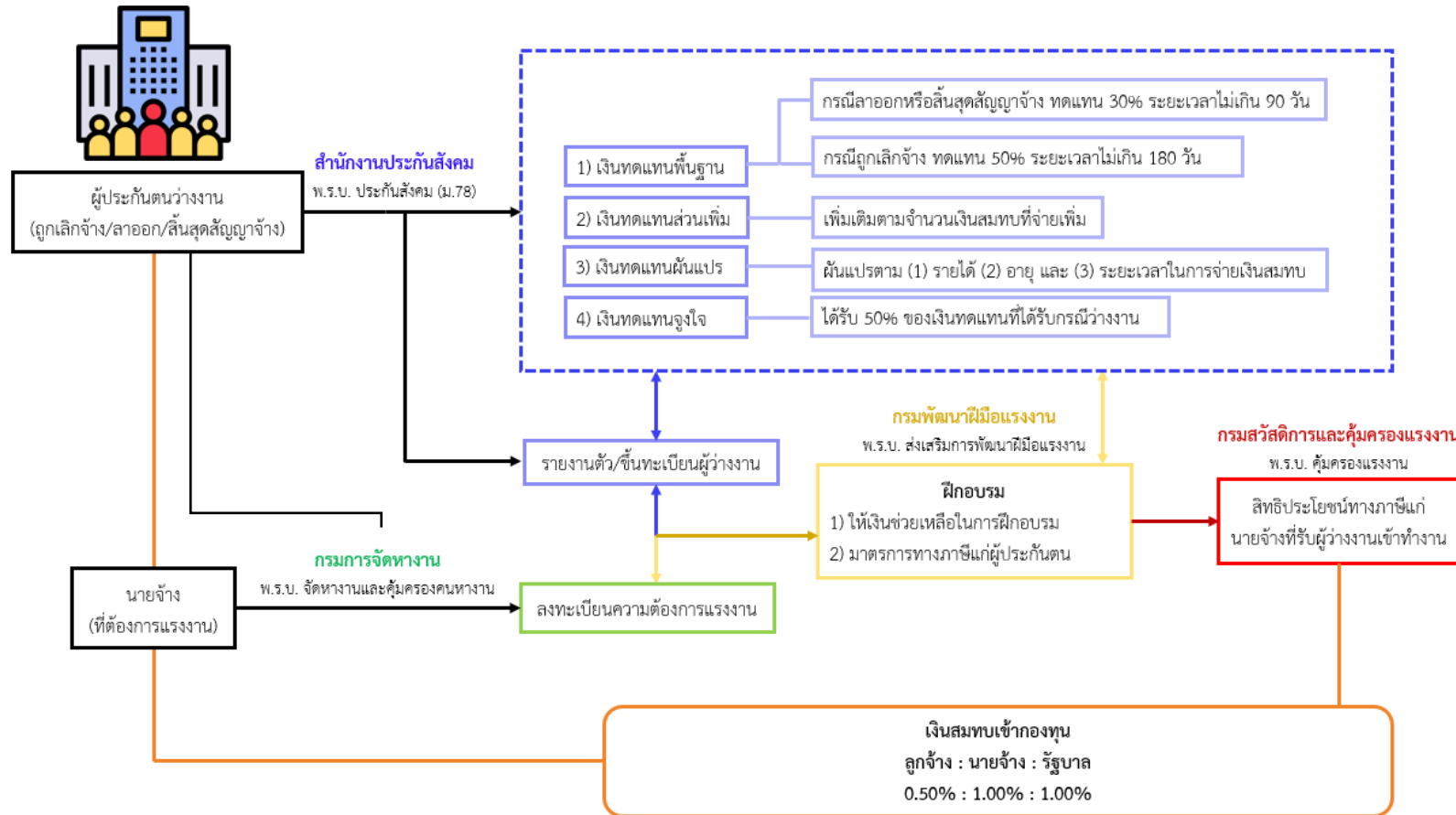
3) การแก้ไขเพิ่มเติมกฎระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

3.1) อัตราเงินสมทบกรณีว่างงาน อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 46 (วรรคสอง วรรคสี่ และวรรคห้า) โดยมีการกำหนดอัตราเงินสมทบและค่าจ้างขั้นต่ำและขั้นสูงที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณเงินสมทบ เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง การแก้ไขอัตราเงินสมทบจึงอาจกระทำได้ โดยออกเป็นกฎกระทรวงตามความในพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533

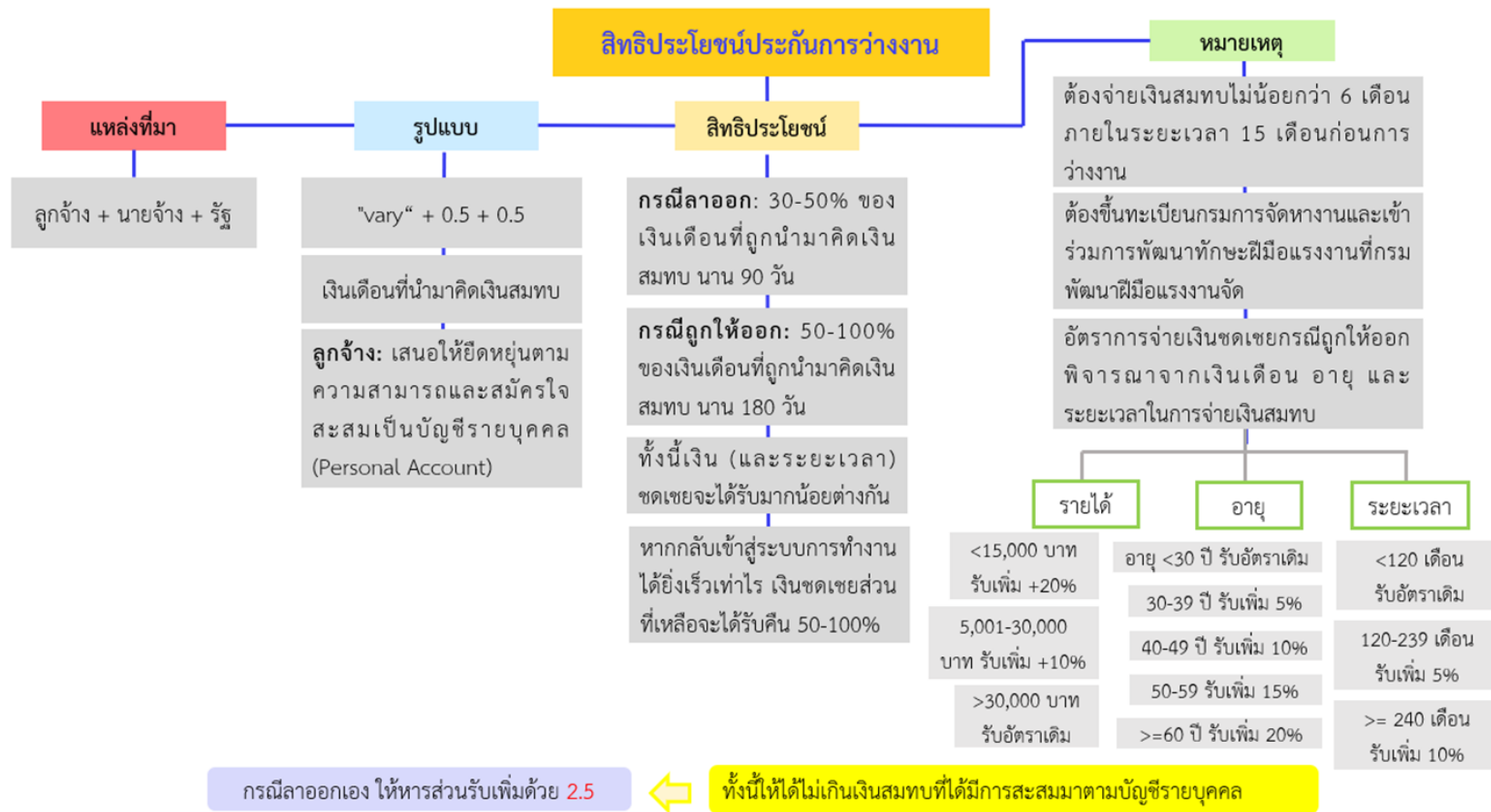
3.2) สิทธิประโยชน์ทดแทนกรณีว่างงาน อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 78 และมาตรา 79 และมาตรา 79/1 โดยหลักเกณฑ์และอัตราสิทธิประโยชน์ทดแทนการว่างงานนั้นเป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง การปรับเปลี่ยนสิทธิประโยชน์จึงอาจกระทำได้โดยออกเป็นกฎกระทรวงตามความในพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533

3.3) มาตรการทางภาษีเป็นไปตามประมวลรัษฎากร การกำหนดมาตรการทางภาษีสำหรับบุคคลธรรมดา อาจกระทำได้โดยการออกกฎกระทรวง (กระทรวงการคลัง) โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 4 แห่งประมวลรัษฎากร เรื่องยกเว้นรัษฎากร และมาตรา 42 (17) เรื่องการยกเว้นเงินได้พึงประเมินที่ไม่ต้องนำไปรวมคำนวณภาษีเงินได้ ส่วนการกำหนดมาตรการทางภาษีแก่นิติบุคคลอาจออกเป็นพระราชกฤษฎีกาโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 3 (1) แห่งประมวลรัษฎากรในการลดอัตราหรือยกเว้นบรรดาระษฎากรต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ กิจการหรือสภาพของท้องที่บางแห่งหรือทั่วไป

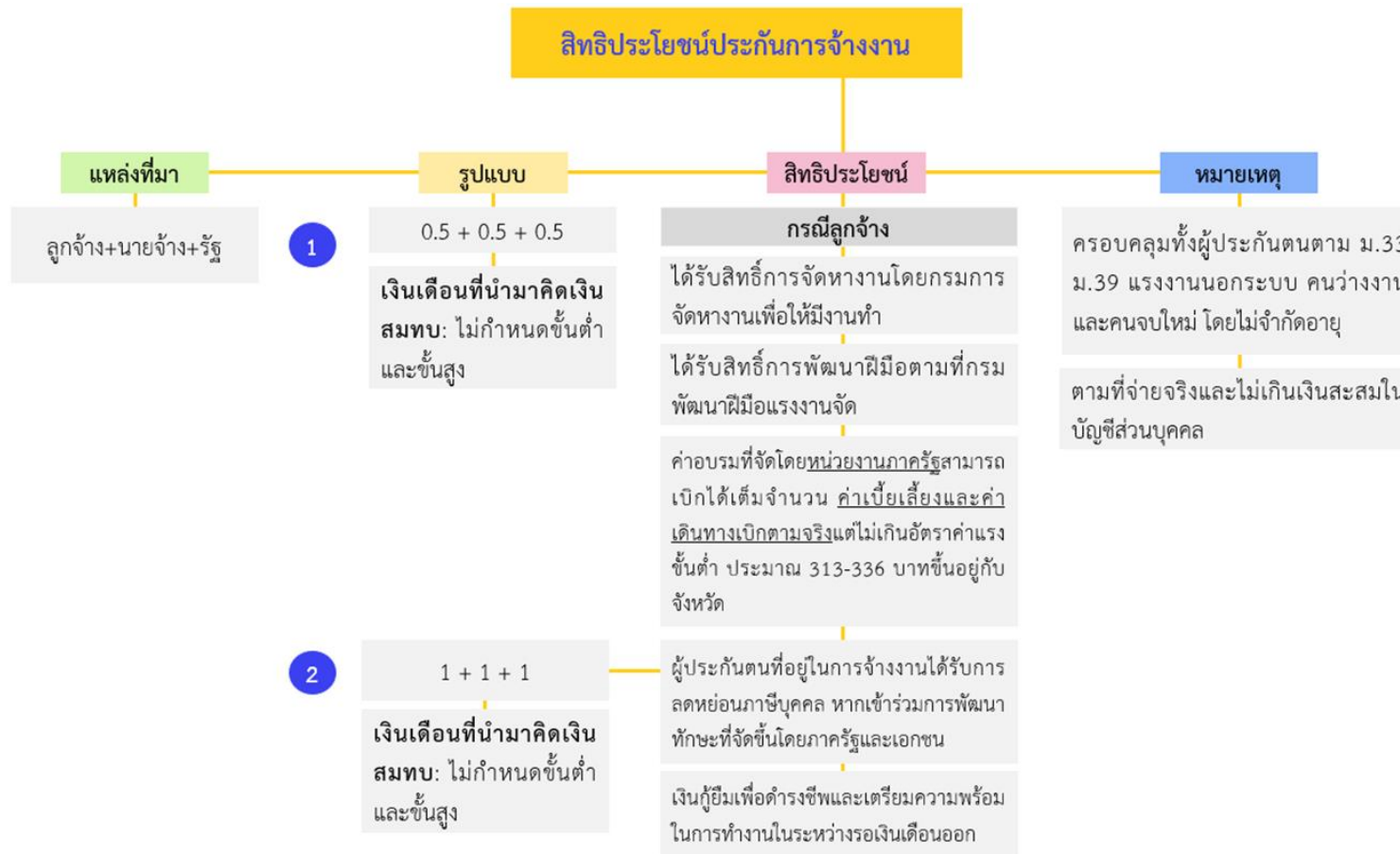
4) การประกันการจ้างงาน จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ โดยอย่างน้อย ได้แก่ สำนักงานประกันสังคม กรมการจัดหางาน กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน และกรมสรรพากร ดังนั้น จึงต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลและการประสานงานระหว่างหน่วยงานดังกล่าวด้วย

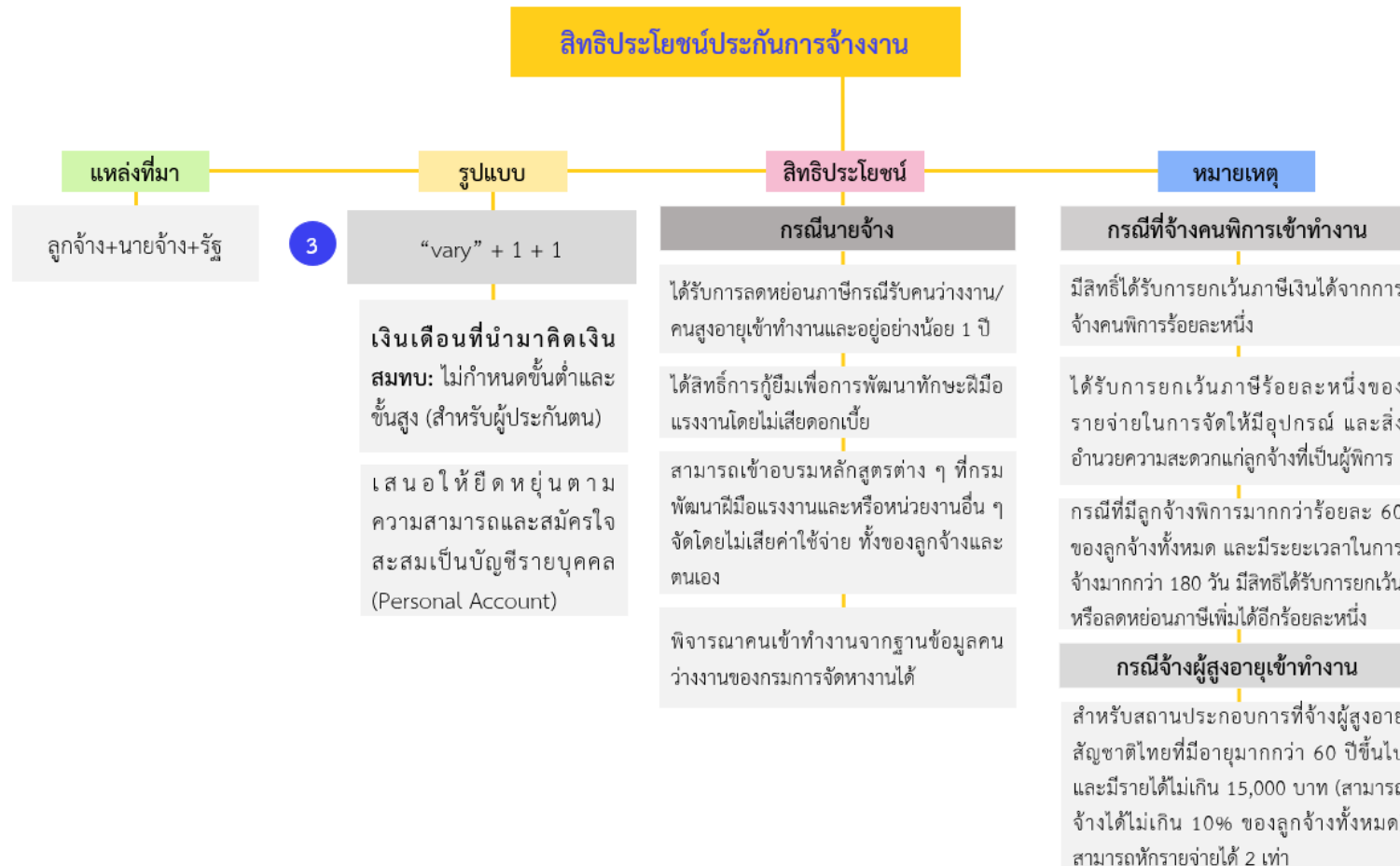
ภาพที่ 1 กลไกการทำงานของสิทธิประโยชน์ประกันการว่างงาน

ภาพที่ 2 แสดงรายละเอียดของแหล่งที่มาของเงินสมทบ รูปแบบ และสิทธิประโยชน์ประกันการว่างงาน ทางเลือกที่ 1 (การคงสิทธิประโยชน์การว่างงานตามเดิม และปรับเพิ่มอัตราการจ่ายเงินสมทบ)

ภาพที่ 3 แสดงรายละเอียดของแหล่งที่มาของเงินสมทบ รูปแบบ และสิทธิประโยชน์ประกันการว่างงาน ทางเลือกที่ 2 (การปรับเปลี่ยนสิทธิประโยชน์กรณีว่างงานเป็นประกันการจ้างงาน และปรับเพิ่มอัตราการจ่ายเงินสมทบ)

ภาพที่ 3 (ต่อ) แสดงรายละเอียดของแหล่งที่มาของเงินสมทบ รูปแบบ และสิทธิประโยชน์ประกันการว่างงาน ทางเลือกที่ 2 (การปรับเปลี่ยนสิทธิประโยชน์กรณีว่างงานเป็นประกันการจ้างงาน และปรับเพิ่มอัตราการจ่ายเงินสมทบ)

รายการอ้างอิง/References

- กรมการจัดหางาน. (2563). สถิติคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักร ประจำเดือน ธันวาคม 2563. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2565, จาก https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/alien_th/a0bf3232bdb42f5fe6dbe66cfa75b02c.pdf.
- ปาจิริย์ วายโสกา. (2553). ปัญหาการว่างงาน. สืบค้นเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <http://pachari-ploymob.blogspot.com/2010/01/blog-post.html>.
- สัมฤทธิ์ ศรีธำรงค์สวัสดิ์. (2543). การปฏิรูประบบสุขภาพ: กรณีศึกษาประเทศไทย. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- สุนันทา เสียงไทย. (2557). การเปลี่ยนแปลงในระบบการจ้างงานในประเทศไทย. *วารสารญี่ปุ่นศึกษาธรรมศาสตร์*. 31(1), 41-54.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). สรุปผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/สำรวจ/ด้านสังคม/แรงงาน/ภาวะการทำงานของประชากร>.
- เสาวลักษณ์ หีบแก้ว (2560). แรงงาน Freeters ในสังคมญี่ปุ่น: สถานการณ์ ปัญหาและมาตรการภาครัฐ. *วารสารวิชาการเฉลิมกาญจนา*. 4(2), 300-316.
- องค์การยูนิเซฟ. (2563). การประเมินผลกระทบรวมด้านเศรษฐกิจและสังคมจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.unicef.org/thailand/media/5671/file/Socio->
- อภาพร ผลมี, พัฒน์ พัฒนรังสรรค์, และ ศรีอร สมบูรณ์ทรัพย์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจ้างงานแรงงานไร้ทักษะในยุคประเทศไทย 4.0 ของสถานประกอบการในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี. *วารสารเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ*. 9(18), 35-48.
- พระราชบัญญัติประกันสังคม. (11 สิงหาคม 2533). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 107 ตอนที่ 161.
- สำนักงานประกันสังคม. (2563). *สถิติงานประกันสังคม 2563*. กลุ่มงานสถิติและคณิตศาสตร์ประกันภัย กองวิจัยและพัฒนา สำนักงานประกันสังคม.
- Carter, J., Bedard, M., & Bista, P.C. (2013). *Comparative review of unemployment and employment insurance experiences in Asia and worldwide*. Retrieved February 20, 2022, from https://www.ilo.org/asia/publications/WCMS_229985/lang--en/index.htm.
- Dek Soon Hwang. (2013). *Unemployment Insurance in Asia*. Seoul: Korea Labor Institute.
- ILO. (2017). *Unemployment protection: A good practices guide and training package experiences from ASEAN*. Bangkok: ILO.

- Jasos. (2001). *Chapter 6 Employment Insurance*. Retrieved February 22, 2022, from <http://www.ipss.go.jp/s-info/e/Jasos2001/p44-47.html>.
- Makarenko, J. (2009). *Employment Insurance in Canada: History, Structure and Issues*. Retrieved February 22, 2022, from <https://www.mapleleafweb.com/features/employment-insurance-canada-history-structure-and-issues.html>.
- Masayoshi, H. (2010). *Social Protection in Japan: Current state and Challenges*. Retrieved February 22, 2022, from https://www.eria.org/uploads/media/Research-Project-Report/RPR_FY2009_9_Chapter_2.pdf.

สถาบันวิจัยและพัฒนาเพื่อบริการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat University Research and Consultancy Institute

อาคารถนนปทุมวัน ชั้น 7 เลขที่ 2 อ.พญาไท

แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

โทรศัพท์: 0-2610-0120-2, 0-2223-3757

www.turec.tu.ac.th